

Het rode boekje voor persvrijheid

Correspondenten en hun werkzaamheden in Autoritair China

Master thesis

Ivana Zolak

349282

27 juni 2013

Begeleider / eerste lezer: dr. Chris Aalberts

Tweede lezer: dr. Bernadette Kester

Master Media Studies (Media & Journalistiek)

Erasmus School of History, Culture and Communication

Erasmus Universiteit Rotterdam

Voorwoord

Shanghai – overweldigend groot – alle stadslichten uit om 24:00 uur – interview in een arme migrantenwijk – wok vetspetters hoorbaar in het geluidsfragment – nachttrein van Shanghai naar Beijing met snurkende Chinese medepassagiers – smog – schreeuwende taxichauffeurs – gecensureerde Google Maps – verplichte bagage controle in de metro – constant aangestaard worden – constant de weg kwijtraken – geweigerd worden door diverse taxichauffeurs – belazerd worden door een Chinese riksja chauffeur – gefotografeerd worden zonder toestemming – heel veel mensen en 9 miljoen fietsen – nog meer smog – in de gaten gehouden worden op Tiananmen Square door agenten in burger – kippenpoten met nagels – meer correspondenten verzamelden dan verwacht en dan eindelijk terug naar mijn tweede thuis: Hong Kong.

Mijn scriptie is voortgekomen uit een ongelooflijk avontuur en als het kon zou ik het zeker opnieuw doen. Allereerst wil ik hiervoor mijn begeleider, dr. Chris Aalberts, bedanken voor zijn flexibiliteit, aanpassingsvermogen en directheid. Hij heeft de juiste sturing en peptalks weten te geven als ik het nodig had. Verder wil ik mijn moeder bedanken voor haar onuitputtelijke positivisme. Ook Huibert ben ik ontzettend dankbaar voor zijn onvoorwaardelijke hulp, kritische mening en eindeloze vertrouwen. Ook dank ik mijn lieve vriendinnen, Anna, Annelies en Henny die, ongeacht hun drukke schema's, bereid waren te brainstormen en een kritische blik over mijn schrijven te laten glijden.

Als laatste wil ik de correspondenten in China bedanken die tijd voor mij hebben vrijgemaakt in hun drukke agenda's en mij openheid van zaken hebben gegeven met risico voor hun werkzaamheden.

Ivana Zolak

Juni 2013

Abstract

Keywords: Foreign Correspondents – China – Press Freedom – CCP – Authoritarian State – Media – Sources – Transparency in Reporting – Qualitative Interviews – Grounded Theory – Journalism Values.

This research examines the working environment of correspondents in China's authoritarian media system. It focuses on practicing journalism by western journalism standards with regards to the accessibility of sources and the possibility of transparency in news reporting. The research draws up on Joris Luyendijk's conclusion that practicing journalism according to western journalistic standards under dictatorial circumstances is an impossible task to fulfill. This study aims to test this idea in a new context, other than the one of Luyendijk: China. This research takes the experience of 14 Western correspondents working in Beijing and Shanghai as a case study. Through qualitative interviews more insight is gathered into the restrictive circumstances correspondents in China have to work under. Secondly, it examines their strategies to cope with these restrictions while working in an authoritarian, non-press free state.

“The job of journalism is to dig behind the facade”

(Philips, 2010, p. 374)

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Pagina
1. Inleiding	6
1.1 Onderzoeksvraag	8
1.2 Wetenschappelijke relevantie	9
1.3 Maatschappelijke relevantie	9
1.4 Opbouw van de scriptie	10
2. Theorie	11
2.1 De Correspondent	11
2.1.1 Categorieën	12
2.1.2 Context van de correspondent	14
2.2 Journalistieke Waarden	15
2.2.1 Transparantie	16
2.2.2 Bronnen	17
2.3 Persvrijheid	19
2.3.1 Correspondentschap in niet persvrije landen	21
2.4 De Chinese context	23
2.4.1 Historische achtergrond	24
2.4.2 Hervormingen	25
2.4.3 Persvrijheid in China	28
2.5 Conclusie	31
3. Methode	33
3.1 Gefundeerde Theoriebenadering & Data-analyse	33
3.2 Kwalitatieve Interviews	34
3.3 Thema's	35
3.4 Respondenten	36
3.5 Praktische uitvoering	37

4. Resultaten – Visie	38
4.1 Het buitenlandcorrespondentschap	38
4.2 Visie over het Chinese werkveld	41
4.3 Conclusie	45
5. Resultaten – Instanties	46
5.1 De Chinese centrale overheid	46
5.2 Buitenlandse zaken	49
5.3 Lokale overheden	51
5.4 Grilligheid	53
5.5 Indirecte controle	58
5.6 Directe controle	60
5.7 Conclusie	64
6. Resultaten – Gevolgen	66
6.1 Nieuwsselectie	66
6.2 Bronnen	69
6.3 Transparantie	72
6.4 Type bronnen	74
6.5 Informatievoorziening	78
6.6 Uitvoerbaarheid praktische werkzaamheden	80
6.7 Conclusie	84
7. Conclusie & Discussie	86
7.1 Resultaten	86
7.2 Discussie	90
7.3 Verder onderzoek	93
8. Literatuurlijst	95

Hoofdstuk 1 | Inleiding

In de avond van zaterdag 23 juli 2011 botsen twee treinen op elkaar op een viaduct in de provincie Wenzhou, vijfhonderd kilometer ten zuiden van Shanghai. Bij dit eerste grote ongeluk op de nieuwe Chinese hogesnelheidslijn kwamen veertig passagiers om het leven en raakten tweehonderd inzittenden gewond. Binnen slechts vierentwintig uur na het ongeluk werden de treinen met behulp van graafmachines geborgen door de autoriteiten en kort daarna gelastte *The Central Propaganda Department* (CPD) publicatierichtlijnen met betrekking tot het ongeluk voor alle Chinese media. Het doel van deze richtlijnen was om ervoor te zorgen dat het ongeluk werd gepresenteerd in de algemene berichtgeving als onderwerp in het thema: “In the face of great tragedy, there is great love”. In plaats van het belang van waarheidsvinding te benadrukken droegen de richtlijnen op dat de nadruk in de berichtgeving moest komen te liggen op verhalen “that are extremely moving, like people donating blood and taxi drivers refusing to accept fares” (China Media Project, 2012, [CMP]). Nieuwsgaring naar achtergrondinformatie werd sterk afgeraden aan lokale journalisten en media (Financial Times [FT], 2012).

Deze aanpak van de overheid, het zo snel mogelijk wegwerken van tastbaar bewijs en het censureren van de informatiestroom over het ongeluk, ontlokte enorme woede onder de Chinese bevolking. Online vonden er zeer kritische debatten plaats waarin burgers de waarheid over het ongeval eisten. Het handelen van de overheid werd in verband gebracht met corruptie en het verhullen van reeds bekende mankementen in het veiligheidssysteem van de treinen. Ondanks de strenge publicatierichtlijnen van het CPD berichtte de Chinese media in de eerste week uitvoerig over het ongeluk. Kranten publiceerden kritische artikelen en de woordvoerder van het ministerie verantwoordelijk voor de spoorwegen ontkwam niet aan een vragenvuur. Het CPD reageerde na een week met een aanzienlijke verscherping van de richtlijnen met als gevolg dat alle teksten die online verschenen, waarin termen en synoniemen over het treinongeluk te vinden waren, werden gefilterd en gecensureerd. Berichtgeving over het ongeluk werd in zijn geheel verboden en geplande artikelen moesten worden vervangen door ander nieuws. De door het CPB opgelegde additionele beperkingen werden ditmaal als vanzelfsprekend door de Chinese media in acht genomen (Reuters, 2012; FT, 2012).

De handelswijze van de Chinese geprinte pers is kenmerkend voor het autoritaire mediasysteem in China. Kritische berichtgeving wordt door middel van censuur doorgaans een halt toegeroepen, omdat het beschermen van het imago van de Chinese Communistische Partij tot de kerntaken van de media behoort

(Reuters, 2012). Hieraan ligt het tweeledige 'ontwikkelde' autoritaire mediasysteem van China ten grondslag (Stevenson, 2004). Binnen dit systeem opereren de media enerzijds in een commerciële markt waarbij ze artikelen publiceren om zoveel mogelijk lezers aan te trekken en winst te behalen. Anderzijds vallen de media onder staatstoezicht, dat uiteindelijk bepalend is voor de nieuwsselectie en daarmee de informatiestroom naar de Chinese burgerbevolking. De Chinese overheid bestaat naast de 7 staande leden van de Chinese Communistische Partij (als enige politieke partij vertegenwoordigd in het Chinese parlement), de regering en het leger, uit een uitgebreid geïntegreerd netwerk van verschillende officiële en officieuze overheidsinstellingen. Het politieke systeem wordt als volgt gedefinieerd:

- “1) The core apparatus, primarily but not entirely Leninist or Soviet in origin, consisting of a fused Chinese Communist Party, government and army at the national, provincial, prefectural, county and township levels;
- 2) Linkage or intermediary institutions largely created in the past twenty years to manipulate, control, isolate and exploit the outside world;
- 3) The legal, semi-legal and illegal organizations and associations that are arising in the social and economic space created by a market economy and the state's retreat from total control over society and culture” (Oksenberg, 2001, p. 22).

Het treinongeluk illustreert dat de censuur van de Chinese overheid direct aan de media en burgers wordt opgelegd. In het boek *Het Zijn Net Mensen* (Luyendijk, 2006) wordt geconcludeerd dat in landen die onder dictatoriaal bewind staan, het bedrijven van journalistiek door buitenlandcorrespondenten volgens de westerse journalistieke waarden problematisch is. Deze conclusie slaat een brug naar het onderwerp van dit onderzoek. Welke rol speelt de Chinese overheid in de journalistieke werkzaamheden van buitenlandcorrespondenten in China? Hoe handelt de Chinese overheid ten opzichte van buitenlandcorrespondenten die de mogelijkheid hebben ongewenste nieuwsberichten wereldkundig te maken? Het huidige onderzoek bouwt verder op deze vraagstukken.

Persvrijheid heeft een belangrijk aandeel in de ruimte die buitenlandcorrespondenten krijgen om hun werkzaamheden uit te voeren. Dit komt voort uit de relatie tussen de massamedia en de overheid van een bepaald land (Stevenson, 2004). Hoe moeizamer de relatie is, des te meer de persvrijheid onder druk komt te staan. China is een autoritair land waar de media niet onafhankelijk zijn. Dit is volgens Stevenson (2004) een kenmerk van het autoritaire mediasysteem. Het doel van overheden zoals die van China is zoveel mogelijk negatieve informatie en kritische verslaggeving in te perken. Persvrijheid

is van belang voor de uitvoerbaarheid van de journalistieke werkzaamheden, maar is echter onderworpen aan het politieke systeem van een land (Kester, 2010).

Tuchman (1978) stelt dat nieuwsberichten een geconstrueerde werkelijkheid weergeven. Vanuit deze visie is een beperkte persvrijheid voor buitenlandcorrespondenten een zorgwekkende ontwikkeling voor nieuwsstromen vanuit autoritaire landen. Dit is met name het geval omdat nieuws uit het buitenland meer context en verduidelijking nodig heeft (Kester, 2010). Het thuispubliek heeft deze context en verduidelijking nodig om landen die sterk afwijken van het eigen land te begrijpen. De vraag is echter hoe buitenlandcorrespondenten omgaan met de beperkte persvrijheid in China. Biedt het hen de gelegenheid de extra context aan het thuispubliek te presenteren? Hoe ervaren zij het journalistieke werkveld in China, nog specifiek: hoe werken zij in het autoritaire mediasysteem? Heeft dit systeem invloed op de verslaglegging van buitenlandcorrespondenten?

In dit onderzoek wordt onderzocht hoe buitenlandcorrespondenten in China te werk gaan. Hierbij wordt uitgegaan van de volgende definitie van buitenlandcorrespondenten (hierna: correspondenten):

“Foreign correspondent: a journalist who works in a distant country of assignment and reports to the home news organization about the events and issues of that country. (...) Unusual in that they are generalists in every sense of the term, foreign correspondents occupy a beat or patch in which they are responsible for explaining the history, politics, economics, culture and all other aspects of the location to which they are assigned. (...) Beat is a regularly covered geographic or specialized area” (Zelizer & Allan, 2010, p. 10 / 46).

Veertien correspondenten uit verschillende democratische landen en met verschillende journalistieke achtergronden zijn voor dit onderzoek geïnterviewd. Uiteindelijk is getracht hiermee inzicht te krijgen in beperkingen die correspondenten kunnen ondervinden door het autoritaire politieke systeem in China en hoe zij daarmee omgaan.

De centrale vraag in dit onderzoek luidt:

Hoe werken correspondenten in China en welke rol speelt de Chinese overheid hierbij?

1.2 | Wetenschappelijke relevantie

Onderzoeken naar de werkzaamheden van correspondenten zijn voornamelijk gericht op het bedrijven van journalistiek in democratische landen (Zelizer & Allan, 2010; Hannerz, 2007; Hamilton, 2004; Tuchman, 1978; Sigal, 1973). Er is beperkte aandacht in de bestaande literatuur voor journalistieke werkzaamheden van correspondenten in landen die geen, of een beperkte vorm van, democratie en persvrijheid kennen. Een van de weinige onderzoeken die inzicht biedt in het bedrijven van journalistiek onder correspondenten in niet democratische landen, is uitgevoerd in Rusland (Kester, 2010). Door de geringe aanwezige kennis over correspondentenschap in landen zonder persvrijheid is het relevant dit aspect te onderzoeken met betrekking tot andere niet persvrije landen. Dit onderzoek is een van de eerste dat zich richt op het correspondentenschap in China in navolging van het onderzoek naar de werkzaamheden van correspondenten in Rusland (Kester, 2010).

1.3 | Maatschappelijke relevantie

Het schetsen van een gedegen context en het bieden van de juiste uitleg onder het thuispubliek is nodig om begrip en kennis over een land via nieuwsberichten te vergroten. Dit geldt met name voor landen die ver van het thuispubliek gelegen zijn (Kester, 2010). Het is hierbij belangrijk dat correspondenten de mogelijkheid krijgen om voldoende informatie te verzamelen. Alleen als correspondenten de mogelijkheid hebben diverse bronnen voor informatie te kunnen benaderen zijn zij in staat context en uitleg te bieden in hun berichtgeving. Luyendijk (2006) concludeert dat correspondenten in het Midden-Oosten niet in deze gelegenheid worden gesteld. Ter aanvulling hierop constateert Van Pinxteren in het boek *Het Maakbare Nieuws* (Van Hoogstraten, 2008) dat China afwijkt van het Midden-Oosten. Het toezicht en de controle die de Chinese overheid uitoefent op journalistieke werkzaamheden is minder sterk. Desondanks is de overheid door hun handelswijze en beperkingen in staat de aandacht af te wenden van bepaalde onderwerpen en deze zo uit te sluiten van media aandacht.

Als correspondenten niet in de gelegenheid worden gesteld verschillende onderwerpen te verslaan en hierbij diverse bronnen te benaderen en gebruiken, hoe betrouwbaar is dan het nieuws dat in de westerse media over China wordt gepresenteerd? Dit onderzoek is een casestudie van de boeken *Het Zijn Net Mensen* (Luyendijk, 2006) en *Het Maakbare Nieuws* (Van Hoogstraten et al., 2008) en heeft als doel om deze bevindingen te onderzoeken. Dit onderzoek gaat

in op de vraag of correspondenten in staat worden gesteld hun journalistieke werkzaamheden in China uit te voeren.

1.4 | Opbouw van de scriptie

In dit onderzoek worden de resultaten zo uitgebreid mogelijk gepresenteerd, namelijk in drie hoofdstukken. Hier is voor gekozen om zo een duidelijke context te kunnen bieden van het journalistieke werkveld waar de correspondenten zich in bevinden en het handelen van de Chinese overheid uit te kunnen leggen.

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste onderzoeken en theorieën over de context van de correspondent, journalistieke waarden, de Chinese media en de persvrijheid in China gepresenteerd. In hoofdstuk 3 wordt uitgelegd op welke wijze het onderzoek is uitgevoerd en hoe de data zijn geanalyseerd. Tevens wordt de achtergrond van de respondenten gepresenteerd. Hoofdstuk 4 geeft de context van de correspondenten weer en licht hun rolopvattingen toe. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 het handelen van de Chinese overheid en dat van de samenwerkende overheidsinstanties gepresenteerd. Hieruit volgt hoofdstuk 6 dat ingaat op de gevolgen die correspondenten ondervinden door toedoen van het handelen van de Chinese overheid. Tot slot worden in hoofdstuk 7 conclusies gepresenteerd.

Hoofdstuk 2 | Buitenlandcorrespondenten en het journalistieke landschap in China

In dit theoretisch kader wordt literatuur gepresenteerd die de basis heeft gelegd voor dit onderzoek. Allereerst wordt ingegaan op de definitie en de context van de correspondent. In paragraaf 2.2 worden journalistieke standaarden omschreven waarbij de focus ligt op transparantie en brongebruik. In paragraaf 2.3 wordt het concept van persvrijheid gedefinieerd en wordt ingegaan op correspondenten die werkzaam zijn in niet democratische landen. In paragraaf 2.4 wordt vervolgens de achtergrond van vrijheid van meningsuiting, hervormingen van de media en de persvrijheid in China uitgelegd.

2.1 | De Correspondenten

In de 18de eeuw publiceerde Benjamin Franklin (1706-1790) in zijn krant al een aanzienlijk aantal artikelen waar het buitenland in voorkwam. Franklin koos verhalen uit internationale kranten die door lokale auteurs op vrijwillige basis werden vertaald en herschreven. Dit was een goedkope en makkelijke wijze om nieuws uit het buitenland te publiceren (Hamilton & Jenner, 2004). De tijden zijn echter veranderd. De journalist heeft de rol overgenomen waarbij een geheel andere functie is ontstaan, namelijk de correspondent. Deze is woonachtig in het land waar hij of zij over schrijft. In dit onderzoek staat onder meer de omschrijving van Zelizer & Alan (2010) centraal, waarbij de algemene functie van de correspondent als volgt is omschreven:

“Foreign correspondent: a journalist who works in a distant country of assignment and reports to the home news organization about the events and issues of that country. (...) Unusual in that they are generalists in every sense of the term, foreign correspondents occupy a beat or patch in which they are responsible for explaining the history, politics, economics, culture and all other aspects of the location to which they are assigned. (...) Beat is a regularly covered geographic or specialized area” (Zelizer et al., 2010, p. 10 / 46).

In de quote is er duidelijk aandacht voor de informerende rol van de correspondent. Verslaggeving over uiteenlopende onderwerpen en gebeurtenissen die zich afspelen in het land waar de correspondent gestationeerd is, staat hier centraal. Er wordt echter erkend dat, naast het informeren van burgers over hedendaagse internationale ontwikkelingen, ook het overbrengen van kennis over de wereld een onderdeel is van het correspondentschap. Hannerz (2007) stelt dat correspondenten van toegevoegde waarde zijn voor het collectieve besef over

globalisering. Ze leveren indirect een bijdrage aan een kosmopolitisch gevoel en genereren zo geïnformeerde wereldburgers. De tweede omschrijving die in dit onderzoek centraal staat definieert de rol van de correspondent als volgt (Hannerz, 2007):

“Rather than having been everywhere and seen, heard, smelled, tasted and touched everything for themselves people depend on the representations provided by various agencies of information brokerage, and here the news media have a central part. Foreign correspondents, that is to say, could be cosmopolitans themselves, but they may also do something to cultivate cosmopolitanism in their audience” (p. 301).

Correspondenten zijn veelal getuigen van belangrijke gebeurtenissen in de wereld. Zij verslaan deze gebeurtenissen om ze kenbaar te maken aan het thuispubliek. Als onderdeel van mediaorganisaties herdefiniëren zij constant de normen waar gebeurtenissen aan moeten voldoen om nieuwswaardig te zijn (Tuchman, 1978). Vanuit deze visie betwist Tuchman (1978) dat nieuws een afspiegeling is van de maatschappij. Tijdens het verslagleggingsproces worden gebeurtenissen gedefinieerd en gevormd vanuit een *nieuwsframe* en ontstaat er een geconstrueerde werkelijkheid (Tuchman, 1978).

Correspondenten reconstrueren gebeurtenissen uit het buitenland en presenteren deze vanuit het nieuwsframe aan het thuispubliek. Ze doen verslag over grote geografische en culturele afstanden (Hannerz, 2007). Hierdoor is het verkleinen van deze afstanden een essentieel onderdeel van de rol van de correspondent omdat zij in staat zijn verschillende culturen dicht bij elkaar te brengen. Beide definities omschrijven verschillende kenmerken van het correspondentenschap. Het belang voor dit onderzoek ligt in de veelzijdigheid van de definities. Er wordt getracht inzicht te verkrijgen op welke wijze correspondenten werken in een land zonder persvrijheid en hoe zij in staat worden gesteld hun rol te vervullen.

2.1.1 | Categorieën

In het onderzoek van Hamilton en Jenner (2004) worden vraagtekens geplaatst bij het traditionele beeld dat er over het correspondentenschap heerst.

“The alarm, we propose, is based on an anachronistic and static model of what foreign correspondence are. Foreign news will be delivered as long as demand exists. The systems of people who bring us that information, however, are always evolving” (Hamilton et al, 2004, p. 302).

Dit model zou niet meer de juiste maatstaf bieden voor de omgeving waar het huidige correspondentschap in verkeert. Kostenbesparende alternatieven voor mediaorganisaties en de veranderende wijze waarop buitenlands nieuws wordt gerapporteerd resulteren in het heruitvinden van de functie van correspondent. Er zijn verschillende categorieën in de functie van de correspondenten: de traditionele “Long-Timers”, de “Spiralist” (Hannerz, 2007, p. 302) en de “Parachute” (Hamilton, 2004, p. 306; Hannerz, 2007, p. 302). Een metafoor die het verschil in kennis tussen deze verschillende categorieën correspondenten omschrijft is: “Foxes know lots of things, and hedgehogs one big thing” (Hannerz, 2007, p. 304).

Long-timers brengen een groot deel van hun carrière door op een specifieke *beat*. Het voordeel van deze categorie is dat de correspondenten veel kennis verkrijgen over het land waar ze gestationeerd zijn. Zo stelt Hannerz (2007) dat ze een lange termijn perspectief ontwikkelen over bepaalde verhalen, gebeurtenissen en onderwerpen die plaats hebben gevonden tijdens hun verblijf. Deze correspondenten hebben in de meeste gevallen een ruim en gevarieerd lokaal netwerk die als bronnen kunnen dienen. Daarnaast spreken ze de lokale taal. De keerzijde die hoort bij het *long-timers* profiel, is dat het lang verblijven in een land kan aanzetten tot vanzelfsprekendheid over hun omgeving in plaats van herkennen van potentiële verhalen. Er kan verveling ontstaan als een verhaal meerdere malen verslagen moet worden. Dit kan resulteren in een houding die gekenmerkt wordt door “world-weary and jaded in their views” (Hannerz, 2007, p. 306).

De *spiralist* is de tweede categorie die qua lengte van verblijf verschilt van andere correspondenten. De *spiralist* wordt stapsgewijs per land uitgezonden, waarbij de landen vaak sterk van elkaar afwijken. Het verblijf duurt regelmatig tussen de drie en vijf jaar per land om vervolgens na een aantal verschillende bestemmingen wederom een functie in het thuisland te vervullen. Een positief punt van deze categorie is de diversiteit onder de landen, waardoor de *spiralist* in staat is kritisch te blijven. Daarbij zorgt de hereniging met het perspectief en de normen en waarden van het thuisland, dat de correspondent beter in staat is het nieuws te interpreteren voor het thuispubliek (Hamilton, 2004; Hannerz, 2007).

De laatste categorie correspondenten, *parachute* verschilt sterk van de twee bovengenoemde categorieën. Hamilton (2004) omschrijft deze functie als een kostenbesparende optie.

“One of these savings is the parachute foreign correspondent, a technique that entails dispatching reporters to cover a major story. While expensive, it is less costly than permanently stationing reporters in a number of outposts” (p. 306).

Een nadeel van de *parachute* categorie is de korte periode die deze correspondenten doorbrengen in een land. Ze krijgen zeer beperkt de mogelijkheid geboden om bekendheid met en kennis over een plek te vergaren (Hannerz, 2007). Het voordeel is echter dat de correspondenten makkelijker refereren aan de normen en waarden van het thuisland en een frisse blik op de gebeurtenissen houden (Hamilton, 2004; Hannerz, 2007).

Correspondenten hebben de verantwoordelijkheid om informatie over te brengen over onderwerpen die gerelateerd zijn aan het land waar ze gestationeerd zijn. Met deze informatie cultiveren correspondenten kennis over de wereld. In welke mate correspondenten hier een bijdrage aan kunnen leveren is echter afhankelijke of een correspondent behoort tot de categorie *long-timer*, *spiralist* of *parachute*. Deze categorisering laat zien dat de lengte van het verblijf en het regelmatig terugkeren naar het thuisland van belang zijn voor de ontwikkeling van kennis voor zowel de correspondenten als voor het thuispubliek.

2.1.2 | Context van de correspondent

Competitie, bezuinigingen in de mediasector, verschuiving in interesse onder het thuispubliek en alternatieve nieuwsbronnen hebben er gezamenlijk toe geleid dat de rol van de correspondent in een spanningsveld terecht is gekomen (Hamilton et al., 2004). In het huidige wetenschappelijke veld is er toenemende aandacht voor de werkomgeving van correspondenten en eventuele oorzaken voor veranderingen (o.a. Hamilton en Jenner, 2004; Hannerz, 2004, 2007; Kester, 2010; Phillips 2010). Zo hebben technologische en financiële ontwikkelingen, met daarbij interesseverschuiving van het thuispubliek, bijgedragen aan de werkzaamheden van correspondenten (Kester, 2010).

In het hedendaagse medialandschap komen kostenbesparende maatregelen steeds vaker voor als gevolg van financiële druk. Dit resulteert in de meeste gevallen tot bezuinigingen in het veld van internationaal nieuws (Kester, 2010). Correspondentschap is relatief duur, met name vanwege de hoge kosten die gemaakt worden in het onderhoud en salaris van correspondenten (Hamilton et al., 2004; Kester, 2010). Het is hierdoor niet ongebruikelijk dat deze discipline het meeste onder druk komt te staan als er sprake is van een slechte financiële situatie. De financiële ontwikkelingen suggereren dat het aantal correspondenten in de toekomst hoogstwaarschijnlijk niet meer zal toenemen en dat

mediaorganisaties eerder goedkopere alternatieven zullen zoeken (Hamilton et al., 2004). Het onderzoek van Hannerz (2007) stelt dat door de financiële druk er sprake is van een afname van het aantal correspondenten en de hoeveelheid buitenlands nieuws.

Technologische ontwikkelingen hebben voordelen en nadelen teweeg gebracht. Nieuwe communicatietechnologieën hebben de economische drempels tot het consumeren van nieuws verlaagd (Hamilton et al., 2004). Internet heeft toegang tot internationaal nieuws voor iedereen, te allen tijde, mogelijk gemaakt. Er wordt veel nieuws verslagen, maar dat nieuws lijkt onderling steeds meer op elkaar en is oppervlakkiger van karakter. Dit is het resultaat van het aanzienlijke aanbod in nieuwsstromen. Onder deze 'oppervlakte' schuilt een gevaar voor internationaal nieuws, omdat in buitenlandse verslaglegging context, analyse, uitleg en verduidelijking juist belangrijk zijn (Kester, 2010).

Een bijkomend gevaar voor internationaal nieuws is de groeiende interesse van het thuispubliek voor binnenlands nieuws. Door de toenemende mate van soortgelijke nieuwsberichten is het voor correspondenten belangrijk de aandacht van het thuispubliek te behouden voor internationaal nieuws. Dit resulteert in een meer sensatie gerichte berichtgeving van gebeurtenissen in nieuwsberichten. Volgens Hannerz (2007) dienen correspondenten bewust om te gaan met de verschillen tussen de landen waar een correspondent vandaan komt en het land waarover verslagen wordt. Deze verschillen zouden minder belangrijk zijn als de landen soortgelijk zijn (Hannerz, 2007). Hoe meer er sprake is van verschillen, des te meer de correspondent moet balanceren bij nieuwsberichten tussen een juiste weergave van het land waar de correspondent werkt en het referentiekader van het thuispubliek (Kester, 2010).

2.2 | Journalistieke waarden

De journalistiek is een vrij beroep. Het toepassen van ethische normen tijdens journalistiek handelen is daarom zeer van belang. De Nederlandse journalistieke waarden zijn omschreven in de Code voor de Journalistiek (Genootschap van Hoofdredacteuren [GvH], 2013). Het zijn richtlijnen voor Nederlandse journalisten om hun werkzaamheden zo goed mogelijk uit te voeren en de democratie binnen onze samenleving van dienst te zijn.

“Een betrouwbare en pluriforme journalistiek is van het grootste belang voor de democratische samenleving, die niet goed kan functioneren zonder geïnformeerde burgers en een vrije uitwisseling van ideeën. In die open samenleving komt de journalist het recht op vrije nieuwsgaring toe, en de verantwoordelijkheid het

nieuws waarheidsgetrouw, onafhankelijk, fair en met open vizier te brengen” (GvH, Code voor de journalistiek, 2013).

2.2.1 | Transparantie

In de Code voor de Journalistiek wordt waarheidsgetrouwheid in negen punten omschreven. Binnen deze categorie is transparantie leidend. Zoals is omschreven dient de journalist de werkelijkheid zoals hij die aantreft en waarneemt als uitgangspunt te nemen. Met het verifiëren van feiten en het weergeven van uiteenlopende meningen wordt het streven naar objectiviteit ondersteund. De journalist is helder over feiten, beweringen en meningen in de verslaglegging. Daarnaast legt de journalist in de verslaglegging eveneens verantwoording af over de wijze waarop hij te werk is gegaan. Feiten dienen gecontroleerd te worden en controleerbaar te zijn. De journalist verschaft openheid over eventuele gefingeerde namen die in zijn berichtgeving voorkomen (GvH, 2013).

De rol van transparantie is gericht op het creëren van de geloofwaardigheid van de berichtgeving. Geloofwaardigheid bevordert de controleerbaarheid van mediateksten waarbij er sprake is van zowel additionele inhoudelijke informatie als de verificatiemogelijkheid voor andere partijen (Craft & Heim, 2009). Verificatie wordt ook wel omschreven als een discipline binnen de journalistiek. Het bieden van verificatiemogelijkheden is wat de journalistiek onderscheidt van entertainment, infotainment, propaganda, fictie of kunst en richt zich allereerst op het achterhalen en noteren van wat er ‘echt’ gebeurd is (Kovach en Rosenstiel, 2007).

Het concept “spirit of transparency” (Kovach et al., 2007, p. 92) is erop gericht het brongebruik van journalisten bloot te leggen. De journalist is volgens deze handelswijze open over wie de bronnen zijn, welke kennis ze bezitten, of ze partijdig zijn en hoe de informatie is verkregen. Zo wordt het publiek in staat gesteld de validiteit van de informatie, de wijze waarop deze verkregen is en de motieven en partijdigheid van zowel de bron als de journalist te beoordelen. Dit biedt het publiek de mogelijkheid om fouten en misleidingen van de bron te achterhalen (Kovach et al., 2007).

Transparantie in nieuwsgaring is ook volgens het onderzoek van Rugar (2006) een belangrijk aspect van de journalistiek. Het attendeert de lezer op de aanwezigheid van de journalist tussen de werkelijkheid en de gerepresenteerde werkelijkheid. “Providing a source of information is one of the most explicit reminders that news is a ‘mediated reality’” (Rugar, 2006, p. 134). Daarnaast leidt ontbrekende uitleg over hoe informatie is verkregen, ‘het waar en waarom’, tot

verlies van de context van het verhaal. Dit zou de positie van de journalist afzwakken. Als gevolg neemt de betekenis van het nieuws af (Rupar, 2006). Vanuit de visies van Tuchman (1978) en Rupar (2006) biedt transparantie van verslaglegging juist de mogelijkheid om nieuwsberichten dichterbij de werkelijkheid te brengen. Bovendien helpt transparantie bij het vaststellen dat de journalist gemotiveerd wordt door publieke belangen. De bereidheid van journalisten om transparant te zijn is een bevestiging van een waarheidsgetrouwe rolvulling. Misleiding wordt voornamelijk veroorzaakt wanneer correspondenten menen de waarheid te presenteren zonder deze vanuit meerdere perspectieven te benaderen (Kovach et al., 2001).

Het toepassen van transparantie als journalistieke waarde is verminderd door de opkomst van het internet en de financiële druk binnen mediaorganisaties (Philips, 2010). Journalisten moeten onder tijdsdruk presteren waardoor “news cannibalization (taking material from other news organizations, without attribution” (Philips, 2010, p. 373) regelmatig voorkomt. Het ongefundeerd overnemen van persberichten, zonder hoor en wederhoor toe te passen, dient alleen het verspreiden van het bericht en niet de betrouwbaarheid ervan (Philips, 2010). Hannerz (2004) stelt dan ook dat correspondenten juist de mogelijkheid hebben om nieuwe kennis te produceren vanuit de ‘rauwe’ realiteit. Correspondenten moeten in de nieuwsgaring en verslaglegging meer voorbereiding treffen. Dit in tegenstelling tot journalisten die werkzaam zijn in het thuisland, waar hergebruik van dezelfde nieuwsberichten vaker voorkomt (Hannerz, 2004).

De bovengenoemde theorieën zijn relevant voor dit onderzoek omdat ze inzicht bieden hoe transparantie als journalistieke waarde is ontwikkeld. Het belang van transparantie, welke rol het vervult en hoe het wordt toegepast door correspondenten in China wordt nader onderzocht.

2.2.2 | Bronnen

Journalisten kunnen niet alle gebeurtenissen zelf als ooggetuigen waarnemen. Ze zijn met te weinig en moeten zich op een plek positioneren waar ze gemakkelijk informatie kunnen verkrijgen (Sigal, 1973). Bronnen vormen daarom een cruciaal aspect in het gedegen verslagleggen van een gebeurtenis (Zelizer et al., 2010). In dit onderzoek wordt de volgende omschrijving van een bron gehanteerd:

“The originator of the information that is processed into news. (...) Embodied in people (such as eyewitnesses, routine informants or individuals with opinions to share via (vox pops), documents (such as press releases or archival material) and

organizations (such as officials conducting press conferences or experts giving interviews)” (Zelizer et al., 2010, p. 143).

In deze quote is er duidelijk aandacht voor de primaire informatie waar een bron in kan voorzien. Journalisten verkrijgen via verschillende kanalen informatie van bronnen. Deze kanalen worden in drie soorten geclassificeerd: “*routine, informal* en *enterprise*” (Sigal, 1973, p. 120). *Routine* kanalen worden op dagelijkse basis door de journalist gevolgd. Het gaat dan om: rechtszaken, persberichten, persconferenties, officiële briefings en georganiseerde demonstraties. *Informal* kanalen voorzien in achtergrondinformatie zoals: nieuwsberichten van andere mediaorganisaties, achtergrond briefings en lekken van informanten. *Enterprise* kanalen zijn exceptionele kanalen die afhankelijk van het thema voorkomen zoals: interviews die door de journalist zelf zijn geïnitieerd en spontane evenementen waar de journalist ooggetuige van was zoals branden, opstanden en natuurrampen. Sigal (1973) stelt hierbij dat ongeacht de locatie, journalisten voornamelijk gebruik maken van *routine* kanalen om informatie te verzamelen.

Tijdsdruk en een tekort aan personeel zorgen ervoor dat journalisten zich richten op een beperkte groep bronnen. Dit zijn groepen die in het verleden regelmatig beschikbaar en geschikt waren. Journalisten zouden hierdoor een passieve houding hebben naar andere mogelijke informatiebronnen (Gans, 1979). Dit wordt eveneens versterkt doordat journalisten ideeën putten uit andere media. Een oorzaak hiervan is “circular circulation of information” (Bourdieu 1998, zoals geciteerd in Harcup (2009), p.60). Journalisten dienen, dankzij onderlinge competitie, op de hoogte te zijn wat en waar andere media over verslaan om vast te stellen waar zij over zullen verslaan (Gans, 1979; Bourdieu, 1998; Harcup, 2009).

De keuze voor een bepaalde bron zouden journalisten baseren op een aantal universele overwegingen. Deze dienen een doel: efficiëntie. In de praktijk gaat de voorkeur uit naar bronnen die voorzien in de meest geschikte informatie, zo weinig mogelijk geld kosten en in een zo kort mogelijk tijdsbestek beschikbaar zijn. Volgens Gans (1979) is er sprake van zes soorten overwegingen. Allereerst kiezen journalisten bronnen die in het verleden bruikbare informatie hebben verschaft. Ten tweede kiezen ze bronnen die in staat zijn om in veel informatie te voorzien voor zo weinig mogelijk geld, tijd en moeite van de journalist. De derde en vierde overwegingen zijn gericht op bronnen die betrouwbaar en geloofwaardig zijn en waarbij journalisten zo min mogelijk moeten natrekken. Een vijfde overweging heeft te maken met bronnen die wegens hun achtergrond of functie gezag hebben verworven en wiens informatie hierdoor aannemelijker is. Als laatste kiezen

journalisten bronnen die op een adequate wijze hun standpunt kunnen uitleggen (Gans, 1979).

Daarnaast zijn er volgens Gans (1979) vier verschillende factoren die meespelen in hoeverre een bron zelf een journalist kan of wil benaderen. Allereerst, bronnen die baat hebben bij legitieme publiciteit in de media. Deze bronnen gebruiken de media-aandacht om hun doelen te behalen. Een tweede factor die meespeelt is gericht op bronnen die de media te allen tijde tot hun beschikking hebben. Hun positie in de maatschappij speelt hierbij een belangrijke rol zoals, de president van een land. Ten derde, bronnen die nieuwswaardige informatie bezitten. Een voorbeeld hiervan is de FBI of een infiltrant van de maffia. De laatste factoren zijn geografische ligging en sociale nabijheid. Bronnen die zich dicht bij een journalist bevinden, kunnen deze ook makkelijker benaderen. Sociale nabijheid schept mogelijkheden en eveneens obstakels in het benaderen van journalisten. Sociale barrières zoals verschillen in stand, geslacht, leeftijd en taal kunnen een bron beperken om een journalist te benaderen (Gans, 1979).

De relatie tussen bronnen en journalisten wordt omschreven als onderling getouwtrek (Gans, 1979), beide partijen hebben belangen in een samenwerking. Welke belangen worden vervuld hangt echter af van de situatie en het nieuws waarover verslagen dient te worden. Een belangrijk aspect in deze relatie, ongeacht wiens belangen behartigd worden, is vertrouwen. Het onderlinge vertrouwen is van groot belang en moet laten zien dat de journalist de privacy van de bron zal waarborgen terwijl hij openheid aanmoedigt. Zo kan de journalist eventueel meer informatie achterhalen die de bron te bieden heeft (Klaidman & Beauchamp, 1987).

Bronnen, kanalen en overwegingen van journalisten vormen belangrijke onderdelen van de journalistieke werkzaamheden. Het nieuws is afhankelijk van de informatie, standpunten en kennis over een gebeurtenis die een bron bezit. Het is hierdoor van belang hun rol te definiëren. Bronnen kunnen met de informatie het nieuws dat journalisten naar buiten brengen beïnvloeden.

2.3 | Persvrijheid

In hoeverre de journalistieke waarden in de praktijk toegepast kunnen worden is afhankelijk van de persvrijheid in een land. Persvrijheid is een controversieel concept. Het wordt per land verschillend geïnterpreteerd en toegepast. Verschillende onderzoeken (Siebert, 1978; Stevens, 2004; Kester, 2010) omschrijven dat persvrijheid afhankelijk is van het politieke systeem. De politieke situatie van een land is de bepalende factor voor de mate van persvrijheid die

bestaat. Volgens Stevenson (2004) wordt persvrijheid bepaald en gevormd door de relatie tussen massamedia en de overheid van een land. De mate waarin persvrijheid aanwezig is biedt inzicht in het begrijpen van mediasystemen in verschillende landen. Hierbij worden drie verschillende categorieën van persvrijheid uiteengezet: markt gedreven, communistisch en autoritair.

De eerste categorie is de markt gedreven definitie van persvrijheid. Deze geldt voornamelijk voor Westerse democratische landen en wordt als volgt omschreven:

“Freedom of the press is the right to speak, broadcast, or publish without prior restraint by or permission of the government, but with limited legal accountability after publication for violation of law. It may also encompass legal guarantees of (1) reasonable access to information about government, businesses, and people; (2) a right of reply or correction; (3) a limited right of access to the media; and (4) some special protection for journalists” (Stevenson, 2004, p. 68).

In de quote wordt persvrijheid gedefinieerd aan de hand van het vrij verspreiden en ontvangen van informatie zonder beperkingen van de overheid. Deze vrijheid moet echter zo worden toegepast dat het binnen de grenzen van de wet valt. De overheid kan vooraf geen beperkingen opleggen, echter wel straffen achteraf vaststellen. Dit gebeurt met name als er sprake is van het overtreden van het recht op privacy, het verstoren van de sociale orde of het in gevaar brengen van de nationale veiligheid. Deze omschrijving wordt in veel Europese landen en de Verenigde Staten toegepast. De overheid treedt echter per land verschillend op (Stevenson, 2004).

De tweede categorie van persvrijheid staat recht tegenover deze westerse markt gedreven definitie. Deze is geformuleerd volgens de communistische definitie van persvrijheid en is opgesteld door de Russische leider Vladimir Lenin (1880 – 1924). Zijn visie stelde dat de pers een collectieve onruststoker was en hij keurde de markt gedreven definitie af. Deze was voor de rijken en misleidde en onderdrukte de arme mensenmassa. Als tegenhanger stelde Lenin staatscontrole over de pers voor. Volgens de communistische definitie bezit de staat het recht op de toegang tot de pers. De staat had de meeste zeggenschap over de inhoud van mediaproducten waardoor boodschappen veranderd of weggelaten konden worden zonder de wet te overtreden (Stevenson, 2004).

De derde categorie die persvrijheid omschrijft is gebaseerd op een autoritaire definitie. Volgens Siebert (1963) is dit een van de oudste vormen van persvrijheid en “furnished the exclusive basis for determining the function and

relationship of the popular press to contemporary society” (1963, p. 9). Het ontstond tijdens de late renaissance, waar de overtuiging heerste dat de waarheid niet tot het volk behoorde maar afkomstig was van een kleine groep hooggeplaatste intelligente mannen. Vanuit deze visie functioneerde de pers van boven naar beneden. De machthebbers gebruikten de pers om het volk te informeren (Siebert, 1963).

Het hedendaagse autoritaire mediasysteem is volgens Stevenson (2004) een gevorderde variant van de originele definitie uit de renaissance. Het komt tegenwoordig voornamelijk in Oost-Azië voor. De belangrijkste eigenschap van het autoritair mediasysteem is dat de media worden vrijgelaten zolang ze de overheid niet tegenspreken. Dit houdt in dat de media vaak onder privaat eigendom vallen maar desondanks op afstand van de overheid blijven omdat ze geïntimideerd worden. De relatie tussen de overheid en journalisten in landen met een autoritair mediasysteem is complex. De overheid oefent macht uit om kritische verslaggeving of ‘beschamende’ informatieverspreiding te beperken waardoor in deze landen het bedrijven van journalistiek wordt gezien als een gevaarlijk beroep (Stevenson, 2004).

De drie bovengenoemde definities van mediasystemen brengen de aanwezige verschillen in kaart. In dit onderzoek zal de markt gedreven definitie van persvrijheid gehanteerd worden als er gesproken wordt over persvrijheid. Daarnaast zal de autoritaire definitie gehanteerd worden als er gesproken wordt over landen zonder persvrijheid. In dit onderzoek staan deze twee systemen tegenover elkaar. Allereerst de Chinese overheid en diens invloed op het bedrijven van journalistiek vanuit de autoritaire definitie. Daar tegenover staan journalistieke werkzaamheden die vanuit de journalistieke waarden gebaseerd zijn op de westerse markt gedreven definitie van persvrijheid.

2.3.1 | Correspondentschap in niet-persvrije landen

Een belangrijk aspect van de journalistieke werkzaamheden is welke persvrijheidscategorie leidend is in het land waar de correspondent gestationeerd is. Correspondenten definiëren een land als vrij of niet vrij aan de hand van de moeilijkheden die ze ondervinden tijdens verslaglegging. Deze moeilijkheden zijn gerelateerd aan de persvrijheid die lokale journalisten verkrijgen. Beperkingen of onderdrukking door de overheid van lokale journalisten vormen indicatoren dat de correspondenten een soortgelijke behandeling zullen krijgen (Hachten en Scotton, 2007).

In 'The Art of Balancing: Foreign Correspondence in Non-Democratic Countries: The Russian Case' van Kester (2010) wordt omschreven dat correspondenten moeten balanceren in het nieuwsgaringsproces in niet-democratische landen. Hun houding is erop gericht een representatief beeld weer te geven van het land waarover zij verslaan aan het thuispubliek. De correspondenten balanceren tussen nieuwswaardige actuele gebeurtenissen in het land waar ze gestationeerd zijn en onderwerpen die relevant, interessant en begrijpelijk zijn voor het thuispubliek. Als het land waar de correspondenten gestationeerd zijn sterk verschilt met het land waar ze vandaan komen, moeten zij meer balanceren. De verschillen kunnen betrekking hebben op een andere cultuur, politiek systeem, geloofsovertuigingen en samenleving. Zo dienen de correspondenten rekening te houden met de onderwerpkeuze, het benaderen van verschillende bronnen en het presenteren van verschillende perspectieven in de verslaglegging (Kester, 2010).

"Journalists reporting on foreign affairs (...) are supposed to convey a representative picture of different groups and predominant values in those societies. At the same time, foreign correspondents are expected to perform similar tasks for their own society, illuminating their own country's values and goals by reporting on the activities of others in a framework comprehensible to home-country readers." (Pollock, 1981, zoals geciteerd in Kester, 2010, p. 53).

Naast de mate waarin de landen verschillen is de persvrijheid van belang voor het balanceren in verslaglegging. Als er sprake is van beperkte persvrijheid waarbij de correspondenten niet in de gelegenheid worden gesteld verschillende soorten bronnen te benaderen, kan er gesteld worden dat correspondenten in landen zonder persvrijheid meer moeten balanceren. Voor correspondenten die werkzaam zijn in een autoritair journalistiek werkveld is de grootste beperking de ontoegankelijkheid en onbetrouwbaarheid van bronnen (Kester, 2010). De onderlinge relatie tussen de correspondenten en de bron wordt bepaald door de context, het land en het leidende perssysteem waarin het contact plaatsvindt (Berkowitz, 2009). In niet-democratische landen kan dit contact moeizaam verlopen wanneer het perssysteem niet vrij is. Vanwege deze beperkingen wordt gepleit voor nieuwe vormen van journalistiek als het gaat om buitenland nieuws. Transparantie en reflectie op de mogelijkheden en beperkingen die de correspondent ondervond bij de nieuwsgaring zouden een geïntegreerd onderdeel moeten zijn van de berichtgeving. Dit zou "realistisch of empirische journalistiek" teweegbrengen (Kester, 2010, p. 55).

In het onderzoek van Kester (2010) wordt geconcludeerd dat correspondenten die werkzaam waren in Rusland het gebruik van bronnen constant moesten afwegen, omdat bronnen over het algemeen niet vrijuit durfden te praten. Een belangrijk aandeel in deze vrijheid van meningsuiting wordt toegekend aan de politieke leiders in Rusland. Zij spelen een belangrijke rol in hoeverre bronnen open of gesloten waren over de informatie die ze te bieden hadden en in welke mate correspondenten hun werkzaamheden konden uitvoeren. Het merendeel van de bronnen was echter terughoudend in het bieden van informatie. Daarbij werden de correspondenten veelal tegengewerkt door bedreiging, achtervolging en fysiek geweld dat bewerkstelligd werd door de geheime dienst (Kester, 2010).

Correspondenten moesten door de tegenwerkingen de wijze waarop ze informatie verzamelen aanpassen om aan betrouwbare informatie te komen. Dit hield in dat ze via een ongebruikelijke wijze tussen de regels door moesten lezen, nieuwsberichten van politieke inhoud moesten ontrafelen, het gebruik van kritische experts moesten inzetten en zelf observaties en analyses schreven. De inhoud moest van meerdere perspectieven benaderd worden. Hierbij diende de correspondenten gebeurtenissen in Rusland te interpreteren in de berichtgeving, terwijl er rekening gehouden moest worden met verschillende bronnen en informatie die zij te bieden hadden. In hoeverre het bovengenoemde nodig was, was echter sterk afhankelijk van de president die aan de macht was (Kester, 2010). Dit impliceert dat het politieke systeem van een land bepalend is voor de persvrijheid van een land en indirect voor de journalistieke werkzaamheden van correspondenten.

2.4 | De Chinese context

In deze paragraaf komt China's historische achtergrond met betrekking tot de vrijheid van meningsuiting aan bod. Vervolgens wordt er ingegaan op de media hervormingen van de afgelopen 30 jaar. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een omschrijving van de huidige persvrijheid in China.

De Chinese media danken hun bestaansrecht aan het autoritaire mediasysteem. De media worden in staat gesteld mediaproducten te ontwikkelen die winst mogen genereren. Dit alles is toegestaan zolang de Chinese overheid niet wordt bekritiseerd of tegengesproken (Stevenson, 2004).

2.4.1 | Historische achtergrond

Het einde van de vrije media ligt ver terug in de Chinese geschiedenis. Om politieke en sociale orde te kunnen handhaven stond een streng toezicht op informatie centraal. Deze benadering komt voort uit de confuciaanse benadering. Het confucianisme is een filosofische denkwijze die rond 500-300 v.Chr. ontstond. Een levensbenadering die sterk is ingebed in de Chinese maatschappij. De denkwijze was begin 19de eeuw goed vertegenwoordigd door toedoen van de confuciaanse universiteiten (Dreyer, 1996). Volgens het confucianisme is een goed geordende maatschappij gericht op hiërarchische sociale relaties. Hierin is het kind ondergeschikt aan de ouders, de vrouw aan de man en de onderdaan aan de heerser (Dreyer, 1996; Man Chan & Linchuan Qiu, 2002)

Verschillende voorbeelden uit de geschiedenis illustreren op welke wijze onderdrukking van informatiestromen de sociale orde zou dienen. De introductie en het gebruik van de drukpers werd beperkt door de keizer gedurende de Tang Dynastie (618-907). Het diende met name voor het afdrukken van almanakken, kalenders en dynastie gerelateerd materiaal (Gellhorn, 1987, in: Man Chan et al., 2002). Tijdens de opkomst van de krant in China, gedurende de Qing Dynastie (1644-1911), achtte de keizer dit als een schadelijk medium. Hierdoor werden censuurregels ingevoerd om te voorkomen dat dissidenten de mogelijkheid kregen om hun mening te verspreiden (Alford, 1993, in: Man Chan et al., 2002).

Verschillende onderzoeken (Lee, 1994; Man Chan, 2002; Zhao, 2005) omschrijven dat deze wijze van mediaonderdrukking de basis heeft gelegd voor het huidige mediasysteem. De hedendaagse Chinese Communistische Partij (CCP) ziet de massamedia als een dienstbode van de staat, die staatsideologie propageert aan het volk (Lee 1990, in: Man Chan et al., 2002). Nadat Mao Zedong onder de CCP in 1949 aan de macht kwam veranderde de houding drastisch omtrent de persvrijheid. Onder de Leninistische interpretatie van de proletarische democratie erkende de CCP de vrijheid van het volk maar verbood deze echter elke vorm van verzet tegen de staat (Keng, 1994). Dit onderwierp de pers aan censuur en beheerste alle geprinte media, radiostations en tv-stations. Media-autoriteiten werden aangesteld om het CCP beleid te communiceren aan de maatschappij. Zo werd het publiek geadviseerd welke evenementen acceptabel waren en welke niet. Opstanden voor persvrijheid werden beperkt door kritiek tegen de overheid aan te merken als handelen tegen de overheid. Het werd hierdoor beschouwd als een misdrijf (Man Chan, 2002).

De strakke censuur, die al door de CCP gehandhaafd werd, bereikte het hoogtepunt in 1966-1976. In gang gezet door Mao Zedong's radicale politieke en

sociale experiment om CCP's overtuigingen nieuw leven in te blazen (Ching-Chang & Mei-Rong, 1994). Dit vertaalde zich in een dagelijkse uitgave van de Partij agenda. Deze werden nauwgezet gekopieerd en uitgegeven in alle andere kranten in China (Zhao, 1998; Man Chan, 2002). Daarnaast was er sprake van dominantie over de media door middel van de "Party Principle" (Zhao, 1998, p. 19) waarin omschreven werd hoe de media moesten handelen. Drie gedragslijnen stonden hierin centraal.

"The news media must accept the Party's guiding ideology as its own; that they must propagate the Party's programs, policies, and directives; and that they must accept the Party's leadership and stick to the Party's organizational principles and press policies" (Bing & Mei, 1993, in: Zhao, 1998, p. 19).

Gedurende deze periode begon de wanorde toe te nemen in de Chinese maatschappij. Na Mao's dood in 1976, introduceerde de opvolger Deng Xiaoping (1904 - 1997) als tegengeluid op de ontketende chaos, economische hervormingen die het keerpunt betekende in China's geschiedenis en voor China's media (Man Chan, 2002).

2.4.2 | Hervormingen

Na Mao's dood waren de hervormingen in de mediasector erop gericht de massamedia in staat te stellen veranderingen en ontwikkelingen door te voeren. Op deze wijze kon economische modernisering bevorderd worden. Man Chan (2002) omschrijft dat er geen sprake was van substantiële veranderingen. De media moesten juist een stabiele omgeving creëren waarin CCP's macht kon gedijen en niet zou worden betwist (Man Chan et al., 2002).

De voorbode van media hervormingen begon in de jaren '70 onder de *Chinese State Owned Enterprises* (SOEs) in andere sectoren. De SOEs waren ondernemingen, volgens het traditionele socialistische model, die volledig onder toezicht vielen en eigendom waren van de Chinese overheid. De hervormingen werden door de overheid in gang gezet vanwege belangrijke openbaarmakingen over de SOEs. Hierdoor kwamen de inefficiëntie, het financiële verlies en de corruptie onder het management aan het licht. Op het 15de nationale congres, eind 1997, werd de CCP hierom genoodzaakt de SOEs deels te privatiseren. Nationale private investeerders werden toegelaten terwijl de overheid de controle behield. De economische druk bleef echter aanhouden en de verliesgevende SOEs konden zij niet meer negeren. Duizenden werden gesloten en in 2002 besloot de Chinese overheid om buitenlandse investeerders toe te laten (Huang, 2007).

Ondanks privatisering van de SOEs in diverse sectoren, gold dit lange tijd niet voor de SOEs in de media-industrie. Naast sterke commercialisering bleven de media onder volledige staatseigendom vallen. Huang (2007) omschrijft dat de verandering naar het markt-socialisme echter wel invloed heeft gehad op de mediasector. Het initieerde een overgang van een propaganda-georiënteerd model naar een publiek-georiënteerd model. Desondanks kregen begin 2000 de institutionele beperkingen van het markt-socialisme in de mediasector de overhand. Volgens Huang (2007) hebben verschillende factoren bijgedragen aan wederom sterke corruptie. Het gaat hierbij om: het alleenrecht van de overheid op de media, de ontbrekende competitie, een afwezige waakhond rol voor mediaorganisaties en een ontbrekende mediawet.

Vanwege de corruptie in de mediasector werd de Chinese overheid aangezet tot sterke hervormingen. Man Chan et al. (2002) omschrijven dat er echter sprake was van onevenwichtigheid bij de hervormingen in de media. Mediaorganisaties die gestationeerd zijn in Beijing ondervinden strengere controle dan mediaorganisaties in China's randprovincies. Daarnaast wordt politieke inhoud sterker gecontroleerd dan media-inhoud die niet politiek geladen is. Als consequentie van deze onevenwichtige hervormingen is een opkomst in entertainment, sport en kunst aan de orde. Deze genres bevatten namelijk minder gevoelige informatie voor de CCP. Daarnaast worden China's randprovincies omschreven als vrijer in tegenstelling tot grote steden als Beijing (Man Chan et al., 2002). Dit werd bewezen na China's toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie WTO in 2001. Het in Hong Kong gevestigde Phoenix Television, dat deels eigendom is van Rupert Murdoch's *Star Group* en deels gefinancierd wordt door Chinese investeerders, kreeg toestemming om programma's uit te zenden in de randprovincie Guangdong. Hierna verkreeg *Star Group* als eerste internationale bedrijf het recht om een volwaardig kabelkanaal, uitsluitend gericht op entertainment in het Mandarijn, te distribueren in Guangdong. Deze gecontroleerde openstelling gebeurde eveneens geleidelijk in de filmsector en printmedia. In 2004 heeft de overheid het noemenswaardige statement afgegeven waarin ze Chinese private investeerders het recht toekennen om in mediaondernemingen te investeren en deze deels te bezitten. Deze toekenning was eveneens indirect gericht op internationale investeerders (Huang, 2007).

De media hervormingen komen voort uit drie strategische overwegingen van de overheid. Allereerst werden private en internationale investeerders aangetrokken om de financiële tekorten die in de mediasector speelden te verlagen. Ten tweede werd door de toelating van buitenlandse investeerders de

mogelijkheid geboden om samen te werken met en te leren van grote globale medianetwerken en conglomeraten. Ten derde duidt de beleidsverandering aangaande de buitenlandse kapitaalrechten en het toelaten van investeerders een verandering in de mediafilosofie van de CCP (Huang, 2007). Desondanks implementeert de Chinese overheid voorzorgsmaatregelen in de mediabeleidsvoering om verzekerd te zijn van het alleenrecht op politieke en economische controle op de mediasector.

“The first device may be called a ‘dual-track’ policy. (...) According to this policy, the editorial sectors of media organizations had to maintain their ‘socialist’ nature; namely, they had to remain state-monopolized and no overseas or private investment would be allowed. The operational sectors, however, could be split off from the editorial sectors and restructured into commercial companies. And these companies were allowed to be open to investment from non-media SOEs by organizing shareholding or limited companies in which the media companies remained as controlling shareholders. But both private and foreign investment was still banned. (...) To ensure the politically charged ‘dual-track’ policy’s enforcement, Beijing introduced another ‘safety’ device: foreign (as well as private) media firms must form a joint venture with a Chinese state-owned media company, who would remain the majority shareholder and license holder of the media joint venture. In other words, this policy means foreigners are allowed to own no more than 49 percent of a media joint venture” (Huang, 2007, p. 423 - 424).

Huang (2007) omschrijft dat het strategisch ‘weghouden’ van internationale investeerders uit de redactionele tak, het autoritaire regime en de CCP beschermt tegen kritische meningen en visies uit het buitenland. Daarnaast behoudt de Chinese overheid op deze wijze de controle over media-inhoud. Het is echter relevant te benoemen dat de openstelling van de mediasector voor nationale en transnationale investeerders beperkt toegepast werd op staatsmedia die propaganda en hard nieuws publiceren. Deze bleven onder staatstoezicht vallen. Op deze wijze bewerkstelligt de Chinese overheid economische voorspoed in de mediasector door de entertainment gerelateerde media vrij te geven, terwijl zij de controle behouden over serieuze media.

Samenvattend heeft China in de afgelopen 30 jaar verschillende hervormingen doorgevoerd in de mediasector. De positie van de Chinese overheid heeft echter in deze hervormingen altijd centraal in gestaan. Het entertainmentgenre floreert in de media terwijl politieke media-inhoud zwaarder wordt gecontroleerd.

2.4.3 | Persvrijheid in China

Zoals eerder omschreven wordt persvrijheid gedefinieerd als de relatie tussen de massamedia en de overheid van een land. De media worden in staat gesteld verslag te leggen van uiteenlopende onderwerpen en informatie te verzamelen zonder vooraf opgelegde beperkingen van de overheid (Stevenson, 2004). China's toetreding tot de WTO en het openen van de mediasector voor internationale investeerders heeft niet veranderd dat de Chinese media voor het grootste gedeelte staatseigendom blijven. Deze relatie is hierdoor niet gelijkwaardig en maakt persvrijheid ondergeschikt aan de Chinese overheid.

Volgens het persvrijheidsrapport van Freedomhouse.org (FH, 2011) vallen China's media onder een van 's werelds meest beperkte in het jaar 2010. De International Federation of Journalists stelt dat in 2011 officiële restricties in de media zwaarder waren dan voorgaande jaren. Mogelijke oorzaken hiervan worden toegerekend aan situaties die de sociale orde kunnen verstoren. Een goed voorbeeld hiervan zijn de revoluties die plaatsvonden in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Daarnaast vond in 2012 de vervanging plaats van de leiders van het Politburo Standing Committee of the Communist Party. De leden van de CCP vervangen door zeven nieuwe leden. De revolutionaire ontwikkelingen in het buitenland en de vervanging van de CCP maken dat de huidige CCP leiders de sociale orde willen handhaven in deze periode van transitie (IFJ, 2012). In de persvrijheidsindex voor 2011 - 2012 van de organisatie Reporters without Borders staat China op rangnummer 174 van de 179 totaal geanalyseerde landen (RSF, 2012).

Zoals al eerder vermeld houdt de CCP streng toezicht op politiek gevoelige onderwerpen in traditionele en online media. In 2010 resulteerde dit in zeer beperkte publicatiemogelijkheden voor berichtgeving over de Chinese gevangene dissident Liu Xiabo die de Nobelprijs voor de vrede heeft ontvangen. Daarnaast zijn onderwerpen taboe zoals: de autonomie van Tibet en Xinjiang, informatie gerelateerd aan Taiwan en kritiek op de CCP. Er hebben meerdere arrestaties plaatsgevonden onder verslaggevers en redacteurs van Tibetaanse en Oeigoerse komaf. Beide gebieden hebben een omstrede politieke relatie met China. De reden voor de arrestaties was dat ze de staat zouden bedreigen en afwijkend gedachtengoed verspreiden. Desondanks blijft de opkomst voor vrijheid van meningsuiting, meer rechten en een einde aan fysiek geweld onder binnenlandse journalisten toenemen (FH, 2012).

Online media worden voor de Chinese overheid steeds belangrijker. Het aanpassen aan de nieuwe digitale ontwikkelingen door de overheid omschrijft

MacKinnon (2011 p. 33) als “networked authoritarianism”. Hiervan is sprake als het autoritaire regime de onvermijdelijke ontwikkelingen van digitale communicatie erkent en het censuurbeleid hierop aanpast. In een *networked authoritarian state* behoudt de overheid de controle over online inhoud terwijl dialogen over kritische onderwerpen plaatsvinden. Burgers met toegang tot internet kunnen zo eventueel publieksaandacht vestigen op problemen en zelfs een reactie van de overheid teweeg brengen. Dit resulteert enerzijds in een besef van verbeterde mogelijkheden voor vrijheid van meningsuiting en anderzijds biedt het geen garantie tot veiligheid voor de burgers in kwestie. Zij zijn juist makkelijker te traceren voor de overheid (Mackinnon, 2011).

China heeft de meeste internetgebruikers in de wereld. Om de censuur in goede banen te leiden heeft de overheid een filteringssysteem, spottend genaamd “Great Wall of China” (MacKinnon, 2011, p. 32). Daarnaast is de wet zo opgesteld dat internetbedrijven binnen de Chinese jurisdictie verantwoordelijk zijn voor de inhoud die verschijnt in hun zoekmachines, blogs en social media. Alles wat door gebruikers van een site wordt geopperd of georganiseerd valt onder de verantwoording van de desbetreffende internetbedrijven. Op deze wijze versterkt de overheid het censurbereik. De consequenties voor internetbedrijven resulteren in het intrekken van vergunningen of gedwongen sluiting (MacKinnon, 2011). Desondanks kan er gesteld worden dat deze hedendaagse communicatie ontwikkelingen door het veelvuldige gebruik van internet en de snelle verspreiding van informatie ook gevoelige onderwerpen sneller publiekelijk gemaakt kunnen worden (FH, 2012).

Het filtersysteem is niet voldoende om de controle te behouden over online media-inhoud of *user generated content*. Hierdoor heeft de Chinese overheid meerdere voorzorgsmaatregelen getroffen als het gaat om het censureren van het internet.

“The techniques used by governments for Internet censorship and control into three “generations”: The “first generation” of techniques focuses on “Chinese-style” Internet filtering and Internet-café surveillance. “Second-generation” techniques include the construction of a legal environment legitimizing information control, authorities’ informal requests to companies for removal of information, technical shutdowns of websites, and computer- network attacks. “Third-generation” techniques include warrantless surveillance, the creation of “national cyber-zones,” state-sponsored information campaigns, and direct physical action to silence individuals or groups” (Deibert en Rohozinski, zoals geciteerd in MacKinnon, 2011, p. 43).

Daarnaast grijpt de overheid ten tijde van crisis in, door het netwerk lokaal uit te schakelen. Zo wordt de mogelijkheid geëlimineerd dat burgers via het internet of mobiele telefoons protesten kunnen organiseren (MacKinnon, 2011).

Consequenties voor lokale journalisten werkzaam in China variëren tussen: gevangenschap, ontslag, mishandeling, deportatie en zelfs de dood. Plaatsing op een zwarte lijst gaat in als journalisten foutieve informatie zouden hebben gepubliceerd. Foutieve informatie wordt gezien als informatie die tegen de Chinese staat in gaat (IFJ, 2012). Een plaats op deze lijst zorgt ervoor dat journalisten tussen drie tot vijf jaar niet toegestaan zijn om te werken en zelfs volledig uitgesloten worden van werken in de mediasector. In de praktijk resulteert dit in het onmogelijk maken van het vinden van een nieuwe baan of het verkrijgen van een huis. Daarnaast zijn salarisonderhandelingen zo geregeld dat journalisten betaald worden na de publicatie van hun verhaal. Zodra een verhaal te controversieel is wordt het salaris niet uitgekeerd en in sommige gevallen moet de journalist zelf de gemaakte kosten financieren voor het verzamelen van de informatie (FH, 2012).

De hardnieuwsstroom in Chinese media wordt grotendeels door het nationale persbureau Xin Hua gestuurd. Het bemiddelt tussen de CCP en de verschillende media-organen. Het bezit de exclusieve positie om nieuwsberichten te rapporteren over politiek gevoelige onderwerpen (Xin, 2006). Er is sprake van twee stromingen nieuws. Het nieuws dat bedoeld is voor het volk en nieuws dat bedoeld is voor de regeringsleiders. Het publiek ontvangt het oppervlakkige en verdraaide nieuws (RSF, 2012). De CCP behoudt directe controle over de nieuwsmedia via het Central Propaganda Department (CDP). Xin Hua's prioriteit is het verzorgen van het nieuws dat geproduceerd wordt door de CDP. Het CDP bepaalt de oriëntatie van en onderwerpen in de verslaggeving (RSF, 2012).

Arbeidsomstandigheden voor correspondenten in China lagen in 2011 onder druk. Verscheidene gebeurtenissen, zoals de Jasmijnrevolutie, hebben ervoor gezorgd dat correspondenten moeilijker hun functie konden uitvoeren. Verscheidenen voorbeelden werden aangedragen zoals: het lastigvallen van correspondenten door onherkenbare mannen die bekend staan als 'tugs' van de CCP, het niet toelaten van correspondenten op plaatsen van delict en het bemoeilijken van het verkrijgen van een visum voor correspondenten (IFJ, 2012). Correspondenten die over politiek gevoelige onderwerpen verslaan worden agressief aangepakt door de overheid. Door cyberaanvallen probeert de overheid de bronnen van de correspondenten te achterhalen (MacKinnon, 2011). Deze voorbeelden illustreren dat zodra zich gelegenheden voordoen die volgens de

eisen van de CCP niet gepubliceerd mogen worden, het naar buiten brengen van het nieuws en het uitvoeren van de werkzaamheden beperkt wordt.

De bovengenoemde voorbeelden illustreren dat de relatie tussen de massamedia en de Chinese overheid op gespannen voet staat. De vrijheid van meningsuiting is zowel voor Chinese burgers als voor de Chinese media beperkt. Daarnaast censureert de overheid de informatievoer over gevoelige gebeurtenissen in de media. Indirect worden de werkzaamheden van correspondenten ook hierdoor geteisterd.

2.5 | Conclusie

In dit theoretisch kader werd de context voor dit onderzoek geschetst. Correspondenten leggen verslag over verschillende onderwerpen uit het land waar ze gestationeerd zijn. Dit doen ze aan de hand van westerse journalistieke waarden die dienen als richtlijn voor hun werkzaamheden. Transparantie in berichtgeving en de beschikbaarheid van bronnen staan hierin centraal. Transparantie verhoogt de geloofwaardigheid in berichtgeving en onderscheidt journalistiek van andere mediavormen zoals, entertainment en propaganda. Daarnaast attendeert transparantie de lezer op de aanwezigheid van de journalist in berichtgeving. Correspondenten gebruiken in hun werk diverse bronnen. Bronnen vormen een belangrijk aspect in de journalistieke werkzaamheden omdat correspondenten met te weinig in getale zijn om bij iedere belangrijke gebeurtenis getuigen te zijn. Journalistieke werkzaamheden worden momenteel geteisterd door financiële druk en technologische ontwikkelingen. Met name voor correspondenten is dit van belang omdat hun functie in mediaorganisaties veelal de duurste is. Daarnaast biedt internet toegang aan iedereen tot internationaal nieuws. Dit is deels een nadelige ontwikkeling voor de positie van correspondenten.

Een belangrijke factor in de journalistieke werkzaamheden van correspondenten is persvrijheid. Deze wordt bepaald door de relatie tussen massamedia en de overheid. De autoritaire categorie komt in Oost-Azië voor. Het staat de mediasector toe welvarend te zijn en op het gebied van entertainment vrij te ontwikkelen. Dit is toegelaten zolang de media geen omgeving creëren waarin kritische meningen jegens de overheid geuit kunnen worden. Correspondenten in landen zonder persvrijheid moeten balanceren welke gebeurtenissen verslagen kunnen worden en welke bronnen zij kunnen gebruiken. Enerzijds dienen deze potentiële nieuwsberichten het land, de gebeurtenis en verschillende perspectieven goed weer te geven en anderzijds de interesse en het begrip van het thuispubliek te vangen. Dit wordt bemoeilijkt wanneer het land waar de

correspondent gestationeerd is sterk verschilt van het land waar hij of zij vandaan komt. Als daarbij sprake is van ontbrekende persvrijheid vormt dit een additioneel obstakel voor de correspondent en het balanceren in verslaglegging.

De Chinese media en de persvrijheid in China worden omschreven als een van de meest beperkte. Belangrijke gebeurtenissen sturen het handelen van de overheid en indirect daarmee de mate van persvrijheid. Er wordt streng toezicht gehouden op politiek gevoelige onderwerpen waardoor de media-aandacht in 2010 hier beperkt gericht op was. Online media ondervinden inmiddels eveneens censuur. Volgens *Networked Authoritarianism* behoudt de Chinese overheid online de controle, terwijl ze de kritische online dialogen in de gaten houden. Het stelt ze in staat waar nodig andersdenkende burgers op te sporen. De internetcensuur bestaat uit een filtersysteem, informatiecontrole op websites en mediabedrijven, door de staat gesponsorde informatiecampagnes en fysieke repercussies voor individuen of groepen. Voor correspondenten resulteerde de bovengenoemde voorbeelden in gespannen en moeilijke arbeidsomstandigheden.

Hoofdstuk 3 | Methode van Onderzoek

Dit onderzoek heeft in het voorjaar van 2012 in Beijing en Shanghai plaatsgevonden. Veertien correspondenten, die gestationeerd zijn in China, zijn geïnterviewd. De kwalitatieve interviews zijn afgenomen op basis van de gefundeerde theoriebenadering die ontwikkeld is door Glaser & Strauss (1967). In dit hoofdstuk worden de kwalitatieve interviews en de gefundeerde theoriebenadering uiteengezet. Daarnaast wordt er een beschrijving gepresenteerd van de respondenten die meegewerkt hebben aan dit onderzoek, de thema's die besproken zijn tijdens de interviews en de analyse van de data.

3.1 | Gefundeerde Theoriebenadering & Data-analyse

In deze studie is onderzocht hoe correspondenten in China hun werkzaamheden uitvoeren en welke rol de Chinese overheid hierbij speelt. Er zijn weinig eerdere onderzoeken verricht naar de journalistieke werkzaamheden van correspondenten in autoritaire landen. De gering aanwezige literatuur is gericht op democratische landen of strikte communistische systemen zoals Rusland (Kester, 2010). Om een toegevoegde waarde te bieden aan de geringe bestaande kennis is er gekozen het onderzoek op te bouwen vanuit de gefundeerde theoriebenadering van Glaser & Strauss (1967).

Bij de gefundeerde theoriebenadering is er sprake van een inductief proces. Dit houdt in dat het observeren en vergelijken van meerdere cases en hun onderlinge relatie in de ruwe data leidt tot het vormen van een overkoepelende theorie (Hodkinson, 2008). De interviews zijn volgens de constant vergelijkende methode gecodeerd (Boeije 2005; Hodkinson, 2008). Eerdere bevindingen uit de data worden constant vergeleken met nieuwe resultaten. Zo wordt de onderlinge relatie geanalyseerd en kunnen categorieën worden gevormd en afgebakend (Boeije, 2005).

Het codeerproces van de interviews is in drie stadia uitgevoerd: open, axiaal en selectief coderen. Tijdens de open codering werden belangrijke fragmenten in de data gecodeerd met een samenvattende code. Deze ontsteeft nauwelijks de 'ruwe' data. Het tweede stadium bestond uit axiaal coderen. Hierin werden de gecodeerde fragmenten met elkaar vergeleken, de bijbehorende fragmenten met elkaar verbonden en tot grotere categorieën samengevoegd. Hierop volgde het derde stadium van selectief coderen. Hierbij werden belangrijke categorieën uitgewerkt en gedefinieerd. Hodkinson (2008) omschrijft dat er idealiter een centrale categorie wordt opgesteld die verbonden is met alle andere categorieën. In dit onderzoek zijn er uiteindelijk drie overkoepelende categorieën

ontstaan die elkaar stapsgewijs opvolgen. Het gaat hier om de visie van de respondenten over de rol van hun werkzaamheden, instanties die van belang zijn voor het journalistieke werkveld in China en de gevolgen van de beperkingen die de respondenten in China ondervinden.

Het verzamelen en analyseren van data is een geïntegreerd proces, waarbij na ieder interview stil wordt gestaan bij de verkregen bevindingen. Zo ontstaat er gaandeweg het onderzoeksproces een identificatie van de dominante bevindingen in de data (Boeije, 2005; Hodkinson, 2008). In de gefundeerde theoriebenadering wordt dit ondersteund door “theoretical sampling” (Boeije, 2005, p. 51). Dit houdt in dat op basis van de verkregen bevindingen uit de data-analyse, respondenten hierna gericht worden geselecteerd. De kenmerken en achtergrond van de respondenten spelen een belangrijke rol in de selectie voor het onderzoek. Zo kunnen bepaalde thema’s die gekoppeld zijn aan deze kenmerken of achtergrond dieper en uitgebreider uitgewerkt worden (Hodkinson, 2008).

In de dataverzameling en analyse van dit onderzoek is afgeweken van de *theoretical sampling* onder de respondenten. Deze keuze is gemotiveerd door praktische en theoretische overwegingen. Allereerst vond de dataverzameling in China plaats in een vastgestelde periode van drie weken. Er moest hierdoor zorg gedragen worden voor het afnemen van voldoende interviews in het vastgestelde tijdsbestek. Daarbij speelde het onzekere en zeer veranderlijke werkschema van de respondenten een grote rol waardoor een flexibele houding noodzakelijk was om het gewenste aantal aan interviews te behalen. Het werd praktisch onuitvoerbaar de respondenten via de *theoretical sampling* selectie te verzamelen omdat dit meer tijd in beslag zou nemen dan beschikbaar was. Ten tweede, is er middels het samenstellen van een diverse onderzoeksgroep getracht het explorerende karakter van dit onderzoek te ondersteunen en de mogelijkheid om nieuwe kennis te verkrijgen te stimuleren. Hierdoor zijn specifieke thema’s uit de data-analyse niet leidend geweest in de selectie van de respondenten. Er is echter wel geanticipeerd op het verkrijgen van rijke en verdiepende informatie over het werkveld van de respondenten. In de praktijk werden de besproken thema’s na ieder interview geëvalueerd. Extra opgedane kennis en nieuwe thema’s werden toegevoegd aan de topiclijst en in acht genomen bij de volgende interviews.

3.2 | Kwalitatieve Interviews

Het doel van de kwalitatieve interviews is onder een geselecteerde doelgroep inzicht te krijgen “over gedragingen, opvattingen, houdingen en ervaringen ten aanzien van bepaalde sociale verschijnselen” (Boeije, 2005, p. 57). Volgens Kvale

(1996) biedt het kwalitatieve interview “qualitative descriptions of the life world of the subject with respect to interpretation of their meaning” (1996, p. 124). Door in dit onderzoek gebruik te maken van kwalitatieve interviews wordt getracht te verkennen hoe correspondenten het werken in China ervaren en hoe ze de werkzaamheden in het autoritaire mediasysteem uitvoeren.

Het kwalitatieve interview is een geschikte methode om exploratief onderzoek te verrichten (Kvale, 1996). In dit onderzoek zijn semi- of half gestructureerde topic-interviews (Boeije, 2005) afgenomen. Dit houdt in dat de interviews zowel tijdens de voorbereiding als tijdens de afname minimale structurering verkregen (Boeije, 2005). In de praktijk werd aan de geïnterviewde respondenten zo veel mogelijk ruimte gegeven om ervaringen, meningen en thema's naar voren te brengen en te omschrijven. Hoewel de respondenten veel vrijheid kregen tijdens het interview, kwamen enkele vaste thema's telkens aanbod. Deze thema's waren verwerkt in een topiclijst (Boeije, 2005, p. 58). De respondenten droegen in de meeste gevallen zelf thema's aan die overeenkwamen met de topiclijst waardoor de interviewer zelden onderwerpen ter sprake moest brengen.

Kvale (1996) en Boeije (2005) benadrukken dat actief luisteren en het bewust vervullen van de rol van interviewer belangrijk is. Volgens Kvale (1996) is het voor het onderzoek van belang dat de onderzoeker het vermogen bezit te anticiperen op betekenisvolle uitspraken en de daarbij behorende mogelijke betekenissen. Boeije (2005) omschrijft dat de vraagstelling tijdens het interview van belang is. De interviewer dient er zorg voor te dragen dat de interactie met de geïnterviewde helder en gedegen verloopt. Dit gebeurde door de geïnterviewden ruimte te geven bij bepaalde zaken langer stil te staan, daar waar nodig opheldering te vragen en blijk te geven van actief luisteren. Bij belangrijke uitspraken werd er doorggevraagd en onbehandelde thema's werden alsnog aangestipt. De topiclijst werd zo in acht genomen zonder de respondenten in hun verhaal te begrenzen.

3.3 | Thema's

De respondenten werden gevraagd naar hun visie over de rol van de correspondent, het bedrijven van journalistieke werkzaamheden in China en het toepassen van de westerse journalistieke waarden. De focus lag hierbij op de rol van de Chinese overheid en de eventuele beperkingen die de respondenten ondervonden. Tijdens de interviews gaven zij hun persoonlijke ervaringen en interpretaties aan. De thema's in de topiclijst zijn door middel van een open

vraagstelling geformuleerd met als doel de respondenten niet te sturen tijdens het interview. Tijdens de interviews zijn een aantal thema's aan bod gekomen. Ten eerste, de interpretatie van de respondent over de algemene rol van de correspondent en de invulling van deze rol in China in de nieuwsgaring, het benaderen van bronnen en het verzamelen van informatie via verschillende kanalen en netwerken. Ten tweede stond de vraag centraal hoe de respondenten omgaan met westerse journalistieke waarden, zoals transparantie in de berichtgeving en de beschikbaarheid van bronnen. Het derde thema was de persoonlijke definitie van persvrijheid in China en de ervaringen van de respondenten. Tenslotte werd besproken in hoeverre de professionele beweegruimte wordt belemmerd door de Chinese overheid en hoe dit de berichtgeving beïnvloedt.

3.4 | Respondenten

In dit onderzoek zijn veertien correspondenten geïnterviewd, waarvan vijf afkomstig uit Nederland en negen uit andere Westerse landen. Ze werken allemaal voor verschillende media en hebben uiteenlopende contractvormen. De respondenten vormen een groep die een genuanceerd en divers perspectief biedt op de rol en de werkzaamheden van de correspondent in China.

Het grootste deel van de groep respondenten is in Nederland benaderd om mee te werken aan het onderzoek. In China is een deel van de contacten verkregen door middel van de sneeuwbalmethode (Boeije, 2005; Sturgis, 2008). Hierbij werden geïnterviewde respondenten gevraagd naar de bereidheid van collega-correspondenten mee te werken aan het onderzoek om zo een groter aantal respondenten te genereren. Een voordeel van deze selectiemethode is het verkrijgen van een passende onderzoeksgroep, omdat deze onderling dezelfde kenmerken bezit. In dit onderzoek is deze selectiemethode slechts deels toegepast. Er is niet aanhoudend verder gezocht naar respondenten via de al bestaande contacten. Idealiter is het tijdens de sneeuwbalmethode de bedoeling door te gaan met het verzamelen van contacten via de geïnterviewde respondenten totdat er geen nieuwe respondenten meer gevonden kunnen worden (Boeije, 2005; Sturgis, 2008). Vanwege het explorerende karakter van dit onderzoek was diversiteit onder de respondenten van groot belang. Daarom is ten behoeve van deze diversiteit niet aan de hand van de sneeuwbalmethode verder gezocht via hetzelfde netwerk.

De respondenten waren ten tijde van de interviews minstens een jaar werkzaam in China. Vijf respondenten kwamen uit Nederland, twee uit Frankrijk,

drie uit de Verenigde Staten, één uit Schotland, één uit Noorwegen, één uit Portugal en één respondent uit Spanje. Het merendeel van de groep, zeven van de respondenten, vervullen de functie van schrijvend journalist. Drie respondenten vervullen de functie van tv-journalist, twee van radiojournalist en twee respondenten vervullen meerdere functies oftewel publiceren via verschillende media.

Drie interviews, waarvan één duo-interview, vonden in Shanghai plaats. De resterende negen vonden in Beijing plaats. De meeste interviews zijn voltrokken in cafés of lunchrooms die de respondenten zelf voorstelden. Een interview werd op het kantoor van de respondent afgenomen. Bij de selectie van de respondenten is rekening gehouden met de nationaliteit van de respondenten. Ze zijn allen afkomstig uit Westerse democratische landen. Op deze wijze is een onderzoeksgroep samengesteld die uitspraken zouden kunnen doen over het hanteren van westerse journalistieke waarden in een autoritair land.

3.5 | Praktische uitvoering

De veertien afgenomen interviews varieerde in lengte tussen een à twee uur, ze zijn met toestemming van de respondenten opgenomen en uiteindelijk getranscribeerd met het *F5 Audiotranscript* programma. Dit resulteerde in 371 pagina's aan data, die zijn geanalyseerd en vergeleken zodat ze tot 79 relevante codes konden worden teruggebracht. Deze zijn vervolgens wederom vergeleken en tenslotte verbonden tot grotere categorieën. Hierdoor konden zeven overkoepelende thema's geïdentificeerd worden: visie van de correspondenten, centrale Chinese overheid, het Ministerie van Buitenlands Zaken, lokale autoriteiten, grilligheid, controle en de gevolgen voor de correspondenten.

De thema's worden in drie hoofdstukken gepresenteerd en gaan in op de ontwikkelde thema's, de belangrijkste observaties en de conclusies uit de analyse. Hoofdstuk 4 geeft de context van de correspondenten weer en laat hun rolopvatting zien. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 het handelen van de Chinese overheid en de samenwerkende overheidsinstanties beschreven. Hieruit volgt hoofdstuk 6, dat ingaat op de gevolgen die correspondenten ondervinden door toedoen van het handelen van de Chinese overheid. Als laatste wordt in hoofdstuk 7 een conclusie getrokken aan de hand van de theorie en de resultaten.

Hoofdstuk 4 | Visie

Correspondenten ontwikkelen een visie over het vervullen van hun rol mede dankzij journalistieke werkervaring of een journalistieke studie. Veelal vormen de geldende westerse journalistieke waarden uit het thuisland hier de basis van. Aan de hand van deze visie voeren zij de werkzaamheden uit.

Het eerste deel van dit hoofdstuk gaat in op de algemene functie van de correspondenten. De correspondenten omschrijven hun primaire rol waarbij aandacht besteed is aan nieuwsselectie, interpretatie en het bieden van extra uitleg aan het thuispubliek in de verslaglegging. Daarnaast nemen de correspondenten ontwikkelingen in acht die een weerslag hebben op hun functie. Vervolgens presenteert het hoofdstuk de visie van de correspondenten over het journalistieke werkveld in China. Zij vertellen over de persvrijheid in China en de manier waarop zij hun werkzaamheden benaderen en uitvoeren.

4.1 | Het buitenlandcorrespondentschap

De primaire functie van de correspondent bestaat uit het informeren van het thuispubliek over politieke, economische, sociale, maatschappelijke en culturele onderwerpen uit het land waar zij zich bevinden. De correspondenten beschrijven dat zij informatie verzamelen door het observeren van ontwikkelingen in de maatschappij, het communiceren met burgers en het reizen naar verschillende regio's in het land. Zo verkrijgen zij een grotere kennis over het land en stellen zij zich in staat om relevante gebeurtenissen te verslaan.

“Kom je hier en ga je rondkijken. Gewoon rondkijken. De primaire functie van journalistiek is natuurlijk ter plekke zijn en rondkijken. En dan vind je vanzelf aanknopingspunten. Mensen die je kunnen helpen dingen te verklaren, om de taalbarrière te slechten, om culturele verschillen te duiden en dat doe je dan zo werkende weg.”

(Jan, schrijvend journalist)

De correspondenten stellen dat de artikelen en onderwerpen die zij behandelen een representatieve weergave moet zijn van de gebeurtenissen en ontwikkelingen in het land. Nieuwsselectie is een belangrijk onderdeel van de functie die de correspondenten vervullen. Zij houden rekening met het totaalbeeld van China in de nieuwsselectie. De informatie die de correspondenten bieden aan het thuispubliek beperkt zich hiermee niet tot het verslaan van geïsoleerde, individuele

gebeurtenissen en onderwerpen, maar strekt zich uit tot lange-termijnontwikkelingen en de algemene ontwikkeling van het land.

“You should be trying to represent what is going on in that area or in that country for back home. So I think it means writing for a broader array of things and traveling as much as possible and talking to local people as much as possible. And trying to keep in mind that your readers back home probably don't know that much about this country, so you have to give them a representative sampling of what is going on.”

(Jack, schrijvend journalist)

Naast nieuwsselectie benadrukken de correspondenten tevens het belang van interpretatie bij het verslaan van gebeurtenissen. Zij putten uit opgedane kennis en ervaring om een heldere en overkoepelende context te presenteren. Gebeurtenissen staan immers niet op zichzelf en dienen in de juiste context te worden weergegeven aan het thuispubliek.

“Het enige wat je moet doen, is zorgen dat je zo veel mogelijk informatie bij elkaar krijgt. Dat je zo veel mogelijk zelf ziet van de vernietiging, de hulpverlening of van goede dingen die wel gebeuren. En daar uiteindelijk toch met je eigen kennis en kunde een verhaal van smeden.”

(Piet, schrijvend journalist)

De correspondenten stellen hiermee ook dat het hun taak is om gebeurtenissen in een land uit te leggen aan het thuispubliek. Verschillende factoren zoals culturele verschillen, maatschappelijke kenmerken en een afwijkend politiek systeem zijn de oorzaak dat onderwerpen, gebeurtenissen en situaties vaak ver van het thuispubliek af staan. De correspondenten trachten begrip te kweken onder het thuispubliek voor deze complexe onderwerpen door in hun berichtgeving aanknopingspunten te vinden tussen lokale thema's en thema's in het thuisland. Het gaat hierbij om gebeurtenissen die in het thuisland actueel zijn of iets wat zich in het verleden heeft afgespeeld. De correspondenten proberen door herkenbare thema's te behandelen het thuispubliek aan te spreken.

“Dat doe je door te vertellen hoe bepaalde onderwerpen hier leven en hoe hier mee wordt omgegaan. Dan kom je vanzelf in de verbeeldingswereld van je lezers. Ik bedoel, als je hier vertelt dat het voor jonge mensen moeilijk is om een eerste huis te vinden. Nou, dat kennen een hoop mensen in Europa ook. Het is in Nederland ook niet makkelijk. Als je van de universiteit komt, je eerste baantje

hebt om dan iets fatsoenlijks qua huisvesting te vinden. Nou, daar hebben ze hier in China in de grote steden ook last van. Dus op die manier zoek en vind je dus thema's die ook aanspreken bij je lezers thuis."

(Jan, schrijvend journalist)

Correspondenten balanceren tussen de informatiebehoefte van het thuispubliek en de nieuwsaarde van de gebeurtenissen in het land waar ze werkzaam zijn. De primaire functie van de correspondenten is het informeren van het thuispubliek. Het is hierdoor voor de correspondenten van belang ook de ontwikkelingen in het thuisland bij te houden. De correspondenten benoemen twee belangrijke algemene ontwikkelingen in de (Westerse) thuislanden. Allereerst het afnemen van de interesse voor buitenlands nieuws onder het thuispubliek. Ten tweede de impact van de financiële crisis op hun werkzaamheden.

Volgens de correspondenten richt de interesse van het thuispubliek zich meer op binnenlandse gebeurtenissen. De verandering in interesse is, volgens de correspondenten, van invloed op de selectie en verslaggeving van het nieuws. Deze trend zorgt ervoor dat correspondenten zich steeds meer richten op omstreken of sensationele onderwerpen om zo de aandacht van het thuispubliek op internationale onderwerpen vast te houden.

"De invloed van de wereld op Europa en dus ook op Nederland, wordt steeds groter. Maar Nederland is steeds meer met z'n eigen tafel bezig. Dat betekent dat je bij media (...) steeds meer de focus krijgt op binnenlandse problemen en de grote buitenwereld nog wel belangrijk wordt gevonden, maar veel minder belangrijk. Dat is natuurlijk een beetje een treurige ontwikkeling."

(Jan, schrijvend journalist)

"Net als de gemiddelde Amerikaan, heeft ook de Nederlander steeds meer oogkleppen op en heel erg op het binnenland gerichte ideeën over hoe de wereld in elkaar zit. Ja, daar kun je wel een hele moeilijke analyse loslaten als {naam collega journalist} over hoe de wereld in elkaar zit, maar in China is niemand daarin geïnteresseerd. Dus diegene zal iets meer op een populistischere manier gaan verslaan om te zorgen dat je in het blikveld van die oogkleppen terecht komt. Dus ja, ik vind het erg, maar ik snap wel waar het vandaan komt."

(Jaap, tv-journalist)

Naast de verandering in de manier van verslaggeving door toedoen van de veranderende interesse van het thuispubliek is er volgens de correspondenten

sprake van een tweede ontwikkeling. De toenemende druk op het budget voor het uitvoeren van de werkzaamheden begint een steeds grotere rol te spelen in het uitvoeren van de journalistieke werkzaamheden van correspondenten. Gebeurtenissen die 'nieuwswaardig' zijn maar ver van de verblijfplaats van de correspondent plaatsvinden worden bijvoorbeeld minder snel verslagen omdat de afstanden (en daarmee de kosten) voor het verzamelen van primaire bronnen groter zijn. Voor een land als China is deze ontwikkeling in nieuwsselectie van grote invloed omdat correspondenten veelal gevestigd zijn in de grote steden. Daarnaast zet de toenemende financiële druk de correspondenten aan tot het gebruik van andere media als bron in de verslagleggingen.

"If I want to do a story in another province, (...) when there was this earthquake (...) in Qinghai, they didn't pay me to go there, because there are news and information from everywhere, so they don't tell me to go there, and when there was this story of the Tibetans, like that they self-immolate. Like BBC went to Sichuan and the Guardian, went to Sichuan and this is a very expensive travel, to find people and sources and my media doesn't pay to go. It's bad but they don't."

(Carmen, schrijvend journalist)

Samenvattend bestaat de rol van de correspondent uit het verslaan van de gebeurtenissen die plaatsvinden in het land waar hij gestationeerd is om zo het thuispubliek van informatie te voorzien. Uit de interviews kwam echter naar voren dat de correspondenten zich een grotere verantwoordelijkheid toekennen dan slechts het thuispubliek voorzien van informatie over individuele gebeurtenissen. In de verslaglegging wordt door interpretatie, selectie en toelichting, de context van de gebeurtenissen geschetst om zo een representatieve informatiestroom te creëren die de bredere ontwikkelingen in het land weergeeft. De afnemende interesse voor buitenlands nieuws in het thuisland en de toenemende druk op budgetten beperken de correspondenten deze rol optimaal te vervullen.

4.2 | Visie over het Chinese werkveld

De uitvoering van de correspondenten functie is in China onderworpen aan verschillende factoren. De correspondenten vertellen omwille hiervan hun professionele aanpak te hebben aangepast om zo hun functie te beschermen tegen het optreden van de Chinese overheid. De correspondenten vertellen dat de aanpassingen variëren van een open benadering in informatieverzameling, het observeren van de overheid, het neutraliseren van vervelende gebeurtenissen tot

het richten van de aandacht op het onderwerp zelf in plaats van op de eventuele gevolgen ervan.

Voor het uitvoeren van de journalistieke werkzaamheden is persvrijheid van groot belang. Persvrijheid in China is een onderwerp waar de correspondenten verschillende meningen over hebben. Volgens de correspondenten kan er niet gesproken worden over vrijheid voor de pers en de daarbij horende journalistieke werkzaamheden omdat ze door de Chinese overheid nog te veel beperkingen krijgen opgelegd. Desondanks benadrukken ze wel dat China, in vergelijking met tien jaar geleden opener is geworden.

“For the foreign press there are a lot of restrictions but in general it's more fair and more open, it's more free than it's probably ever been. You used to have permission before ahead of time, days or weeks head of time, before you could go anywhere. Now, you can go pretty much get on a plane and go anywhere. With the exception of Tibet. So you know, is it free? No. Is it freer than it's ever been? Yes.”

(John, schrijvend journalist)

Werken in China wordt met de jaren makkelijker. De correspondenten vertellen dat naarmate ze langer in China wonen, ze beter inzicht hebben in het land. Het stelt hen in staat meer uitleg te bieden in hun berichtgeving en zelf analyses te genereren.

“Het is wel zo dat ik nu comfortabeler analyses en dat soort dingen schrijf, dan bijvoorbeeld in het eerste jaar of misschien zelfs de eerste twee jaar. Omdat je toch beter weet hoe het land werkt. Met de illusie dat ik weet hoe het land werkt... Dat weet volgens mij niemand. Maar je kunt wel zelfverzekerder bepaalde uitspraken doen en onderbouwen. Dus dat is wat lastiger in het eerste jaar, voor iedereen. Zeker in een raar land als dit.”

(Piet, schrijvend journalist)

Een aantal van de correspondenten omschrijft dat zij de benadering van de Chinese overheid observeren. Als de overheid bepaalde onderwerpen uit de media probeert te houden is dat een signaal voor de correspondenten dat de overheid iets wil verbergen. Zij ‘spannen’ zich dan extra in om te achterhalen waarom de overheid het onderwerp probeert achter te houden. Zo kunnen correspondenten vaststellen welke onderwerpen interessant zijn om verder uit te diepen.

“Vaak is het effect van als de overheid hier echt ingewikkeld gaat doen over een bepaald onderwerp dan krijg je juist een extra inspanning om te kijken wat er dan aan de hand is. Wat is er nou precies te verbergen? Waarom is het zo gevoelig, wat maakt dat dit onderwerp zo veel zenuwen raakt? Het heeft juist vaak een tegenover gesteld effect.”

(Henk, schrijvend journalist)

De correspondenten benaderen hun Chinese werkveld met een genuanceerde houding. Ze vertellen dat zij eventuele ‘vervelende’ gebeurtenissen en consequenties ‘neutraliseren’ en leggen zich neer bij beperkingen die zij bij het uitvoeren van hun werk ondervinden. Volgens de correspondenten ‘hoort het bij China’.

“Bij gekke instanties, van veiligheidsdiensten enzo, die dan nog eventjes haarfijn uitleggen hoe de regels volgens hen werken. Wat doe je dan? En wat maak je dan? En waarom en waar zijn jullie allemaal geweest? Mijn assistente is oud en wijs genoeg om daar heel tactisch op te reageren. (...) Maar ja, dat is vervelend, want dat is natuurlijk een vorm van intimidatie. Maar daar kunnen wij wel mee omgaan, dat hoort erbij gewoon, anders moet je ook niet in China journalistiek gaan bedrijven. Zo is het natuurlijk ook wel weer.”

(Jaap, tv-journalist)

De correspondenten benadrukken dat beperkingen, of eventuele gevolgen van fysieke aard die zij mogelijk ondervinden, niet verwerkt moeten worden in een artikel. Het is belangrijk dat de aandacht niet afgeleid wordt van het onderwerp of de gebeurtenis waar eigenlijk over verslagen wordt. Volgens hen is het in de meeste gevallen ‘niet in het belang van het verhaal en voegt het niets extra’s toe aan de informatie’. De correspondenten nemen de gevolgen niet persoonlijk op en vinden het hun taak vanuit een genuanceerd perspectief te verslaan en de hinder die zij eventueel ondervinden ‘niet door te laten sijpelen in het verhaal’. Ze zijn ‘tenslotte werkzaam in een autoritaire staat’.

“Het hoort bij je vak, dat je dat niet in je verhalen door laat sijpelen. Want ik vind het de aandacht afleiden van het onderwerp waarvoor ik daar was. Dus in die gevallen vind ik, dan gaat het via de Nederlandse Ambassade naar het ministerie in Beijing, die verantwoordelijk is voor buitenlandse journalisten. Die maken daar een dossier van en dat is het dan en meer is het niet.”

(Piet, schrijvend journalist)

Correspondenten hanteren graag een open benadering in de zoektocht naar bronnen en informatie over een bepaald onderwerp. Ze proberen vooraf geen positief of negatief perspectief te hebben, maar laten zich 'leiden' door de informatie die de bronnen aan hen geven.

"I try not to have a perspective, I try to ask people first and then let them tell me what's going on here, because I don't have any particular knowledge or insider information that I can add up. Generally you start with a premise and then you go around and ask people to see if your premise is correct or not correct and usually in the course of that, we (with the news assistants interviewing people and myself interviewing people), they shed light on something I didn't know, they say well that's not quite right, you should look at it in this way instead. So you have to have an open mind."

(Jack, schrijvend journalist)

Naast deze genuanceerde en open benadering, geven de correspondenten aan het als 'vermoeiend' te ervaren iedere dag te moeten 'strijden' over welke gebeurtenissen verslagen kunnen worden. Dit geldt met name wanneer ze een langere periode werkzaam zijn in China. De daarbij constant veranderende regels en wetten en de gehanteerde censuur zijn hier een onderdeel van. Het geeft de correspondenten het gevoel dat ze illegale werkzaamheden verrichten. Daarnaast leggen ze uit dat repercussies van de overheid richting burgers er voor zorgen dat de correspondenten in sommige gevallen sneller de kant van de burgers kiezen.

"The ridiculous thing is that this shouldn't be a problem at all, but it is, and so people have had long experience in China, I don't know, it's just tiring. I'm tired of reporting in China I'm tired because there are so many rules and regulations that you have to be aware of all the time there is something you have to do, wherever, all the time and it's tiresome. And then the problem is, that everything is illegal here, everybody functions and everybody does something that's illegal, but that's the only way to do it. And then you have problems when there is a crack down. It's just ridiculous".

(Jenny, schrijvend, tv- en radio journalist)

Samenvattend geven de correspondenten aan dat ze vervelende ervaringen kunnen neutraliseren. Langdurig werkzaam zijn in China stelt hen in staat beter het land te begrijpen en zelf analyses te schrijven. Het observeren van de overheid helpt correspondenten interessante onderwerpen te traceren. Daarnaast vinden zij het ook 'vermoeiend' om in China te werken. De onzekerheid over welke

onderwerpen of gebeurtenissen zij kunnen verslaan zien zij als een 'strijd'. Het begrip persvrijheid vinden zij niet toepasbaar op China omdat het niet volledig vrij is.

4.3 | Conclusie

De correspondenten kennen zich een grotere verantwoordelijkheid toe dan slechts het informeren van het thuispubliek over individuele gebeurtenissen. Zij zien het als hun taak een bredere informatiestroom te creëren met verslaglegging die een goede weergave van China vormt. De correspondenten vinden dat er geen sprake is van persvrijheid in China, omdat het land vele beperkingen kent voor het uitvoeren van de functie van correspondent. Ten behoeve van het uitvoeren van de journalistieke functie geven de correspondenten aan zich te hebben aangepast aan deze situatie door middel van een neutrale houding ten opzichte van deze beperkte persvrijheid. Daarbij is de verblijfsduur in China bevorderlijk voor het uitvoeren van de werkzaamheden en het begrip van de rol van de media in het land.

Hoofdstuk 5 | Instanties

In dit hoofdstuk worden de Chinese centrale overheid, het Ministerie van Buitenlandse zaken en de lokale provinciale overheden besproken. Het hoofdstuk gaat in op het grillige handelen van de overheid, overige officiële instanties en lokale overheden en de indirecte en directe controle door deze instituten die correspondenten ervaren tijdens hun werkzaamheden.

5.1 | De Chinese centrale overheid

In China bestaat de centrale overheid uit drie machtsorganen: de Chinese Communistische Partij (CCP), de Staat en het Volksbevrijdingsleger. Gezamenlijk zijn zij verantwoordelijk voor het besturen van China. De CCP speelt hierbij een prominentere en meer sturende rol en treedt daardoor vaker in de publiciteit dan de overige twee instituten (Oksenberg, 2001).

Hoe de centrale overheid functioneert en op welke gronden de besluitvorming plaatsvindt is niet openbaar. De CCP wordt door de correspondenten ervaren als een 'gesloten luchtbel', omdat de officiële communicatie vanuit de partij vaak willekeurig en niet transparant is. Daarnaast ondervinden de correspondenten veel moeite bij het op eigen gelegenheid benaderen van partijfunctionarissen. De centrale overheid stelt zich zelfs 'sceptisch' op tegenover correspondenten en is niet gemotiveerd om informatie te verstrekken. De correspondenten vertellen daardoor beperkte toegang te hebben tot informatie over partijleiders, beleidsvoering en de machtsverdeling.

"China, is an authoritarian state. It's a one party state and often the workings of the party here are kept out of the public light. That's not just for foreign correspondents that's for the Chinese public in general. They are very skeptical about us they give us very little access. Other than big kind public set pc's, for example the National People's Congress, but how this country actually works, where the power is resigned and how it's dealt out, how individuals choose to make decisions, it's very difficult to know. It's very difficult to know. That's the reality in China, it's very difficult to know what happens at the top, because we have almost no access."

(Colin, tv-journalist)

"Aangaande de partij is dat lastig inderdaad, want dat is een redelijk gesloten 'luchtbel'. De communistische partij zelf heeft geen afdeling voor persvoorlichting. Nee, hebben ze niet. Er is geen telefoonnummer dat je kunt bellen. Ja, je kunt gewoon de partijsecretariaten bellen, maar als er al wordt opgenomen zal je daar

toch regelmatig de secretaresse krijgen, maar meestal wordt er gewoon niet opgenomen.”

(Piet, schrijvend journalist)

De Chinese cultuur van leiderschap en volgzaamheid speelt een belangrijke rol in het vermogen informatie te vergaren. Volgzaamheid wordt immers ook van de correspondenten verwacht. Het stellen van kritische vragen en de behoefte naar volledige transparantie staan in de Chinese cultuur haaks op het gezag van de centrale overheid. Dit geldt ook voor het gezag van de politie en andere instituten binnen de Chinese samenleving.

“Ze zijn niet gewend aan tegenspraak. Ze zijn gewend dat iedereen luistert en als mensen dan niet luisteren en hun kont tegen de krib gooien dan proberen ze dat te beteugelen. En ze beseffen dan niet, dat hebben ze nooit geleerd in de partijopleiding, (...) dat je op die manier alleen maar ergere effecten krijgt. Als jij alleenheerser bent, in een land, in een gebied, in een stad, dan heb je dat besef helemaal niet. Dan denk je van ja: we moeten dit vuiltje even wegwerken. Dan is het 'business as usual'.”

(Jan, schrijvend journalist)

Correspondenten verzamelen op verschillende manieren informatie. Een daarvan is het afnemen van interviews waarin de geïnterviewde aan kritische vragen kan worden onderworpen. De correspondenten vertellen dat het aanvragen van interviews met overheidsfunctionarissen een proces is waarbij de centrale overheid een grote mate van willekeur vertoont. Een lange periode moeten wachten op antwoord, of geen antwoord ontvangen, behoort tot de regelmatigheden. Het aanvraagproces wordt volgens de correspondenten geregeld belemmerd door de centrale overheid, indien daarmee voor hen bepaalde belangen gediend worden.

“In the west if you want to call in the politicians, or if you want to interview a politician or an institute or the director, you ask for the press assistant and you call them. Here maybe you wait for three or five months and they don't reply to you.”

(Carmen, schrijvend journalist)

“But if you really want to have access to deep inside politics, if my TV stations asks me, ‘can you do a report about the conflict into the Chinese communist Party on

the high scale'. No way, no way. I can't do anything. Nobody will talk, I can't go nowhere."

(Jaques , tv-journalist)

Een van de voornaamste belangen van de centrale overheid is een positief imago voor China te genereren in het buitenland. Als onderdeel van dit gewenste positieve imago is de Chinese overheid gericht bezig met publieksdiplomatie. De correspondenten vertellen dat zij door hun functie deze aanpak 'ondermijnen'. Het publiceren van negatieve berichten stelt de aanpak van de overheid aan de kaak en brengt hierdoor het Chinese imago in het buitenland in het geding.

"In het kader van de zelfverbrandingen en in het kader van hoe China zich in het buitenland verkoopt is er een constante spanning tussen de westerse media hier, wij hier, en de Chinese overheid. De Chinese overheid spendeert veel geld, 3 tot 6 miljard per jaar, aan publieksdiplomatie. Aan het vestigen van een bepaald beeld in het buitenland. Dat is nodig om allerlei Chinese belangen te ondersteunen. Ook een goed beeld is belangrijk. Een positief beeld. Waar het land voor staat, wat het land voor oogmerken heeft. (...) Vreedzame ideeën, al die confuciaanse dingen, dat wil men graag in het buitenland verspreiden. Dit om de angst voor China, de drempels voor Chinese ondernemers in het, buitenland te verlagen. Dus als westerse journalisten voortdurend van die vervelende dingen schrijven en een bepaald beeld vestigen, dan vindt men dat buitengewoon vervelend. Om de simpele reden dat daarmee een deel van hun publieksdiplomatie ondermijnd wordt. Dat is wat er aan de gang is op het ogenblik."

(Henk, schrijvend journalist)

Samenvattend is de CCP praktisch uitgesloten van directe benadering voor de pers. Daardoor is het voor de correspondenten moeilijk informatie over de centrale overheid te achterhalen bij de instanties die daarvoor aangewezen zijn. Het partijsecretariaat, dat in democratische landen normaliter standpunten en achtergrondinformatie verschaft over het handelen van de Partij, kan in China niet gecontacteerd worden. Wie geen maanden op een reactie kan wachten moet volgens de correspondenten geen interviews willen doen. Zo worden correspondenten niet in staat gesteld om op eigen initiatief informatie te verzamelen. Net zo min kunnen zij informatie verkrijgen bij instanties die daarvoor aangewezen zijn.

5.2 | Buitenlandse zaken

Het Ministerie van Buitenlandse zaken is een onderdeel van de Chinese overheid waar de correspondenten direct mee te maken hebben. Iedere dag is er op het ministerie een persbriefing georganiseerd over verschillende onderwerpen. De correspondenten kunnen vragen stellen of extra informatie krijgen. Een meerderheid van de correspondenten uit frustraties over de wijze waarop het ministerie met hen omgaat. Tijdens de persbriefing krijgen ze geen antwoorden op hun vragen. Het ministerie bepaalt waar ze op willen antwoorden en welke onderwerpen er behandeld worden. De correspondenten vertellen 'openlijk afgewimpeld' te worden en regelmatig doorverwezen te zijn naar een ander ministerie dat onbereikbaar is.

"You don't get straight answers here. (In terms of, if you put things to the ministries). For example, there is a daily press briefing, which China likes to have because it's about accountability and transparency, but often you pick questions and you get no answers. They only answer the questions they want to answer. And often they will say: if you have a question about inside China, because this is the only opportunity you'll get to put a question to a government officials, they will tell you to phone the relevant ministry and that relevant ministry never ever picks up."

(Colin, tv-journalist)

De correspondenten vertellen dat door de jaren heen China is veranderd. In de jaren '90 waren er minder persbriefings en was het verkrijgen van informatie bijna onmogelijk. Tegenwoordig organiseert het Ministerie van Buitenlandse zaken, zoals gezegd, een dagelijkse persbriefing waardoor de correspondenten deze zo nu en dan bijwonen. Een meerderheid van de correspondenten geeft aan dat de informatie vaak niet bruikbaar is. Desondanks vinden ze het toch belangrijk af en toe aanwezig te zijn. Zo kunnen ze in de artikelen weergeven dat er een vraag gesteld is, maar geen antwoord ontvangen is.

"When I was here in the 90's, there was a foreign ministry briefing, twice a week. That was the only place that you could get any kind of Chinese government comment. It was actually in some ways kind of easier back then because you knew you couldn't get anything. So when you write your stories you can pretty much say that. Nowadays it's a little bit harder but that's why they have briefings 5 days a week. So you have to at least go and say they have no comment. And you have to at least ask the questions so that you can say that the question is asked, and not answered. Or somehow like that."

(Jenny, schrijvend, tv- en radiojournalist)

Het bijwonen van de officiële persbriefing is volgens de correspondenten zelfs tijdsverspilling. De informatie die ze daar krijgen geeft geen nieuwe inzichten en is hoofdzakelijk positief over het handelen van de overheid. Het is voor de correspondenten merkbaar dat de Chinese overheid hard werkt aan een goed imago. De officiële persbriefing is hier een onderdeel van waarbij de informatie veelal positief gestuurd is ten behoeve van dit imago. De correspondenten kunnen het gewenste imago in gevaar brengen door de ‘verkeerde’ onderwerpen aan het licht te brengen in de media.

“China wants an image of being a very, on one side a very advanced country where technology and economy is going forward and they want us to report on that. And also at the same time they want us to understand that China is a developing country so that's why they have the problems with pollution and resources and these things. They don't really want us to focus too much on that but especially on the economy they are very concerned about telling about the good economy in China.”

(Stig, tv- en radiojournalist)

De correspondenten omschrijven de antwoorden van het Ministerie als ‘absurd’. Vragen die zij liever niet beantwoorden krijgen een ‘onzinnig’ antwoord. De correspondenten zien het Ministerie van Buitenlandse Zaken als de enige legitieme bron die de standpunten van de overheid kan weergeven maar dit niet doet.

“Getting the view of the government is even harder, because it's only one source that we have and that's the foreign department press officer. They have, very often press conferences, every day actually in the week when it's not holiday. But the answers you get are just absurd. When I asked them, 'why have you been banning the website of the Norwegian broadcasting in China?', and the answer was: 'the internet in China is free'. Period. That kind of answers you get all the time.”

(Stig, tv- en radiojournalist)

Samengevat omschrijven de correspondenten dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken in lijn met de centrale overheid functioneert. De beperkingen voor het journalistieke werkveld worden door instanties zoals het Ministerie van Buitenlandse Zaken in stand gehouden. De correspondenten stellen dat het Ministerie, omdat het direct in contact staat met westerse journalisten, waar mogelijk zal ingrijpen om negatieve informatie over China of de centrale overheid

te beperken. Hierdoor presenteren zij veelal gestuurde en positieve informatie over de overheid en diens handelen tijdens de persbriefings.

5.3 | Lokale overheden

China bestaat uit 34 provinciale divisies. Deze divisies zijn gevormd uit verschillende provincies, gemeenten, autonome regio's en SAR's (special administrative regions, zoals Hong Kong). Iedere provinciale divisie wordt bestuurd door lokale autoriteiten die vervolgens aan de centrale overheid rapporteren.

Tijdens de interviews benadrukte een merendeel van de correspondenten dat ze anders behandeld worden in omringende- en randprovincies ten opzichte van de grote steden. Twee factoren liggen hieraan ten grondslag. Enerzijds de grootte van China en anderzijds de snelheid waarmee veranderingen in het land plaatsvinden. De reikwijdte van de centrale overheid is hierdoor beperkt en zorgt ervoor dat provincies in zekere mate zelfstandig functioneren. Om deze reden heeft de centrale overheid een puntensysteem ontwikkeld dat lokale partijfunctionarissen stimuleert tot het 'individueel' handhaven van de orde. Bovendien zorgt het puntensysteem ervoor dat de belangen van de lokale autoriteiten synchroon lopen met die van de centrale overheid.

"China is such a vast country, that you basically have local systems, local kingdoms (...) whereby local officials do what they want. And what they're always worried about is that they don't want to appear in an international press, because they worry that they will get in trouble from the authorities in Beijing."

(Colin, tv-journalist)

Het puntensysteem houdt in dat bepaalde maatschappelijke, economische, culturele en politieke onderwerpen met punten gewaardeerd zijn. Lokale partijfunctionarissen kunnen hun carrière positief beïnvloeden door zo veel mogelijk punten te scoren bij de centrale overheid. Dit betekent dat de hoogst gewaardeerde onderwerpen, zoals sociale orde en veiligheid, veel aandacht moeten krijgen. Hierdoor ligt de nadruk op het actief tegenwerken van eventuele 'obstakels' die het behalen van zo veel mogelijk punten in gevaar kunnen brengen.

"Zoiets als die zelfverbranding en die internationale aandacht voor de zelfverbrandingen, dat staat niet goed op de [staat van dienst. IZ] van de Chinese politieke bestuurders in die regio, in die districten en ook op een hoger niveau. Dus dat kan averechts werken voor hun carrières omdat het systeem werkt, promoties werken op basis van een puntensysteem. Je krijgt voor economische

groei bijvoorbeeld 40 punten en voor het handhaven van de stabiliteit 60 punten. Nou ja, dan gaat daar veel aandacht naartoe. Bij wijze van spreken. En als je stad, dorp of district slecht in het nieuws komt, of er incidenten zijn, ja dan verdien je daar te weinig punten mee om promotie te maken, zo werkt het.”

(Henk, schrijvend journalist)

De correspondenten ervaren een sterke verscheidenheid per provincie in het kunnen uitvoeren van de werkzaamheden. Naarmate men zich verder van Beijing bevindt, de plaats waar de politieke macht gevestigd is, neemt de verscheidenheid toe. In sommige gevallen wordt dit als positief ervaren, omdat burgers in meer afgelegen gebieden ‘opener’ zijn. Naast positieve ervaringen tijdens het verzamelen van informatie in afgelegen gebieden vertellen verschillende correspondenten ook dat lokale overheden aldaar ‘sneller’ en ‘zwaarder’ straffen. Lokale politie in deze gebieden zou, in tegenstelling tot grote en beter ontwikkelde steden, sneller overgaan tot arrestatie en het langer vasthouden van westerse journalisten.

“In Beijing you're not in such a risk as in the countryside. You go to do a story in a very small village, and those policeman, they can go and decide to detain you, for like 9 hours, as it happened to the guy of the [medianaam]. So, yeah he is in there for 9 hours, this hasn't happened this often in Beijing. Even if there is a problem, like something very political and you go to do the story and the police decides to detain you or the journalists who are checked at the entries of the hospital, and they were called to the central police, to answer the questions of the police. But they didn't spend a night in there, they didn't spend like 9 hours, and if you're like in the middle of Guangzhou province, yeah, you can end up spending the night in there. Even if you say, you have to call the embassy, they live like in another system, and it's dangerous because they hire gangsters, and in Beijing they don't hire gangsters.”

(Carmen, schrijvend journalist)

Lokale overheden zijn alert op de aanwezigheid van westerse journalisten in hun provincie. Correspondenten vertellen dat met name in gevoelige situaties of bij negatieve gebeurtenissen streng wordt ingegrepen bij hun aanwezigheid. De correspondent kan immers informatie naar buiten brengen door over gebeurtenissen te berichten en zo indirect de overheid in Beijing van de feiten op de hoogte stellen. Hiermee kunnen de lokale overheden riskeren om punten te verliezen.

“Het enige wat zij willen, dat zijn dan vaak de regionale of lokale overheden, (...) is dat je zo snel mogelijk uit hun gebied weggaat. Want als jij er bent, betekent dit dat ze problemen hebben en dat betekent weer dat Beijing het komt te weten als je er over zou gaan schrijven.”

(Piet, schrijvend journalist)

Samenvattend benadrukken de correspondenten dat provincies andere regels en wetten handhaven en op andere wijze ingrijpen tijdens situaties dan de centrale overheid doet. Lokale overheden willen volgens de correspondenten zo goed en zo hoog mogelijk bij de centrale overheid scoren om zo optimaal te presteren binnen het puntensysteem. Hierbij worden de correspondenten als ‘risicofactor’ gezien en dus tegengewerkt.

5.4 | Grilligheid

Het handelen van de centrale overheid ten opzichte van correspondenten en de media in het algemeen wordt gekenmerkt als onberekenbaar. Het is voor de correspondenten onduidelijk hoe de centrale overheid zal reageren op bepaalde gebeurtenissen en welke wetten en regels gehandhaafd zullen worden.

Verschillende correspondenten vertellen dat belangrijke evenementen of gebeurtenissen het handelen van de overheid richting buitenlandse journalisten negatief kan beïnvloeden. De correspondenten noemen hierbij als voorbeeld het Nationale Partijcongres of andere nieuwswaardige gebeurtenissen, zoals de Jasmijn Revolutie, de uitreiking van de Noorse Nobelprijs voor de Vrede aan de mensenrechtenactivist Liu Xiaobo en de uitzetting van Al Jazeera in China. Deze gebeurtenissen wekken irritatie op bij de overheid omdat ze het handelen van de overheid in een negatief licht (kunnen) plaatsen. Daarnaast kunnen deze gebeurtenissen een kritische houding onder de burgers ten opzichte van de machthebbers veroorzaken en het vermogen hebben grote groepen burgers te mobiliseren. In de ogen van de overheid zijn deze gebeurtenissen of evenementen een risicofactor voor de sociale orde omdat ze de kans op protesten vergroten. Verschillende correspondenten benadrukken dat de handhaving van de sociale orde zeer belangrijk is voor de Chinese overheid. Alles wat grote groepen burgers, met eventueel een kritische opstelling jegens de overheid, kan mobiliseren is ten strengste verboden en wordt onmiddellijk ingeperkt.

“So it's not policemen knocking in the door, because you've said something bad about Hu Jintao [voormalige Secretaris-generaal van de CCP, IZ], they don't care. What they would care about, is if you'd start organizing Weibo [Chinese Twitter, IZ]

and then starting to get suddenly 100's of people or 1000's or 100.000's stands, and you're saying critical things about the government. Then you will definitely have a knock on the door.”

(Colin, tv-journalist)

De correspondenten omschrijven dat het moeilijk in te schatten is hoe de partij en de rest van de overheid handelen. Verscherping van de regels wisselt sterk. De mogelijkheid om bepaalde onderwerpen te onderzoeken is eveneens afhankelijk van de periode en of er iets gaande is in het land. In de aanloop naar nationale partijcongressen en de verkiezingen in 2012 is er een verscherping van de regels en controles voor correspondenten. Als het congres voorbij is vindt er versoepeling plaats. De correspondenten omschrijven dit als een cyclische verscherping omdat dit na de gebeurtenis weer afneemt.

“They have the party congress coming up, the new leadership. Every time there is a party congress they tighten things up. Every time there is a big event, they tighten things up. They tighten up on the journalists. There is always this cyclical tightening and opening. Around the time of the Olympics there was an opening, then Liu Xiaobo came, then there was a tightening. So there always this kind of back and forth tightening and opening.”

(John, schrijvend journalist)

Hoewel de Chinese overheid, naar aanleiding van actuele gebeurtenissen, een ‘cyclische verscherping’ op regels en controles toepast, blijft het voor de correspondenten moeilijk in te schatten hoe de overheid reageert op actuele gebeurtenissen. Ze benadrukken dat de overheid en diens handelen onvoorspelbaar is.

“In this case, we had no idea we would get them so angry. It's like dealing with a paranoid, schizophrenic person. I mean, who knows what's going to set them up next.”

(Jack, schrijvend journalist)

Zo kan de overheid onaangekondigd besluiten dat er in een stadsdeel geen interviews afgenomen mogen worden. Een voorbeeld hiervan is Wanfujing, een grote, centrale straat vlakbij Het Plein van de Hemelse Vrede, ook wel bekend als Tiananmen Square in Beijing, het plein waar de culturele revolutie van 1989

plaatsvond. Tijdens een oproep om de Jasmijnrevolutie in het voorjaar van 2012 plaats te laten vinden sloot de overheid Wanfujing af voor correspondenten. Zo wilde de overheid zorgen dat nieuws over een eventuele revolutie zich niet verder zou verspreiden door het land.

“Interviews that have a relation with revolutions, to make an interview or to record in Wangfujing it was impossible for 2 or 3 months. You need permission; you need to apply to a place that anybody can't find, with an application form that anybody can't find, neither.”

(Benedicto, radiojournalist)

De onvoorspelbare aanpak van de centrale overheid komt eveneens voor bij het handhaven van wetten en regels. De instanties en lokale overheden van provinciale divisies interpreteren de wetten en regels op verschillende wijze. De correspondenten zijn afhankelijk van waar ze zijn en met welke instantie ze te maken hebben, omdat er niets is vastgesteld in regelgeving. De navolging gebeurt zeer willekeurig en kan onder verschillende partijen sterk verschillen.

“In China zijn wetten punt txt-files en niet punt exe-files (execute). De wetten zijn er, maar het zijn woorden en dat geldt voor elke wet. Naleving gebeurt willekeurig al naar gelang de situatie, de persoon en wie de handhaver is. Dat geldt voor alles, van verkeerswetten en belastingwetten tot deze wet voor buitenlandse journalisten.”

(Jan, schrijvend journalist)

Informatie en uitleg over welke wetten en regels gelden is eveneens onduidelijk en moeilijk te achterhalen. Als contactpunt van buitenlandse journalisten zou het Ministerie van Buitenlandse Zaken hierin extra opheldering kunnen bieden. Een sterk geuite frustratie onder de correspondenten is dat ze dat niet doen en eveneens de willekeur waarmee ze van informatie worden voorzien door het ministerie. Als correspondenten aan de overheidswoordvoerder vragen welke wetten en regels gelden krijgen ze geen inhoudelijk antwoord, ze moeten het gewoon ‘opvolgen’.

“We tried to ask during the crackdown on journalists, during the so-called Jasmine revolution. We asked if that rule was not in place anymore. And the government spokesperson said that nothing has changed but you have to obey the rules. The rules are different from what they were, but you never get to know what the rules are. But you have to obey them. That's the bottom line. So basically they can

accuse you for breaking the rules for anything, because you don't know the rules. Maybe they don't know it either because the rules are not important. There are no rules here, it's just power.”

(Stig, tv- en radiojournalist)

Een grote meerderheid van de correspondenten vertelt dat wetten regelmatig achteraf in werking worden gesteld. Om deze reden ondervinden de correspondenten doorgaans ook pas achteraf eventuele consequenties die voortvloeien uit deze regels. Het is voor de correspondenten hierdoor onmogelijk de wetten na te leven en zich aan de regels te houden.

“Last year they had a call for the Jasmine protest, ‘sympathy protest’, and then journalists had a lot of problems there. Afterwards we were all told, ‘you need to get permission to be in these places, by the local neighborhood by the district comity’. Nobody ever told us this before, we were told that you can report anywhere, but then these rules that get announced retroactively and then ‘ooh by the way, this rule that we are announcing today in March actually was in place in January, you just didn't know about it yet’, and you're like, well that's bullshit. How can you function when everything is changing all the time and you don't know what's allowed and what's not. They make up rules for everything and it's tiresome”.

(Jenny, schrijvend, tv- en radiojournalist)

Een belangrijk onderdeel in de informatieverzameling voor correspondenten is de mogelijkheid verschillende steden en provincies te bezoeken. In 2008 heeft de Chinese overheid een wet opgesteld die correspondenten toelaat vrij rond te reizen in China. Desondanks vertelt een meerderheid van de correspondenten toch tegen te worden gehouden bij het betreden van dorpen of provincies, als er sprake is van een exceptionele ‘gevoelige situatie’.

“The stories we cover are sensitive. For example, Chen Guangcheng, the blind dissident. I went down to his village a couple of weeks ago, there where government fronts there, we weren't allowed into the village. Now technically in a legal sense we should be allowed into that village. Technically we're supposed to be allowed in the village. But you know in China there is lots of laws but those laws aren't implemented often. I'm not saying there is no rule of law in China, because there is, but that rule of law is frequently abused and if you actually look at the laws, the party sits above the law. So you know it's very clear, if it's not in the party's interest that laws will be broken”.

(Colin, tv-journalist)

Daarnaast is het afreizen naar Tibet niet toegestaan voor buitenlandse journalisten. Dit is onder alle correspondenten uitvoerig bekend vanwege de omstrede onderlinge politieke relatie. Naast de gebieden die door de centrale overheid officieel gekenmerkt worden als ‘verboden terrein’, zoals Tibet, vertellen de correspondenten in vele gevallen restricties te ervaren bij het betreden van willekeurige gebieden of dorpen. Deze restricties worden doorgaans door lokale autoriteiten gehandhaafd.

“The authorities say that journalists are free to report in China but restrictions apply in places like Tibet, so we are not allowed to go into Tibet without official approval. The reality is, that frequently we come up against difficulties. Now, in the nature, the stories we cover are sensitive, for example Chen Guangcheng, the blind dissident, I went down to his village, couple of weeks ago, there were government fronts there, we weren't allowed in to the village. Now technically in a legal sense we should be allowed into that village”.

(Colin, tv-journalist)

Er worden ook onnodige vergunningen vereist door lokale autoriteiten. Als het de correspondenten lukt een provincie of gebied binnen te komen ondervinden ze ‘legale’ tegenwerking van lokale autoriteiten. Een merendeel van de correspondenten vertelt dat er naar niet-bestaande vergunningen wordt gevraagd die in hun provincie zouden gelden.

“Of ze zeggen gewoon: ‘u mag hier niet zijn’. Dat is natuurlijk het makkelijkste. Dat ze je gewoon uit hun streek proberen te duwen. Dan zeggen ze: ‘u heeft geen vergunning om hier te zijn’. En dan zeg ik: ‘die heb ik niet nodig. Ja, die heeft u wel nodig. Nee, die heb ik niet nodig. Maar u bent in onze streek, dus u hebt onze vergunning nodig’. ‘Nee’ zeg ik dan, ‘want tegenwoordig kun je hier in China vrij rondlopen als journalist. Je hebt niet meer, zoals vroeger, van tevoren toestemming nodig van de plaatselijke autoriteiten om ergens te komen’. ‘Oh’ zeggen ze dan, ‘dat is bij ons anders’.”

(Jan, schrijvend journalist)

Samenvattend benadrukken de correspondenten dat bij grote evenementen en nieuwswaardige gebeurtenissen, door de overheid een verscherping van wetten, regels en controles geldt. Dit wordt ingezet om de sociale orde te bewaken. Alles wat deze sociale orde riskeert wordt consequent door de overheid aangepakt. Correspondenten, activisten, dissidenten en gevoelige onderwerpen die een reactie kunnen veroorzaken onder het volk worden gezien als risicofactoren.

Gebeurtenissen die tegen de opvattingen van de overheid in gaan hebben voor sommige correspondenten gevolgen gehad. Zelfs wetten worden volgens de correspondenten in de meeste gevallen 'misbruikt' en veranderd ten behoeve van overheidsbelangen. Dit zorgt ervoor dat correspondenten zich in een constant veranderend werkveld bevinden en moeten anticiperen op het grillige handelen van de centrale overheid.

5.5 | Indirecte controle

De Chinese overheid oefent indirecte controle uit op de werkzaamheden van de correspondenten. Dit wordt door de correspondenten ervaren door middel van de controle van de Chinese overheid op de algemene informatievoorziening en door censuur van nieuwsberichten.

Verschillende correspondenten geven aan de Chinese media als bron of naslagwerk te gebruiken. De correspondenten vertellen dat de overheid bepaalt welk soort nieuws en welke onderwerpen in de Chinese media besproken mogen worden. De overheid stuurt zo de informatiestroom. Zodra de Partij een onderwerp openlijk heeft besproken wordt dit onderwerp gekenmerkt als 'toegestaan'. Zo vangen de Chinese media indirect op welke onderwerpen voor nader onderzoek en verslag goedgekeurd zijn.

"They can talk about corruption as a problem because the party talks about corruption as a problem. They can talk about the need for more rule of law and more government accountability because the prime minister talks about the need for more rule of law or whatever. So they take their cues what's allowed and talked about."

(John, schrijvend journalist)

De correspondenten geven aan dat de onderwerpen die door de overheid bekritiseerd worden het signaal afgeven aan de Chinese media dat het legitiem is hier kritisch over te verslaan. Deze onderwerpen domineren het nieuws en worden actief en met een agressieve benadering opgepakt door de media. Op het moment dat de media te veel de focus leggen op een onderwerp roept de overheid echter op de toon en benadering af te zwakken.

"Once the government has signaled that something is okay to talk about, the Chinese press becomes more aggressive than the foreign press. Once the government has said, this is okay to talk about. Food safety, the government decided that this was okay to talk about. So now all of a sudden you've got every

newspaper writing up stories about tainted pork, poisoned beef and poisoned vegetables. Journalists going into restaurants testing to see if the cooking oil is good. That's all become okay to talk about, so it's all out there and it's all open. The Chinese journalists are much more aggressive than we are. Train safety. After the train crash in Wenzhou, everybody started writing about danger on the rails and corruption within the rail ministry and how they were using shady materials. At some point the government decided that it was getting a bit too much, they told everybody to kind of back off a little bit."

(John, schrijvend journalist)

Volgens de correspondenten oefent de overheid ook op een directere manier macht uit op de Chinese media. Dit doen zij door hoofdredacteuren per e-mail duidelijk te maken welke verhalen gewenst zijn of wat voor soort focus in de artikelen gelegd moet worden. In sommige gevallen komt het voor dat de overheid een rectificatie van een al geplaatst artikel eist.

"The editors know, even the editors of the paper, they are not bad people. So they all are trying to get these orders that come by via e-mail. They have a special e-mail that is used to email the editors. And tell them what stories to play up and what stories not to play up. And the editors will take those stories and will kind of play with them a little bit, and sometimes they'll have a look on the website, call the editor and tell them to change the headline on a story. Yeah, the editor sometimes changes a word."

(John, schrijvend journalist)

Naast het uitoefenen van druk op hoofdredacteuren krijgen ook partijfunctionarissen van bovenaf opgelegd welke onderwerpen bespreekbaar zijn en welke niet. Verschillende correspondenten vertellen dat dit niet alleen op lokaal niveau gebeurt bij provinciale overheden, maar ook op nationaal niveau. De correspondenten zijn hierdoor op voorhand kritisch over de informatie die ze van ambtenaren ontvangen. Zij vertellen dat de informatie vaak niet bruikbaar is, een te rooskleurig beeld geeft of propaganda is.

"Je komt er niet echt in verder, ze zullen het dan hebben over de actualiteit in een gebied en over hoe goed de partij en de overheid voor de mensen zorgt. Dat zijn de standaard dingen die je zult horen. Dan krijg je wel het aanbod om ook nog eens met de lokale partijbaas te praten over dit onderwerp. En die zal je inderdaad gaan vertellen, er is niets aan de hand."

(Piet schrijvend journalist)

Samenvattend leggen de correspondenten uit dat zij indirect hinder ondervinden tijdens het nieuwsgaringsproces, door de controle van de Chinese overheid op de informatievoorziening. Het censureren van de media en officiële informatie afkomstig van overheidsfunctionarissen heeft een weerslag op hun journalistieke werkzaamheden. De correspondenten kunnen de Chinese media niet als betrouwbare informatiebron gebruiken. Ze moeten de informatie in de media over de overheid en diens handelen kritisch toetsen op propaganda en informatiesturing, voordat zij het kunnen integreren in de verslaglegging.

5.6 | Directe Controle

De overheid oefent directe controle uit die specifiek gericht is op buitenlandse journalisten. Dit uit zich door wettelijke maatregelen te misbruiken, het monitoren en bekritisieren van gepubliceerde artikelen, het intimideren van de assistenten en waarschuwingen uiten over het wel of niet verstrekken van visa aan de correspondenten.

Zoals eerder omschreven is inzicht in de geldende wetten niet vanzelfsprekend voor de correspondenten. Ze vertellen dat ze in de meeste gevallen niet op de hoogte zijn van de na te leven wetten. De correspondenten worden niet in de gelegenheid gesteld de wetten na te lezen omdat de werking en toepassing sterk varieert. De centrale overheid stelt wetten op om de werkzaamheden van de correspondenten te kunnen sturen. Verschillende correspondenten vertellen dat de overheid zelfs wetten 'misbruikt' om controle uit te kunnen oefenen op de pers en hun werkzaamheden.

"I think what they're trying to do now, is trying to use legalistic measures to control the press. In the past they might just call you in and yell at you, 'we didn't like your article', and now they're trying to do something like, 'oh you've violated the law'."

(Jack, schrijvend journalist)

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken is het contactpunt voor internationale Chinese consulaten en ambassades. Deze voeren, in de landen waar ze gestationeerd zijn, de monitoring van artikelen uit. Zij houden het ministerie op de hoogte van de gepubliceerde artikelen en onderwerpen van de correspondenten.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft afdelingen per media en per werelddeel. De afdelingen krijgen vervolgens van de ambassades en consulaten uit verschillende landen gerapporteerd welke artikelen over China gepubliceerd

zijn en welke correspondenten ze geschreven heeft. De correspondenten vertellen dat zij gemonitord worden zodat het ministerie weet of ze pro- of anti China zijn.

“They also monitor the foreign correspondents. They have a separate, an office that just monitor's the foreign correspondents and has different divisions. So a European division, the North American division, the African division, the Asian division. Let's say in the North American division they'll have several people and one will, you know just as an example, in charge of the [media name], and another one will be in charge off [media name], and they monitor what you are doing. They read what you are doing. They have the embassy in Washington and they have consulates in Atlanta, Boston, Chicago, San Francisco (...). Each one is responsible for monitoring the press for that part. So, in Holland they'll have probably an embassy, no consulate. Right, and they'll make reports back, to Beijing and say 'the journalist reported on this and that and had this article'. But they also sort of monitor you based on whether you're pro-China, anti-China or something in the middle and then try to, I mean most people are probably not pro-China, but, you know, they try to decide if you're a friend or a foe basically.”

(Jack, schrijvend journalist)

Het werk van de correspondenten wordt geëvalueerd door de monitoring van de Chinese overheid. Zij krijgen dit te horen tijdens de jaarlijkse visumverlenging en tijdens ontmoetingen die door het Ministerie van Buitenlandse Zaken wordt geïnitieerd. Correspondenten geven aan dat ze in sommige gevallen zelfs expliciet zijn aangesproken op hun onderwerpkeuze of de bronnen die ze benaderd hebben voor hun artikelen. Tijdens ontmoetingen met de correspondenten doet het Ministerie geregeld haar beklag over situaties die niet bevallen en doet voor toekomstige situaties zelfs directe verzoeken aan de correspondenten.

“Elk jaar moeten we onze accreditaties verlengen en dan moet je dus naar het 'Bureau of Entry and Exit'. Soort 'customs', dat zijn allemaal hele moeilijke mensen van de politie-afdeling. Dat zijn mensen die je een heel jaar niet ziet en die mensen handje geven en dan moet even een gesprekje voeren. Dat zijn mensen die jij nooit hebt gezien, die wonen hier in Beijing, en die zeggen dan: 'ik vond jouw verhaal over dat en dat, wat vond je er zelf van? Vond je dat je dat goed gedaan hebt?'. Dus dat is in Den Haag dan bekeken en dat gaat dan allemaal terug naar het Ministerie.”

(Jaap, tv-journalist).

“They actually tell us what they want. They normally have a chat with you, every year before you get to renew your license visa. So last year they told me that I should report more on the good relations between Norway and China. And I asked:

'which good relations?'. Because they don't want to speak to Norwegian diplomats, they're completely cut off; they don't speak to the ambassador. They have no official contact with Norway anymore."

(Stig, tv- en radiojournalist)

Als drukmiddel gebruikt het Ministerie van Buitenlandse Zaken haar macht bij het verstrekken van het zogenoemde J-visum. Alle correspondenten in China hebben dit speciale visum nodig, dat wordt uitgegeven door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit dient ieder jaar opnieuw aangevraagd te worden. Een meerderheid van de correspondenten omschrijft het visum en de verlenging ervan als 'hun zwakke plek'. Het geeft de Chinese overheid de gelegenheid druk uit te oefenen, de correspondenten aan te spreken op hun werk en eventueel waarschuwingen te uiten met betrekking tot de artikelen voor het aankomende jaar. De correspondenten vertellen dat het intrekken van het visum door overheidsinstanties vaak gebruikt wordt als dreigement of ingezet wordt als middel om de journalisten in hun bewegingsruimte te beperken

"Ik had een hotel geboekt en ik bleek niet in dat hotel te kunnen toen ze m'n paspoort zagen. In mijn paspoort staat een journalistenvisum en dat bleek niet te kunnen. Dat hotel werd door de staatsveiligheid verboden om journalisten te huisvesten. Ik moest per se in een ander hotel. Dat was het aangewezen hotel voor journalisten. En inderdaad, ik was ingecheckt en nog geen paar uur later, een politiemann aan de hotelkamer om in mijn paspoort te kijken".

(Henk, schrijvend journalist)

"They tried very hard to persuade foreign journalists not to go the next Sunday [Jasmijnrevolutie, IZ] . They called small groups into the police office, and they were told, I mean they were filmed and they were told, 'if you are caught without permission, you will get your visa revoked'".

(Jenny, schrijvend, tv- en radiojournalist)

Ondanks alle visumdreigementen vinden de correspondenten het aanvraagproces, voor nieuwe inkomende correspondenten of ondersteunend personeel, een belangrijker probleem. Dit is steeds moeilijker aan het worden voor de gevestigde internationale media in China. De correspondenten denken dat de Chinese overheid hiermee langzamerhand het aantal correspondenten wil beperken en daarmee dus het aantal 'negatieve verhalen' over China.

"The bigger problem is not approving visas for incoming correspondents. Some people have been waiting, we have had somebody waiting since 2009. We had somebody waiting for 3,5 years, for another correspondent to come in. So that's the major point of press harassment of the foreign press: not approving incoming visas of correspondents. Our guy who filed since 2009, they're never going to approve him. So, at some point, we'll just pull it and just say forget it."

(John, schrijvend journalist)

"How they are making it more difficult? They aren't giving visas for replacement. For example, to replace our correspondent in Shanghai, that took 6 months to get a visa. So the visa process is getting more difficult. And it's difficult getting additional staff, and so they're limiting the numbers of people that can come in. So it's certainly not getting easier".

(Interviewer: And that translates into?)

Coverage. You get fewer journalists here. I mean, from their point of view fewer bad stories."

(Colin, tv-journalist)

Een grote meerderheid van de correspondenten werkt met lokale assistenten. Ze helpen tijdens de werkzaamheden de taalbarrière en de cultuurskloof te minderen. Door hun Chinese nationaliteit en de onduidelijke formulering van de regelgeving, stellen de correspondenten dat hun assistenten een groter risico lopen dan zichzelf. Het zorgt ervoor dat, als het gaat om overtredingen of kritiek op de gepubliceerde artikelen van de correspondenten, zij een makkelijk 'mikpunt' zijn voor het Ministerie en andere overheidsinstanties.

"Zij zijn Chinese staatsburgers. De wetten hier zijn zo vaag geformuleerd, dat je heel makkelijk ergens voor opgepakt kunt worden. Omdat het al onder een wet valt die je heel makkelijk kunt uitleggen op zo'n manier dat het in jouw nadeel is".

(Jaap, tv-journalist)

Verschillende correspondenten leggen uit dat zij of hun assistenten uitgenodigd worden om op de thee te komen of te dineren op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Ongeacht de reden van de uitnodiging ervaren de correspondenten het als een vorm van controle en stellen dat de uitnodigingen moeilijk afgewezen kunnen worden.

"Ik werd op het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Shanghai op de thee uitgenodigd. Er werd gevraagd wat daar [daar = het benaderen van een bron, IZ] de bedoelingen van waren en hoe dat zit en of ik wel wist dat mijn assistente daar,

door mij in contact te brengen, bepaalde regels overtrad. Het was een heel vriendelijk gesprek verder. Maar het is wel een waarschuwing. Het feit dat je dan uitgenodigd wordt, op zich al, is een waarschuwing, van we hebben je in de gaten, we houden het in de smiezen”.

(Henk, schrijvend journalist)

Samenvattend vertellen de correspondenten dat de directe controle zich uit op een lager niveau. Het Ministerie van Buitenlandse zaken functioneert als handlanger van de Chinese overheid, omdat het Ministerie direct in contact staat met westerse journalisten. Zij monitort de gepubliceerde artikelen, waarschuwt en uit kritiek richting de correspondenten en hun assistenten. Daarnaast gebruikt het Ministerie het J-visum als middel van de centrale overheid om druk uit te oefenen op correspondenten en deze in hun professionele vrijheden te belemmeren. Het Ministerie doet dit met name om correspondenten te traceren en actief in haar bewegingsruimte te beperken. Het ultieme redmiddel van de Chinese overheid is dreigen met het intrekken van het J-visum, zodat de correspondent wegblijven bij negatieve nieuwswaardige gebeurtenissen en minder kritische of negatieve berichten publiceren. De correspondenten stellen dat het Ministerie, waar mogelijk, in zal grijpen om negatieve informatie over China of de centrale overheid te beperken.

5.7 | Conclusie

Informatie over de centrale overheid is moeilijk te achterhalen bij de hiervoor aangewezen instanties. De centrale overheid is niet transparant en uitgesloten van directe benadering voor de pers. Deze handelswijze wordt ondersteund en voortgezet door overheidsinstanties zoals het Ministerie van Buitenlandse Zaken en andere lokale overheden in China.

De correspondenten stellen dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken, omdat het direct in contact staat met westerse journalisten, waar mogelijk zal ingrijpen om negatieve informatie over China of de centrale overheid te beperken. Daarnaast benadrukken de correspondenten dat lokale overheden zo goed en zo hoog mogelijk bij de centrale overheid willen scoren, om zo optimaal te presteren binnen het puntensysteem. Hierbij worden de correspondenten als ‘risicofactor’ gezien en dus tegengewerkt.

Verschillende zaken kunnen ervoor zorgen dat de centrale overheid, verscherping van wetten, regels en controles toepast. Zaken als grote evenementen, nieuwswaardige gebeurtenissen, correspondenten, activisten,

dissidenten en bestaande gevoelige onderwerpen worden gezien als risicofactoren. Dit resulteert in een constant veranderlijk werkveld voor de correspondenten, waarin zij moeten anticiperen op het grillige handelen van de overheid om hun rol zo goed mogelijk te kunnen vervullen in China.

Hoofdstuk 6 | Gevolgen

De uitvoerbaarheid van journalistieke werkzaamheden is in China onderworpen aan de grillen en controle van de centrale overheid, samenwerkende overheidsinstanties en provinciale divisies. Het handelen van deze drie partijen heeft verschillende gevolgen voor de correspondenten. Deze veelal negatieve gevolgen dringen door tot de journalistieke werkzaamheden van de correspondenten. Het gaat hierbij om het type onderwerpen die verslagen kunnen worden, bronnen die benaderd kunnen worden, transparantie in berichtgeving en de praktische uitvoerbaarheid van werkzaamheden.

6.1 | Nieuwsselectie

Correspondenten selecteren onderwerpen of gebeurtenissen die nieuwswaardig zijn en zich lenen om aan het thuispubliek een bredere context over China te schetsen. Vrijheid van nieuwsselectie is essentieel voor een genuanceerde beeldvorming van complexe onderwerpen zoals het Chinese politieke systeem of de Chinese cultuur. Deze vrijheid staat onder druk bij onderwerpen waar de centrale overheid geen media-aandacht op gevestigd wilt hebben of volledig uit de publieke ruimte wilt houden.

Er bestaan in China verschillende onderwerpen die bestempeld worden als 'gevoelig'. Dit zijn onderwerpen die ingaan op schending van mensenrechten door de overheid of het bekritisieren van individuele Chinese leiders. De correspondenten geven aan dat het vaak niet duidelijk is welke specifieke onderwerpen als gevoelig bestempeld worden en over welke dus wel of niet bericht mag worden. Bij het verslaan van deze 'gevoelige' onderwerpen ondervinden de correspondenten tegenwerking tijdens de nieuwsgaring.

“Dat zijn problemen of onderwerpen, bijvoorbeeld situaties waar rechten van mensen wordt geschonden door de overheid. En dat kan zijn landjepik of met illegaal huisarrest, (...) met inperking van vrijheid van meningsuiting.”

(Piet, schrijvend journalist)

“There are a lot of red lines. What are the red lines? Criticism of China's leaders! As soon as you run up against politics which you always do in every story it becomes difficult and you don't get access.”

(Colin, tv-journalist)

Ten tijde van grote nationale evenementen en nieuwswaardige gebeurtenissen (nationaal of internationaal), zoals het Nationale Volkscongres of de Jasmijnrevolutie, komen de gevestigde gevoelige onderwerpen (zoals de politieke relatie tussen Tibet en China) nog meer onder druk te staan. De centrale overheid wilt geen aandacht gevestigd hebben op onderwerpen waarin hun handelen negatief gepresenteerd kan worden. Verslaglegging hierover is ten strengste verboden.

“De constante is dat alles rondom de onderwerpen die ik noemde Tibet, Taiwan, het leiderschap hier, dat zijn per definitie altijd gevoelige onderwerpen. De ene keer kan dít de aanleiding zijn en de andere keer kan dát de aanleiding zijn. In 2008 waren dat de rellen in Lhasa, of de Olympische Spelen of de wereld expo in Shanghai. Er is altijd wel een reden waarom zaken gevoelig zijn. De constante is de gevoeligheid, maar de aanleiding kan wisselen.”

(Henk, schrijvend journalist)

De correspondenten vertellen dat de Chinese overheid bijzonder waakzaam is als het gaat om deze gevestigde gevoelige onderwerpen. Ze pakken het beperken van verslaglegging hierover op verschillende manieren aan. Tibet betreden is bijvoorbeeld verboden voor alle buitenlandse journalisten. Het is hierdoor onmogelijk om ooggetuigenverslagen af te leggen of primaire bronnen te benaderen, waardoor het moeilijk is om over gebeurtenissen in Tibet te verslaan. Als correspondenten daarbij Tibetaanse bronnen proberen te benaderen, worden zij beschouwd als risico en dus gevolgd door staatsveiligheidsdiensten.

“Regionale staatsveiligheidsdiensten hebben als hoofdtaak het stabiliseren van de sociale verhoudingen. Het stabiel houden heet dat. Dus die spenderen veel tijd en aandacht aan het controleren van iedereen die een bedreiging kan zijn voor de stabiliteit. En contacten tussen journalisten en Tibetanen of journalisten en Han Chinezen die Tibetanen volgen of steunen of wat dan ook. Ja, dat kan worden beschouwd als een potentieel risico, daarom wordt je gevolgd”.

(Henk, schrijvend journalist)

Naast de permanente gevoelige onderwerpen vertellen de correspondenten dat in China de schare aan additionele gevoelige onderwerpen regelmatig verandert. Het is per periode, plaats en instantie afhankelijk welke en of bepaalde gebeurtenissen de correspondenten mogen onderzoeken en verslaan.

"The thing is; the definition of what is sensitive in China is really wide. Everything might be sensitive one day. It depends on the day, on the time on the person. Everybody has different interpretations on what is sensitive and or not. It's really by period. For instance, like currently when there was a certain story and they all where scared to talk in Beijing. I tried a lot and nobody wants to talk, nobody has heard anything. Before there where two meetings, you know every year the Communist Party has two big gatherings. And I've been there and everybody was completely crazy, about not talking about many things. And after the meeting it's going to be better, it's always like this."

(Jaques, tv-journalist)

De correspondenten vertellen dat een aantal historische onderwerpen voor de Chinese overheid altijd ongewenst blijven. Het bloedbad dat zich op het Tiananmen Square op 4 juni 1989 in Beijing voltrok is hier een belangrijk voorbeeld van. De Chinese overheid heeft hierbij zeer gewelddadig opgetreden waardoor deze gebeurtenis ook zeer negatief gepresenteerd wordt in de media.

De overheid is zeer oplettend als het gaat om media-aandacht en het Tiananmen Square voorval. De correspondenten vertellen dat bij geplande grote evenementen het opnieuw aansnijden of refereren aan deze gebeurtenis specifiek in de gaten wordt gehouden door de overheid. De correspondenten benadrukken dat het onderwerp gevoelig ligt bij de Chinese inwoners omdat er grote getalen studenten omgekomen zijn door toedoen van de overheid. Het onderwerp mag hierdoor niet in de media gebracht worden om eventuele protesten te voorkomen.

"Tiananmen, nobody talks about Tianamen. If you go to the national museum, which is on Tianamen Square. It has an exhibition of the last 150 years in China, all the major events. That museum is overlooking Tianamen square, but there is no mention, not a single mention, of what happened in 1989. That is an absolute. Nobody talks about that. Cultural revolution again, you can't talk about that."

(Colin, tv-journalist)

Als voorbeeld van oppressie door de centrale overheid noemen de correspondenten het voorbeeld van de Amerikaanse correspondentente Melissa Chan. Zij was werkzaam voor Al Jazeera in China. Chan versloeg veelal over human interest onderwerpen waarbij zij het handelen van de Chinese overheid negatief presenteerde. In veertien jaar tijd is zij de derde correspondent die uit China is gezet. Volgens de correspondenten accepteert de Chinese overheid tegenwoordig steeds minder provocatieve onderwerpen waardoor ze tot deze actie zijn overgegaan. Tevens stellen de correspondenten dat de centrale overheid hiermee

een signaal heeft afgegeven richting alle correspondenten. Chan stond er immers bekend om gevoelige onderwerpen niet te schuwen wat haar niet geliefd maakte bij de autoriteiten.

“The government seems to be more sensitive than in the past. And I'm not really sure, about how that's going to work in the future, I mean, that's the case with Melissa Chan from Al Jazeera.”

(Jack, schrijvend journalist)

“Nou ik denk dat zij wel degelijk tot een voorbeeld gemaakt is, ja. Het is heel vervelend dat daar een boodschap mee wordt afgegeven. Er wordt er niet nog een uitgezet hoor. Echt niet. Dit is gewoon een signaal waarvan we er heel veel hebben gekregen de laatste maanden.”

(Jaap, tv-journalist)

Samengevat benadrukken de correspondenten dat het per categorie duidelijk is binnen welke paden zij zich mogen begeven, ondanks het veranderlijke aspect van de gevoelige onderwerpen in China. Schending van mensenrechten door de overheid, negatieve historische gebeurtenissen en kritische informatie over Chinese politieke leiders zijn niet wenselijk. Deze onderwerpen hebben namelijk een aspect gemeen, ze plaatsen China of de centrale overheid in een negatief daglicht. De correspondenten stellen dat de risico's omtrent gevoelige onderwerpen groot zijn en mogelijk uitzetting tot gevolg heeft.

6.2 | Bronnen

Iedereen die bereid is te praten is voor de correspondenten een bron van informatie. Het is afhankelijk van het onderwerp welke bronnen de correspondenten proberen te benaderen. Dit varieert van gewone burgers tot specialisten die kennis bezitten over een bepaald veld. Bij alledaagse of ‘opmerkelijke’ onderwerpen is het makkelijk een ingang te vinden bij verschillende bronnen. De correspondenten vertellen genoeg ‘gewone burgers’, specialisten of instanties te kunnen vinden die hen te woord willen staan en zo in staat stellen informatie te verzamelen over neutrale onderwerpen.

“If I do a story on ordinary people, daily lives or something uncontroversial, it's very easy. Like I did the story on a school that educates their pupils for sports. Then it's

very easy. Everybody will talk and as long as you have an appointment before, than no problem”.

(Stig, tv- en radiojournalist)

De correspondenten stellen dat zij bij neutrale of ongevoelige onderwerpen zelfs meer openheid hebben ervaren onder Chinese bronnen als ze eenmaal willen praten. Bij deze onderwerpen zijn bronnen bereid meer informatie en inzichten te geven. Ze gaan verder dan bronnen in het thuisland.

“De eerste dingen die mij hier opviel is dat gewone mensen, ik heb een hekel aan die term, maar hier super veel minder bang zijn om met journalisten te praten met naam en toenaam, dan in Nederland. Als je in Nederland de straat op ging, om dingen te vragen, dan, 'nee hoor'. En hier, of het is nee inderdaad, maar als ze het wel doen dan is het ook echt, dan (...) dan gooien ze er alles uit.”

(Piet, schrijvend journalist)

In zeldzame gevallen zijn bronnen bereid te praten met correspondenten in gevoelige situaties. De correspondenten vertellen dat het dan voornamelijk gaat om wanhopige burgers die hulp nodig hebben bij problemen ten aanzien van de centrale overheid of andere overheidsinstanties. Burgers proberen hun doel te behalen door publiciteit te zoeken en zien daarmee westerse journalisten als oplossing voor hun probleem. Ze stellen zich hierdoor beschikbaar als bron.

“Je wordt ook gewoon regelmatig gebeld door mensen. (...) Ik weet echt niet hoe ze er aan komen maar volgens mij circuleert het hele boekje van de buitenlandcorrespondenten onder alle Chinese dissidenten en die geven het dan weer door aan kleinere en lagere mensen die ook in de problemen zitten. Zo worden we vrij regelmatig gebeld door mensen die zelf zeggen ‘u moet ons komen helpen want we zijn uit ons huis gezet of we zijn geslagen’. Wat dan ook, dat soort verhalen. Dus dat is ook een hele belangrijke bron.”

(Jaap, tv-journalist)

De correspondenten stellen dat er in China genoeg opmerkelijke onderwerpen verslagen kunnen worden. Ze ondervinden geen hinder in het vinden van bronnen als het gaat om algemene, neutrale of alledaagse onderwerpen. Burgers, specialisten of instanties zijn zelfs bereid meer informatie te verschaffen dan de correspondenten in het thuisland gewend zijn. Burgers zijn in zeldzame gevallen bereid om informatie te geven in gevoelige situaties, waarbij ze buitenlandse journalisten als enige oplossing zien voor hun problemen.

De mogelijkheid om informatie via bronnen te verzamelen verandert voor de correspondenten als het om gevoelige onderwerpen gaat. De correspondenten vertellen dat er sprake is van een omslag omdat bronnen gestraft kunnen worden als ze met westerse journalisten praten. De consequenties zijn voor hen aanzienlijk en variëren van arrestaties, gevangenschap en fysiek geweld tot repercussies voor de directe omgeving. Bronnen vrezen hierdoor voor hun veiligheid en eventuele gevolgen waardoor ze terughoudend zijn in uitspraken of westerse journalisten niet te woord willen staan.

“Generally speaking there is a suspicion foreign journalists. I think in any country people are weary about journalists. But I think, most of all in China, because of the punishment. They can be mitted down for speaking out.”

(Colin, tv-journalist)

Het wordt burgers door de overheid duidelijk gemaakt dat men risico's loopt wanneer men met buitenlandse journalisten praat. Dit komt tot uiting in de directe waarschuwingen die de overheid geeft. Volgens de correspondenten grijpt de overheid ten tijde van gevoelige situaties in China op rigoureuze wijze in om ervoor te zorgen dat informatie niet verspreid wordt. Burgers worden gewaarschuwd of geïntimideerd door 'handlangers' van de overheid. Hierdoor ondervinden de correspondenten hinder in hun 'zoektocht' naar de juiste bronnen. Burgers willen niet openlijk praten of trekken zich achteraf terug.

“Ze krijgen te horen als er ergens een gevoelige situatie is, van tevoren krijgen ze dan te horen 'niet met buitenlanders praten'. Van die mannetjes van de geheime dienst, die doen dat, geen probleem. Soms loop je natuurlijk vast, want soms denk je een afspraak te hebbende met mensen en op het laatste moment laten die het dan afweten, omdat ze toch te veel zorgen maken om hun eigen veiligheid of die van hun familieleden.”

(Piet, schrijvend journalist)

Door repercussies van de overheid gaan alle bronnen voorzichtiger om met uitspraken en het openlijk tonen van kennis over een bepaald onderwerp. De correspondenten omschrijven het als een vorm van actief toegepaste 'zelfcensuur' in alle lagen van de samenleving. De correspondenten ondervinden de 'zelfcensuur' regelmatig omdat bronnen dit preventief inzetten, zelfs in gevallen als er geen sprake is van gevoelige onderwerpen.

“Because when it's related to a sensitive topic, most of the time, people are afraid to talk about it. So first we have to find somebody who want's to talk, who has something really interesting, who is reliable to talk. So it's lot of complicated stuff to find a good guy to talk. Everybody is censoring themselves at each step of the process, because they are very afraid”.

(Jacques, tv-journalist)

Samengevat vertellen correspondenten dat informatie verzamelen en bronnen benaderen moeilijk uitvoerbaar wordt als er sprake is van gevoelige onderwerpen of situaties. Als gevolg van repercussies van de overheid zijn bronnen voorzichtig met uitspraken en durven niet te praten. Bronnen censureren zichzelf omdat ze weten hierdoor straffen te riskeren door de overheid.

6.3 | Transparantie

Correspondenten zijn waakzaam voor het risico dat bronnen lopen. Hierdoor is transparantie als journalistieke waarde voor de correspondenten afwisselend toepasbaar. Het is afhankelijk van het onderwerp of de bronnen worden vermeld in de berichtgeving. In het geval van gevoelige onderwerpen is dit vrijwel uitgesloten. Ondanks het belang van betrouwbaarheid en controleerbaarheid van artikelen vertellen de correspondenten zich voornamelijk te bekommeren om de veiligheid van de bronnen. Correspondenten benadrukken dat repercussies van de overheid gericht zijn op Chinese inwoners in plaats van buitenlandse journalisten.

“Je wordt in de praktijk meestal ertoe gedwongen om voorzichtig om te springen met bronnen en met vindplaatsen van materiaal, omdat de ervaring leert dat de Chinese staat een wraakzuchtige inborst kan hebben. En mensen worden gewoon achteraf gestraft voor het praten met buitenlandse journalisten.”

(Jan, schrijvend journalist)

De correspondenten leggen uit dat zij ‘gewone burgers’ of inwoners van randprovincies meer in bescherming nemen dan ‘publiekspersonen’ die zij als bron inzetten. Doordat gewone burgers niet op de hoogte zijn welke risico’s eventueel kunnen voortkomen uit het openlijk uiten van een kritische mening jegens de overheid of over bepaalde onderwerpen.

“The first layer of protection is the source won't agree to see me. They won't talk to us on the phone and often they say, people I know will often say: ‘ooh it's not convenient to talk on this topic right now, or I can't really see you this week. It's not

too convenient to talk, okay'. Well that's fine. I just go on to try to find somebody else. Then if the source agrees to see me, and they say things, I'll ask them (if I'm talking to them myself or my assistant will ask) is it okay to use this or are you sure you want to use that? And if he says: 'well that's okay'. And then the third layer is when I'm actually writing the story and if I decide this quote looks a little provocative, I might let them call or e-mail the source again and say, are you sure you want us to put this in the paper?"

(John, schrijvend journalist)

"Sometimes you have to protect people. Even if they say, it doesn't matter. Especially people in the countryside, when they feel that they have been wronged, they want to speak out. They are often reckless and bold and they'll say, 'you know I don't care'. They'll say: 'here is my ID card print that in the newspaper and tell the premier to fuck himself'. Good that's great, but you know."

(Jack, schrijvend journalist)

Wegens eventuele repercussies voor de bronnen vertellen de correspondenten voorzorgsmaatregelen te treffen en duidelijke afspraken te maken met de bronnen die ze benaderen. Correspondenten bepalen strategisch waar ze het beste af kunnen spreken. Tijdens het schrijven van het artikel laten ze namen weg of verzinnen de correspondenten een pseudoniem die de bron niet traceerbaar maakt voor de overheid.

"Dan moet je zorgen dat je ergens mensen spreekt, of op plekken komt, waar je een beetje onder de radar blijft van de partij of van de overheid. In principe is dat hetzelfde uiteraard, maar de partij staat toch hoger dan de overheid."

(Piet, schrijvend journalist)

"Nou als je met die bronnen afspraken maakt dat je ze niet noemt, dan noem je ze niet. Daar kun je in een artikel, in een geschreven tekst makkelijker omheen dan met tv. Met tv moet je mensen buiten beeld houden en noem maar. Kijk in China is het in die zin makkelijker omdat ik mij beperk tot alleen de achternaam. Geen voornaam. Alleen achternaam, dat is niet zo moeilijk gegeven het grote aantal Chang's, Chen's."

(Henk, schrijvend journalist)

Samenvattend stellen de correspondenten de veiligheid van bronnen belangrijker te vinden dan transparantie in hun berichtgeving. Ondanks dat transparantie de controleerbaarheid en betrouwbaarheid van berichtgeving bevordert houden de

correspondenten rekening met eventuele repercussies van de overheid richting de bronnen. Hier anticiperen ze op al tijdens het nieuwsgaringsproces en informatieverwerking door bijvoorbeeld op strategische plekken af te spreken of de bronnen te anonimiseren in de artikelen.

6.4 | Type bronnen

Als consequentie van de repercussies voor bronnen en de gehanteerde censuur door de Chinese overheid zijn primaire bronnen, die direct te maken hebben met bepaalde situaties of gebeurtenissen in China, veelal zeldzaam. De correspondenten vertellen in de meeste gevallen informatie van secundaire of derdehands bronnen te krijgen. Deze bieden achtergrondinformatie over een bepaalde situatie of gebeurtenis en benaderen het onderwerp met een analyserend vermogen.

“Often there are no sources available for a story, if you consider first hand sources. So often what you're writing about is not from first hand sourcing. You are looking for people that will analyze things for you, which is different. Anything involved on leadership changes, I find it very difficult to find real firsthand sources, but then there are second hand sources, there are third hand sources.”

(John, schrijvend journalist)

Het is afhankelijk van het onderwerp welke bronnen de correspondenten tot hun beschikking zullen hebben. Bij politieke onderwerpen, waarbij de visie van de Chinese overheid van belang is, zoeken correspondenten naar ‘vervangende officiële bronnen’, omdat partijfunctionarissen direct onbenaderbaar zijn.

De persbriefing van het Ministerie van Buitenlands Zaken, de Chinese staatsmedia en berichtgeving van het staatspersbureau *Xin Hua* kunnen voor de correspondenten als vervangende bron dienen voor onderwerpen die politiek gerelateerd zijn. De correspondenten zoeken hierbij naar additionele informatie of statements die de visie van de overheid over bepaalde situaties of gebeurtenissen weergeeft en hen daarbij van bruikbare quotes voorziet voor hun berichtgeving.

“Well I think it's important to get some sense of how they view the situation. So the foreign ministry briefing, if they say something on some issue then we will report it because that's the Chinese government point of view. I think the state run media is very important because it gives you a sense of how the leaders are

viewing the particular situation. So, it does give an indication of what their thinking is over a certain topic.”

(Colin, tv-journalist)

De bruikbaarheid van de quotes varieert sterk. Een meerderheid van de correspondenten vertelt dat de informatie uit ‘vervangende officiële bronnen’ onderworpen is aan ‘gekleurdheid van het communistische regime’. Dit houdt in dat de informatie positief is over het handelen van de centrale overheid en niet ingaat op negatieve actuele en historische gebeurtenissen. De informatie afkomstig uit de persbriefing van het Ministerie van Buitenlandse zaken is voor de correspondenten hierdoor in veel gevallen niet bruikbaar. Vragen worden tijdens de persbriefing niet inhoudelijk beantwoord en aangekaarte onderwerpen lopen niet synchroon met actuele onderwerpen in het land. Daarnaast vertellen de correspondenten dat zij kritisch omgaan met de informatie uit zowel de persbriefing, de staatsmedia als de Xin Hua berichtgeving. Correspondenten interpreteren informatie die afkomstig is van deze bronnen als propaganda.

“You can’t relate to Xin Hua as a giver of facts, but as a giver of statements. That’s okay. No, by using the official, when I need an official response, I’ll go to the press conference, ask my question. Get a silly answer and very often there is only that, where you can refer to, as what the government says.”

(Stig, tv- radiojournalist)

Well it is the government's point of view, because it's propaganda. I read it as propaganda. So I don't read it as factual, I read it as propaganda. Then the state media, other state media are in very, I mean there is no really open and free media, but there is some that are more government lined, little bit less government lined.

(Jack, schrijvend journalist)

Wegens de verscheidenheid in bruikbaarheid en kwaliteit van de informatie en de beperkte beschikbaarheid van bronnen zijn de correspondenten genoodzaakt om verschillende bronnen achter de hand te hebben. Ze omschrijven een diverse groep bronnen te gebruiken waar ze extra informatie uit kunnen putten. De correspondenten proberen hiermee een diverse en constante stroom aan informatie te genereren die hen in staat stelt op de hoogte te blijven over wat er in China gebeurt.

De correspondenten vertellen denktanks van de overheid te benaderen bij afwezigheid van andere 'vervangende officiële bronnen' zoals het Ministerie, de staatsmedia of Xin Hua. De denktanks zijn verbonden aan de overheid en kunnen eventueel meer inzicht bieden in diens visie en handelen. De correspondenten zijn genoodzaakt deze te gebruiken als ze niet terecht kunnen bij 'vervangende officiële bronnen'.

"Most of the think tanks here, scholarly institutions, are affiliated with the government. So if you can't get the government to say something you can always find an academic, who is in a government affiliated think tank and just say, well here is somebody who is kind of familiar with the government's way of thinking."

(John, schrijvend journalist)

Lokale journalisten, zakenmensen of wetenschappers dienen eveneens als bron. In zeldzame gevallen hebben de correspondenten een geïntegreerd netwerk waarbij ze contact hebben met lokale journalisten. Correspondenten vertellen dat ze hierdoor inzicht verkrijgen in hoeverre bepaalde gebeurtenissen op lokaal niveau aan de orde zijn. Zakenmensen zijn met name voor economisch geïntereerde onderwerpen als bron inzetbaar. De correspondenten vertellen dat wetenschappers informatie kunnen verstrekken over zowel de overheid als culturele, economische, maatschappelijke, historische en actuele onderwerpen. De wetenschappers hanteren een analyserend perspectief voor uiteenlopende onderwerpen en kunnen zo het belang van een bepaalde gebeurtenis voor het Westen in acht nemen.

"Ook heel belangrijk zijn de academici hier. Die zijn goed. En die zijn vrij liberaal en vrij in hun analyses. Ze hebben allemaal de eerste 10 minuten dat ze het regeringsstandpunt verklaren, dat is heel duidelijk, ze zijn natuurlijk ook heel erg Chinees. Dus ze zijn ook trots en nationalistisch, maar ze hebben vaak hele goede analyses hoe dingen hier werken. Dat is ook een hele belangrijke bron voor mij. Zij zijn daar echt goed in."

(Jaap, tv-journalist)

Meerdere correspondenten geven echter aan moeite te hebben om wetenschappers te benaderen ten tijde van gevoelige gebeurtenissen of onderwerpen. Buitenlandse media worden door wetenschappers als oncontroleerbaar ervaren omdat zij niet weten hoe hun kennis of uitspraken worden gepresenteerd in het buitenland. Volgens de correspondenten is dit een

belangrijke factor die wetenschappers ervan weerhoudt om informatie te verstrekken aan buitenlandse journalisten.

“Een buitenlands medium kan hij totaal niet controleren, hij weet niet wat er mee gebeurt, hij weet niet wat er mee gedaan wordt, dus dat is voor een wetenschapper die in China woont natuurlijk veel lastiger en dat maakt ze ook veel voorzichtiger. En zie dat vertrouwen maar eens te winnen, dat is natuurlijk heel erg moeilijk.”

(Kees, schrijvend journalist)

De correspondenten vertellen dat omstreden gebeurtenissen niet uitnodigend zijn voor alle bronnen om commentaar te leveren. In 2010 werd, tot grote ontevredenheid van de Chinese overheid, in Noorwegen de Nobelprijs voor de Vrede uitgereikt aan de gevangene Liu Xiaobo. Het zorgde ervoor dat wetenschappers geen commentaar wilden leveren op deze gebeurtenis. De gelegenheid om informatie te verzamelen werd nog moeilijker naarmate bleek dat burgers niet op de hoogte waren van de situatie omdat de Chinese media hier niet over berichtten.

“During the situation with the Nobel Peace Prize, when it was announced and also when it was celebrated in the autumn of 2010. It was like no scholar wanted to say anything about it. We approached a lot but nobody would say anything. But then I used sources on the street ordinary people and most of them wouldn't know anything about the prize at all. So I had to inform them because the Chinese media wouldn't tell about it.”

(Stig, tv- en radiojournalist)

Samenvattend benadrukken correspondenten dat de beschikbaarheid van primaire bronnen in China zeer beperkt is. Bij politieke onderwerpen gaan de correspondenten op zoek naar 'vervangende officiële bronnen' die de visie van de overheid weer kunnen geven. De informatie afkomstig van deze bronnen is echter onderworpen aan censuur en wordt gelezen als propaganda waardoor het veelal niet bruikbaar is in de berichtgeving. De correspondenten zijn hierdoor genoodzaakt andere bronnen achter de hand te hebben zoals lokale journalisten, zakenmensen of wetenschappers.

6.5 | Informatievoorziening

De correspondenten vertellen voortdurend een vinger aan de pols te houden over wat er gebeurt in China. Door de grootte van het land en de gehanteerde censuur is het moeilijk te achterhalen wat er in het land gebeurt. Hierdoor maken de correspondenten gebruik van verschillende kanalen die hen in de gelegenheid stellen een inventarisatie van diverse informatie te maken. Een voorbeeld van zulke kanalen zijn de mediaprojecten van internationale universiteiten. *China Media Project* (CMD) is opgezet door de media en journalistiek afdeling van de University of Hong Kong. Zij observeren de Chinese media en waar zij over verslaan. CMD vertalen vervolgens belangrijke nieuwsberichten in het Engels om ze zo wereldkundig te maken.

“En ook gelukkig heel veel sites van buitenlandse universiteiten die continue dat Chinese web afspeuren en dingen die opvallen meteen eruit plukken en vertalen. Die gewoon echt van dag tot dag heel actueel zijn met ontwikkelingen in China. (...) Die heel snel zoiets vinden als de Peoples Daily [Chinese Staatskrant, IZ] in het Chinees ontzettend de ene kant op leunt in z'n commentaar en in de Engels versie van dat commentaar de andere kant op gaat. En ja zo zijn er meerdere sites. Dus ook al doen ze dat, blijft het niet onopgemerkt dat die twee wel uiteen lopen, omdat ze weten dat die Engelstalige media door buitenlanders worden gelezen of Chinezen die Engels willen oefenen.”

(Piet, schrijvend journalist)

Internet en social media vervullen een belangrijke rol voor de correspondenten in de informatievergaring en het benaderen van bronnen. Beide zijn minder onderworpen aan censuur vanwege het zeer hoge aantal gebruikers en de snelheid waarmee informatie of meningen online geplaatst zijn. Burgers gebruiken synoniemen die hen in staat stellen informatie te zoeken over gecensureerde onderwerpen. Volgens de correspondenten kan ‘de overheid hier niet tegen op censureren’.

“Chinezen worden dankzij de mogelijkheden van het internet steeds nieuwsgieriger, zijn ook steeds sneller op de hoogte van dingen die hier gebeuren. Ouderwets onder het tapijt schuiven van een schandaal, dat kan niet meer. De mensen in het land weten vaak sneller wat er gebeurd dan de overheid zelf. Daar valt niet meer tegenop te censureren, men probeert het wel, maar dat lukt niet meer zo. En je merkt dat op dat vlak de spanningen op het internet ook steeds groter beginnen te worden en ook een steeds grotere groep Chinezen ook echt proberen om daar onderuit te komen, dus niet alleen door middel van synoniemen

zoektermen, dus je noemt niet Chen Guangcheng maar je zoekt op de blinde man.”

(Jaap, tv-journalist)

De Chinese variant van Twitter, *Weibo*, is voor de correspondenten een belangrijk middel om te observeren welke onderwerpen worden aangekaart en welke de meeste aandacht krijgen onder de gebruikers. Kritische meningen en oproepen zouden sneller worden geventileerd omdat het ‘veiliger’ en anoniem is. Hierdoor is het voor de correspondenten een relevante graadmeter voor de vox pop in de samenleving vanwege de toegepaste zelfcensuur onder bronnen. De correspondenten en hun lokale assistenten houden het social mediaplatform dagelijks actief bij.

“Weibo is changing things in a sense that people are voicing their opinions, and people will say things on that and you will hear about things, that perhaps wouldn't be published in the government press. Weibo is also really good, for actually vox pops in the sense just taking the temperature of the country, about how they feel about a specific issue.”

(Colin, tv-journalist)

Weibo ‘geeft burgers macht’. De correspondenten vertellen dat burgers door Weibo in staat worden gesteld actuele ingrijpende gebeurtenissen kenbaar te kunnen maken aan de rest van China. Als een onderwerp of gebeurtenis veel aandacht krijgt onder de gebruikers kan het zelfs de overheid aanzetten om naar buiten te treden met informatie.

“The people on the train where using their cellphones and taking pictures of the train crash from inside the car and putting it out on Weibo. It was being reported everywhere that there was a train crash and people where killed except on Xin Hua. So finally the government later started admitting how bad this was. Then you started seeing pictures of a train and all kinds of stuff coming out, and so it was really the Internet use, the net has really pushed that story. Not the government didn't say, you can write about this.”

(John, schrijvend journalist)

Het veelvuldige gebruik van Weibo maakt het in sommige gevallen dus mogelijk onderwerpen die gecategoriseerd zijn als ‘gevoelig’ kenbaar te maken aan de rest van China. De correspondenten vertellen dat dit inmiddels is opgevangen door

internationale media die gericht zijn op China. Zij houden Weibo ook in de gaten en publiceren noemenswaardige onderwerpen.

“Als er nu iets gebeurt, in een dorp of in een stad of met een hogesnelheidstrein in Wenzhou, staat dat binnen de kortste tijd op Weibo. Het kan best zijn dat het erna gecensureerd wordt, maar het staat er eerst wel een tijdje op. Ja, en dan wordt het altijd wel door iemand gelezen, opgevangen door de Chinese sites in South Carolina of in New York. Die volgen dat vaak permanent in originele talen en dialecten. Die pikken dat op en die verspreiden dat en het kan best zijn dat het binnen een dag in China verdwenen is maar het is wel in de publieke ruimte. En er wordt wel over gepraat, op universiteiten, noem maar op allemaal. Je bent vaak verrast van hoe goed men op de hoogte is op die manier.”

(Henk, schrijvend journalist)

Samenvattend vertellen de correspondenten gebruik te maken van verschillende informatiekanalen die ze in staat stelt informatie te inventariseren over wat er in China gebeurt. Met name social mediaplatform Weibo is voor de correspondenten een zeer bruikbaar medium om op de hoogte te blijven over verschillende gebeurtenissen. Weibo heeft veel gebruikers en hierdoor een ver bereik onder de burgers. Daarnaast lukt het de overheid niet alle inhoud op het social media platform te censureren.

6.6 | Uitvoerbaarheid praktische werkzaamheden

Correspondenten verrichten journalistieke werkzaamheden niet alleen achter een bureau of op kantoor. De functie vereist veelal veldwerk waarbij de correspondenten op zoek moeten naar bronnen of ter plekke van een gebeurtenis informatie moeten verzamelen. Dit maakt de correspondenten en hun assistenten vaak kwetsbaar tijdens de nieuwsgaring van bepaalde onderwerpen, voor eventuele beperkingen of repercussies van de centrale overheid en diens handlangers.

Als er sprake is van nieuwswaardige gebeurtenissen is het visum volgens de correspondenten een dreigmiddel van de centrale overheid. Dit wordt geuit door overheidsautoriteiten die in opdracht van de centrale overheid moeten voorkomen dat correspondenten aanwezig zijn tijdens bepaalde gebeurtenissen. Het algemene doel is het beperken van verslaglegging over de desbetreffende gebeurtenis.

“This day with Chen Guangcheng, outside the hospital, I was trying to enter. I was just looking and suddenly there appears a police officer. He was shouting to me, ‘hey you, you, I made you a visa, remember me, remember me, I made you a visa, get out of here, get out of here’. I was only walking in the street. And I said: ‘what are you talking about? But I remembered him.”

(Benedicto, radiojournalist)

Tijdens de geruchten over de Jasmijnrevolutie zette de Chinese overheid grote groepen politieagenten in om de orde te bewaren. De correspondenten die zich op dat moment op de pleinen Wangfujing in Beijing of People’s Square in Shanghai bevonden werden opgepakt en kregen achteraf een ‘preek’ dat zij ‘onrust creëren’. Het betreden van de pleinen werd hen tijdens de preek ontzegd. De correspondenten omschrijven dat de politie tijdens het plaatsvinden van de Arabische lente in het Midden-Oosten buitenlandse journalisten op het hart had gedrukt zich aan de regels te houden. Op het moment dat de Jasmijnrevolutie plaats zou vinden werd van de correspondenten verwacht om de eerdere waarschuwingen in acht te nemen en niet naar de pleinen te komen. Volgens de correspondenten is dit een indirecte wijze om te benadrukken waar zij niet over moeten verslaan.

“Ten tijde van de Arabische opstand, ja dat verhaal heb je waarschijnlijk ook al van collega’s gehoord, er is er een heel aantal journalisten op het politiebureau ontboden en daar is te kennen gegeven dat je je aan de regels moet houden en dan wordt het allemaal verbloemd verteld, maar eigenlijk betekent het, hier mag je niet over berichten. En als je dat doet, dan etc... En die beloofde repercussies worden steeds zwaarder, dus toen zeiden ze je kunt in de problemen komen en dan zijn we boos, nu hebben ze afgelopen keer met Chen Guangcheng een aantal journalisten op het politiebureau ontboden en daar hebben ze tegen gezegd, als je nog een keer dit ziekenhuis binnenkomt, wat niet mag dan zetten we je uit. Dus het wordt wel steeds een tikkeltje zwaarder.”

(Jaap, tv-journalist)

Intimidaties, fysiek ingrijpen en gevolgd worden door lokale autoriteiten komt volgens de correspondenten merendeels voor in omringende en randprovincies. Met name ‘gevolgd worden’ komt in twee vormen voor. Bij zeer gevoelige situaties worden de correspondenten ongemerkt gevolgd wanneer de overheden de bronnen willen achterhalen. In de meeste gevallen vertellen de correspondenten openlijk gevolgd te worden zodat burgers afgeschrikt worden om met ze te praten.

“Je gaat daar naar het districtskantoor toe van de partij, dan wordt je vervolgens keurig confined [begrensd, IZ], als je het zo mag noemen. Je krijgt A geen antwoord op je vragen en B wordt vervolgens je bewegingsvrijheid zodanig beperkt dat je de rest van je verhaal niet kunt maken. In dat soort gevoelige situaties krijg je altijd mannetjes van de geheime dienst achter je aan. Meestal in een zwarte Volkswagen Santana, vaak zonder kenteken, trouwens. Die volgen je dan gewoon op 100 meter afstand. Rijden ze gewoon achter je aan. En iedereen die dan, met wie je dan contact wilt zoeken gewone dorpelingen, die je wilt vragen 'hoe is het leven hier', met die problemen rond meneer Chan, die zien meteen die zwarte Volkswagen die 50 meter verderop geparkeerd staat, met zo'n agent in burger die daar een beetje nonchalant z'n recht staat te pakken. Die denkt meteen, ik ga niks zeggen. Dat is hoe het hier in de praktijk werkt in gevoelige situaties.”

(Jan, schrijvend journalist)

In situaties waar de correspondenten eventueel gevoelige informatie proberen te verkrijgen of bronnen benaderen zijn vaak de assistenten het doelwit voor intimidaties en dreigementen. De correspondenten vertellen dat deze uitingen indirect naar hen zijn gericht om de informatieverzameling te stelpen.

“Toen kwamen de echte serieuze bedreigingen. ‘Je moet hier weg’. ‘Jullie moeten verdwijnen uit [plaatsnaam]’. We willen dat jullie teruggaan naar [plaatsnaam]. We kunnen jullie misschien niet dwingen maar we kunnen, ze zetten ons feitelijk via mijn assistente onder zware druk. ‘En als je niet luistert, dan gaat het ernstige consequenties voor jou hebben’. En de bedreigingen werden ook, kregen akelige dimensie, toen ook haar ouders erbij betrokken werden. ‘We weten waar je ouders wonen, we weten waar je vandaan komt’. Ze wilden ons weg hebben. Nou dat hebben we uit veiligheidsoverwegingen, ook omdat we klaar waren, hebben we dat gedaan. Toen dachten we dat we daar vanaf waren maar vlak voor Pasen, apart van elkaar werden we opnieuw benaderd door de staatsveiligheid. Zij in 3 gesprekken, ik in 1 gesprek. Dat we ernstig moesten oppassen met dit soort type onderwerpen. En dat is de andere kant. En wat zij kunnen doen uiteindelijk, zij kunnen naar haar heel vervelend worden, en ze kunnen naar mij toe ook heel vervelend zijn door bv. aan het einde van het jaar mijn visum niet te verlengen. Dat behoort allemaal tot de mogelijkheden.”

(Henk, schrijvend journalist)

Naast het ongemerkt of openlijk gevolgd worden omschrijven de correspondenten in sommige gevallen fysiek te zijn aangevallen of ‘weggehaald’ door lokale autoriteiten. De correspondenten spreken over ‘thugs’, een soort ‘gangsterachtige types die geen uniform dragen maar waarbij wel duidelijk is dat zij gewelddadig ingrijpen voor de overheid.

“En zo hebben we toen een afspraak gemaakt met deze mensen die wel zeiden, nou ja de politie houdt ons in de gaten, dus als je hierheen komt dan moet je ‘s ochtends vroeg komen want dan zijn ze er nog niet. Dus dat gebeurt en ja uiteindelijk komen ze er dan wel achter en dan komt de politie eraan en die haalt je daar dan gewoon weg. Fysiek. Dan wordt het verder echt fysiek onmogelijk gemaakt om nog verder iets daar te doen. En dan wordt je in een dorpje verderop gezet en dan wordt er met je gepraat vanuit hen. Wil je niet ook onze partijbaas spreken? Maar ten eerste, de eerste inzet is op dat moment altijd redelijk agressief. Gewoon hard ingrijpen en zorgen dat het interview gestopt wordt.”

(Piet, schrijvend journalist)

Ondanks het fysieke geweld, het ‘handhaven’ en toepassen van andere regels door lokale overheden, benadrukken de correspondenten dat zij zelf ‘beperkt’ gevaar lopen. Dit zou met name te maken hebben met hun Westerse uiterlijk en achtergrond. Lokale autoriteiten zullen niet ‘te ver’ gaan omdat ze dan nog meer problemen krijgen.

“Ja nee, dat was heel even heel bedreigend natuurlijk maar ik denk niet dat het naïef is om te denken dat ze heel goed weten hoever ze moeten gaan met buitenlanders en dat ze nooit te ver zullen gaan. Omdat ze dan veel meer ellende krijgen.”

(Jan, schrijvend journalist)

Dankzij de repercussies en negatieve gevolgen van de overheid hebben de correspondenten hun werkwijze en houding aangepast om informatie te kunnen blijven verzamelen. De correspondenten stellen zelf ervoor te zorgen uit handen van de overheidsautoriteiten te blijven. Zo kunnen ze alsnog bronnen benaderen en interviews afnemen zonder tegengehouden te worden door lokale partijhandlangers.

“Het gaat een beetje op en neer in China. Dus je kunt als je, ik zal maar zeggen low key opereert, kun je hier heel wat goede verhalen weghalen, maar je moet niet denken dat, het dankzij de partij is. Je moet hier veel onder de radar opereren. Je niet al te veel kenbaar maken als journalist en ervoor zorgen dat je bepaalde instanties vermijdt.”

(Jan, schrijvend journalist)

De geplande aanpak van de correspondenten om informatie te verzamelen wordt bepaald door voorziene restricties van de overheid. De correspondenten vertellen mede door hulp van dorpsbewoners en 's nachts te werk te gaan onder de radar te kunnen blijven en zo de politie te omzeilen.

“The story I've had the most access for in the political sense was Wukan. This was the village in revolt. That was in December of last year. Now this was a village that kicked out local officials, set up barricades, kicked to repulse the police who tried to (incomprehensible), but we went in. Had we driven up to that village, we wouldn't have got in because the police would have stopped us for entering that village. Instead we went in at 2 o'clock in the morning, we had a villager who met us and took us down a back road and took us in. That was kind of extraordinary because you suddenly realize what those place would be like if everybody could talk about their issues and talk about politics in the way that they wanted to. So that was remarkable but again, for example, a lot of journalists were turned back from that story. They got forcedly turned back. They where taken to the airport and made sure that they where put on a flight home.”

(Colin, schrijvend journalist)

Samenvattend wordt de praktische uitvoerbaarheid van journalistieke werkzaamheden voor correspondenten door de centrale overheid en andere overheidsinstanties op bepaalde punten tegengewerkt. Het visum vormt volgens de correspondenten een zwakke plek. De overheid of andere instanties kunnen druk uitoefenen op de correspondenten, ter plekke van een gebeurtenis of vooraf dreigen met het niet verlengen van het visum. In omringende provincies vertellen de correspondenten sneller intimidatie, fysieke ingrijpen en achtervolging te ervaren. Daarnaast zijn de assistenten een mikpunt voor dreigementen.

Om zo veel mogelijk diverse informatie te kunnen verzamelen en daarmee de kans te vergroten om over bepaalde onderwerpen te kunnen verslaan hebben de correspondenten de manier van werken aangepast aan wat het Chinese journalistieke werkveld hen biedt en in bepaalde mate toe dwingt. De correspondenten vertellen te proberen om uit handen van lokale instanties te blijven. Zo kunnen ze 'ongemerkt' de informatie verzamelen die nodig is voor het onderwerp waar ze over verslaan. De correspondenten beschermen de bronnen die ze benaderen. Dit doen ze vanwege eventuele repercussies van de overheid jegens de bronnen maar ook om het vertrouwen te vergroten, zodat bronnen meer en vaker informatie willen geven aan de correspondenten.

6.7 | Conclusie

De gevolgen voor de correspondenten en hun werkzaamheden in het journalistieke werkveld in China lopen uiteen. Deze gevolgen komen voort uit het beleidsdoel van de centrale overheid, dat het beperken van negatieve informatie over China voorop heeft gesteld. Deze aanpak is sterk ingebed bij diverse instanties die op verschillende lagen binnen de Chinese overheid en maatschappij ondersteunend meewerken.

De correspondenten ondervinden door de gevolgen veelal hinder in het verzamelen van informatie over bepaalde onderwerpen. Als gevolg van repercussies van de overheid zijn bronnen voorzichtig met uitspraken en durven in sommige gevallen zelfs niet te praten. De correspondenten hebben hun werkwijze aangepast en anticiperen hierop. Ze nemen bronnen in bescherming in de berichtgeving, zoeken 'vervangende officiële bronnen', houden verschillende type bronnen en informatiekanalen achter de hand en opereren onder de radar van lokale overheden. Zo trachten de correspondenten diverse informatie te kunnen verzamelen en daarmee de kans te vergroten om over bepaalde onderwerpen te kunnen verslaan.

Hoofdstuk 7 | Conclusie

De Chinese media worden gedeeltelijk gestuurd en gecontroleerd door de Chinese overheid. Dit overheidsbeleid is van belang voor de berichtgeving van correspondenten die in China werkzaam zijn. De correspondenten zijn hierdoor namelijk minder vrij als in Westerse landen om van alle gebeurtenissen in China verslag te doen. Middels dit onderzoek is er getracht inzicht te krijgen op welke wijze correspondenten in staat worden gesteld informatie te verzamelen over China die later verwerkt wordt in berichtgeving voor het Westen. Dit onderzoek werpt hierdoor licht op de vraag hoe betrouwbaar en onafhankelijk het nieuws is dat in de westerse media door correspondenten over China wordt gepresenteerd.

Naast onderzoeken die gericht zijn op het bedrijven van journalistiek in democratische landen (Zelizer & Allan, 2010; Hannerz, 2007; Hamilton, 2004; Tuchman, 1978; Sigal 1973) en neo-authoritaire Staten (Kester, 2010) is dit een van de eerste onderzoeken die gebaseerd is op journalistieke werkzaamheden van correspondenten in het autoritaire China. Hierin stond de vraag centraal: hoe werken correspondenten in China en welke rol speelt de Chinese overheid hierbij?

7.1 | Resultaten

Volgens de correspondenten is hun primaire functie het informeren van het thuispubliek over uiteenlopende onderwerpen uit China. De correspondenten trachten een juiste en diverse weergave te bieden van de gebeurtenissen in China, terwijl zij rekening houden met de gelimiteerde kennis over het land bij het thuispubliek. Dit doen ze door extra uitleg te bieden en context te schetsen in de verslaglegging. De correspondenten gebruiken daarvoor aanknopingspunten tussen lokale thema's en thema's in het thuisland. Op deze manier proberen ze het thuispubliek aan te spreken en het begrip over Chinese onderwerpen te vergroten.

Onvermijdelijke ontwikkelingen in het medialandschap zetten echter druk op de werkzaamheden en rolvulling van de correspondenten. Het gaat hierbij om een afnemende interesse voor buitenlands nieuws in het thuisland en toenemende druk op budgetten. De correspondenten vertellen dat de aandacht van het thuispubliek steeds vaker gericht is op binnenlandse problemen. Hierdoor is er een opkomst van populistische verslaglegging onder correspondenten om de aandacht van het thuispubliek vast te kunnen houden. Daarnaast is de druk op budgetten relevant voor de uitvoerbaarheid van de journalistieke werkzaamheden. Gebeurtenissen die verder weg van de standplaats van de correspondenten

plaatsvinden krijgen minder voorrang, omdat ze duurder zijn om te verslaan. Deze ontwikkelingen vormen een toenemende belemmering voor de correspondenten in het optimaal vervullen van hun rol.

De correspondenten stellen zich te hebben aangepast aan het Chinese journalistieke werkveld. Ze benaderen gebeurtenissen met een genuanceerde houding, zij neutraliseren vervelende consequenties en vinden het belangrijk deze niet door te laten sijpelen in de verslaglegging. Daarbij hanteren ze een open benadering in de informatiezoektocht, zonder een bepaald positief of negatief perspectief. De correspondenten benadrukken ook dat zij geen hinder of beperkingen in hun journalistieke werkzaamheden ervaren als er sprake is van neutrale alledaagse onderwerpen. Het gaat dan met name om onderwerpen die China, de overheid of diens handelen niet in een negatief daglicht stellen.

Langere periode werkzaam zijn in China maakt het voor de correspondenten makkelijker om het land te analyseren. Daarnaast observeren ze de overheid om zo te kunnen signaleren welke onderwerpen of ontwikkelingen relevant en nieuwswaardig zijn. De correspondenten vertellen China vrijer te vinden dan in het verleden, maar ze stellen dat persvrijheid niet aan de orde is. Dit heeft te maken met de beperkingen van de overheid die de zij ondervinden.

Deze beperkingen uiteten zich op verschillende manieren tijdens het nieuwsgaringsproces en na de publicatie van artikelen. De CCP, overheidsfunctionarissen en bijbehorende overheidsinstanties zijn niet toegankelijk voor informatie. Correspondenten vertellen geen informatie te kunnen verzamelen over de beleidsvoering of machtsverdeling bij de daarvoor aangewezen instanties. De dagelijkse persbriefing van het Ministerie van Binnenlandse Zaken is volgens hen tijdsverspilling. De correspondenten vertellen dat hun vragen onbeantwoord blijven, ze krijgen onzinnige antwoorden of worden afgewimpeld. De behandelde onderwerpen tijdens een briefing wijken af van de actuele relevante onderwerpen die gaande zijn in het land. Daarnaast is de informatie tijdens de persbriefing in de meeste gevallen positief in plaats van kritisch over het handelen van de Chinese overheid. Als correspondenten zelf op onderzoek gaan om informatie te verzamelen in andere provincies, ondervinden ze een sterke verscheidenheid in het uit kunnen voeren van de journalistieke werkzaamheden. Lokale overheden handelen verschillend door het toegepaste puntensysteem. Zij zijn enerzijds argwanend voor westerse journalisten en straffen zwaarder dan autoriteiten in grote steden zoals Beijing. Anderzijds vertellen correspondenten dat burgers juist welwillend zijn om met hen te praten.

De correspondenten vertellen het handelen van de overheid als zeer onvoorspelbaar te ervaren. Op welke wijze deze ingrijpt hangt af van de periode met betrekking tot belangrijke nationale gebeurtenissen, of er demonstraties zijn in het land of regio en of de desbetreffende correspondent over een gevoelig onderwerp informatie verzamelt. Dit komt op verschillende manieren tot uiting, waarbij er sprake is van cyclische verscherping en versoepeling van regels. Correspondenten worden niet in staat gesteld wetten en regels na te lezen en te verifiëren. De wetten en regels worden regelmatig met terugwerkende kracht in werking gesteld. Daarnaast is het voor correspondenten onduidelijk of zij bepaalde provincies vrij zullen kunnen betreden voor nieuwsgaring ondanks de wettelijke bepaling die hen dit toelaat.

Controle van de overheid ervaren de correspondenten op directe en indirecte wijze. Indirect komt dit onder andere tot uiting door inhoudssturing van de Chinese media. Deze sturing uit zich door het censureren van de media en het positief presenteren van informatie over de overheid. Daarnaast domineren onderwerpen die door de overheid publiekelijk zijn bekritiseerd de media. Deze onderwerpen bepalen vervolgens de nieuwsstroom in China. De directe controle uit zich doordat wetten en regels worden misbruikt om de correspondenten legitiem in hun werkzaamheden tegen te kunnen werken. Gepubliceerde artikelen worden gemonitord om te peilen of de correspondent positief of negatief over China verslaat. Naar aanleiding van deze monitoring ontvangen de correspondenten kritiek. Dit resulteert in sommige gevallen tot het dreigen met het niet verlengen van de J-visum. Dit gebeurt ter plekke tijdens een nieuwswaardige gebeurtenis of achteraf na een publicatie. Het visumaanvraagproces wordt eveneens gefrustreerd voor nieuwe collega-correspondenten of ondersteunend personeel zoals camera- of geluidsmensen. Daarnaast worden de lokale assistenten van de correspondenten geïntimideerd en gecontroleerd door de overheid.

Bovengenoemde voorbeelden komen zelfs sterker aan bod voor de correspondenten bij het verslaan van gevoelige onderwerpen zoals: schending van mensenrechten door de overheid, negatieve historische gebeurtenissen en onderwerpen die groepen burgers kunnen motiveren en mobiliseren om zich tegen de overheid te keren. Additionele beperkingen kunnen bij deze gevoelige onderwerpen opspelen. Bronnen worden terughoudend in hun uitspraken of in het tonen van kennis over een bepaalde gevoelige gebeurtenis. Zij censureren zichzelf omdat zij of hun omgeving straffen riskeren bij het praten met een westerse journalist. De overheid waarschuwt de bronnen direct of zet handlangers in. De

correspondenten ondervinden hierdoor hinder in het vinden van primaire bronnen die direct gerelateerd zijn aan een gebeurtenis.

De veiligheid van bronnen is zeer belangrijk voor de correspondenten. Zij zijn hierdoor bij voorkeur niet transparant in de verslaglegging over de achtergrond van bronnen, op welke locatie en op welke wijze de informatie is verkregen. Zo proberen de correspondenten de bronnen anoniem te houden. Daarnaast moeten de correspondenten regelmatig terugvallen op secundaire of soms derdehands bronnen. Zo ontvangen zij informatie over een gebeurtenis die niet afkomstig is van ooggetuigen of direct betrokkenen. Dit resulteert in het benaderen van diverse bronnen zoals experts, wetenschappers en zakenmensen.

Bij politieke onderwerpen proberen de correspondenten vervangende officiële bronnen te vinden. Ze proberen bruikbare quotes of additionele informatie te verzamelen via de persbriefings van het Ministerie van Buitenlandse zaken of de staatsmedia. De correspondenten stellen echter dat deze vervangende officiële bronnen veelal niet betrouwbaar zijn als informatiebron omdat ze propaganda verkondigen. Ter verkrijging van 'ongenuanceerde' achtergrondinformatie bieden online platforms vaak bruikbaar materiaal. Zo noemen correspondenten internationale websites die over de ontwikkelingen in China publiceren als bruikbare bron omdat deze buiten het bereik van de Chinese controle vallen. Daarnaast houden correspondenten social mediaplatform *Weibo* in de gaten, dat met zijn vele volgers en snelle verspreiding van nieuws doorgaans een goede bron van informatie vormt. Zo proberen de correspondenten via diverse kanalen geïnformeerd te blijven over verschillende gebeurtenissen in China.

Uit dit onderzoek blijkt dat de correspondenten beperkingen ondervinden en tegengewerkt worden tijdens de nieuwsgaring en verslaglegging over onderwerpen die niet bevorderlijk zijn voor een positief imago van de Chinese overheid. Deze beperkingen uiten zich voornamelijk in de controle van de Chinese overheid op de informatievoorziening en de ingebedde zelfcensuur van de Chinese burgerbevolking. Hierdoor worden de correspondenten beperkt in het toepassen van westerse journalistieke waarden, dat in de praktijk resulteert in een tekort aan primaire bronnen en verslaglegging die niet transparant is. De correspondenten stellen dat zij zich in het uitvoeren van hun werkzaamheden aanpassen aan deze controle en beperkingen om eventuele repercussies voor de omgeving (bronnen, lokale assistenten) van de overheid te voorkomen.

Hiermee mag gesteld worden dat de Chinese overheid met haar beleid van een gecontroleerd imago in het buitenland effect sorteert onder de correspondenten. De directe controle en de indirecte beperkingen zijn immers niet

te vermijden voor de correspondenten en pogingen van hen daartoe hebben in het verleden geleid tot uitzetting en ander ingrijpen. Hoewel burgers zich in de randprovincies, verder verwijderd van de machtshebbers in Beijing, openhartiger opstellen richting correspondenten, lijkt de Chinese burgerbevolking zich ook niet aan deze overheidscontrole te kunnen onttrekken. De nasleep van het treinongeluk in Wenzhou en de (mislukte) Jasmijnrevolutie zijn wellicht tekenen van een sluimerend verzet, maar hebben tot op heden niet geleid tot een radicale toename van persvrijheid in China. In deze realiteit bewegen de correspondenten zich dus aangepast voort ten behoeve van de berichtgeving voor het thuispubliek. Daarbij balanceren zij tussen de westerse journalistieke waarden, waarin een kritische houding en waarheidsvinding centraal staan, en een machtige Chinese overheid die zeer doortastend is in het beschermen van haar imago.

7.2 | Discussie

Het belangrijkste kenmerk van China's autoritaire mediasysteem is dat de media worden vrijgelaten zolang ze de overheid niet tegenspreken. De media vallen vaak onder privaat eigendom, maar houden zich desondanks op afstand van de overheid. Dit heeft te maken met intimidaties van de overheid, omdat deze kritische verslaggeving of 'beschamende' informatieverspreiding met betrekking tot overheidshandelen wilt beperken (Stevenson, 2004). In het huidige Chinese mediasysteem houdt de overheid de controle over staatsmedia, serieuze media, hard nieuws en politiek georiënteerde media-inhoud (Huang, 2007). Deze handelswijze staat synoniem voor haar aanpak naar alle partijen die zich eventueel tegen de overheid keren. De beperkingen die lokale media en journalisten ondervinden zijn indicatoren voor een soortgelijke behandeling die de buitenlandse pers zal ondervinden (Hachten en Scotton, 2007). Een gedegen basis voor het uitvoeren van westerse journalistieke waarden wordt geboden door persvrijheid in een land. Kester (2010) stelt dat het optimaal toepassen van deze westerse journalistieke waarden niet tot stand kan komen als er geen sprake is van persvrijheid. De resultaten van dit onderzoek bevestigen deze bevindingen omdat correspondenten soortgelijke beperkingen ondervinden door de Chinese overheid.

De correspondenten proberen, waar mogelijk, transparant te zijn in berichtgeving en benaderen verschillende bronnen voor informatie. Het journalistieke werkveld in China, gedomineerd door de Chinese overheid, staat dit echter niet altijd toe. Deze dominantie wordt gekenmerkt door de overtuiging van de CCP dat de massamedia een dienstbode is van de staat (Lee, 1990, zoals

geciteerd in Man Chan et al., 2002). Als er sprake is van kritische verslaglegging die in de basis al tegen deze historische overtuiging in gaat, resulteert dit in de praktijk in indirecte en directe tegenwerkingen tijdens het nieuwsgaringsproces. De overheid heeft het doel China's imago goed te houden, de sociale orde in stand te houden en via lokale overheden haar beleid voort te zetten.

Door het beleid van de overheid ondervinden de correspondenten directe beperkingen door fysiek ingrijpen van autoriteiten, achtervolging, cyberattacks op e-mailaccounts, dreigementen met betrekking tot het J-visum, intimidaties jegens de lokale assistenten, extra controles naar reisvergunningen en tegenhoudingen bij het intreden van provincies. Daarnaast ondervinden de correspondenten indirect beperkingen door actieve toepassing van zelfcensuur onder de burgerbevolking en beperkingen in de informatievoorziening. Correspondenten worden beperkt geïnformeerd door officiële bronnen zoals de dagelijkse persbriefing van het Minister van Buitenlandse Zaken, de staatsmedia en informatie afkomstig van overheidsfunctionarissen. De informatie afkomstig van deze officiële bronnen wordt door de correspondenten geïnterpreteerd als propaganda en dus als onbruikbaar geacht. Sigal (1973) stelt dat journalisten, ongeacht waar ze zijn, intensief en geroutineerd gebruik maken van deze officiële bronnen. In dit onderzoek wordt gesteld dat deze bronnen wel in de gaten gehouden worden, maar door de onbruikbaarheid van de informatie niet dienen als een reële bron.

De correspondenten hebben hun werkwijze aangepast aan het Chinese journalistieke werkveld met al z'n beperkingen. Dit komt deels overeen met het onderzoek van Kester (2010) waarin geconcludeerd wordt dat correspondenten werkzaam in niet-persvrije landen hun aanpak moesten aanpassen naar een ongebruikelijke wijze van informatievergaring. Dit hield in dat ze tussen de regels door moesten lezen in nieuwsberichten en deze van politieke inhoud moesten ontrafelen, het gebruik van kritische experts moesten inzetten en zelf observaties en analyses schrijven (Kester, 2010). In China verzamelen de correspondenten hun informatie via secundaire of derdehands bronnen als ze niet in staat worden gesteld primaire bronnen te verkrijgen. De correspondenten gebruiken experts en breiden het secundaire bronnennetwerk uit met wetenschappers, zakenmensen of denktanks van de overheid.

De correspondenten anonimiseren de geciteerde bronnen of voorzien ze van gefingeerde namen in de verslaglegging om deels aan de journalistieke waarde van transparantie te kunnen voldoen. De correspondenten benadrukken echter dat eventuele negatieve ervaringen niet dienen te worden weergegeven in

de berichtgeving. Dit zou de aandacht afleiden van de desbetreffende gebeurtenis en zou het verhaal niet ondersteunen. Hiermee worden eventuele nieuwe vormen van journalistiek, zoals gesuggereerd in het onderzoek van Kester (2010), door de geïnterviewde correspondenten in dit onderzoek te niet gedaan. Door meer aandacht te vestigen in berichtgeving op reflectie over de beperkingen die correspondenten ondervinden tijdens de nieuwsgaring zou op lange termijn een algemeen negatief beeld over China kunnen ontstaan.

De bovengenoemde beperkingen, opgelegd door de Chinese overheid, illustreren dat het toepassen van de westerse journalistieke waarden voor correspondenten problematisch is in China. Hierbij rijst de vraag hoe betrouwbaar het nieuws is dat in de westerse media over China gepresenteerd wordt. Naar aanleiding van dit onderzoek kan er gesteld worden dat de Chinese overheid indirect, neutrale of positieve verslaglegging stimuleert door de tegenwerking in te zetten bij kritische of negatieve verslaglegging door correspondenten. Een onevenwichtige verdeling onder de onderwerpen, die correspondenten over China verslaan, kan hierdoor ontstaan.

Een belangrijke vraag is welk effect deze handelswijze van de Chinese overheid heeft voor onderwerpen die de overheid niet in de internationale publieke ruimte wenst te hebben. De eerder geïllustreerde handelswijze met daarbij voorbeelden uit de geschiedenis, zoals het gewelddadig optreden op het Tiananmen Square in 1989, tonen aan dat de overheid in staat is ongewenste onderwerpen uit de publieke ruimte te doen verdwijnen. Dit is afhankelijk van of het onderwerp de overheidsbelangen dient of niet. Dit is een probleem in combinatie met de westerse journalistieke waarden van de correspondenten. Deze zijn gericht op kritische en genuanceerde verslaglegging over alle onderwerpen met het voornaamste doel van het vergroten van begrip en kennis over complexe onderwerpen in China. Dit doen ze door in hun verslaglegging aanknopingspunten te vinden tussen lokale thema's en thema's in het thuisland. De correspondenten proberen door deze herkenbare thema's te behandelen het thuispubliek aan te spreken voor onderwerpen over China. Het combineren van deze twee aspecten in de inhoud identificeerde Kester (2010) al als balanceren in verslaglegging van correspondenten.

De beperkingen die correspondenten ondervinden leiden ertoe dat ze minder transparant te werk kunnen gaan bij de nieuwsgaring dan ze in het Westen zouden doen. De correspondenten vertellen dat als ze onder de radar opereren en zich niet melden bij lokale autoriteiten ze doorgaans informatie kunnen verzamelen via verschillende bronnen en over uiteenlopende onderwerpen. Deze ontwikkeling is

echter negatief aangezien het kan aanzetten tot onethisch journalistiek handelen door geen openheid te geven over hun journalistieke functie. De beperkingen van de Chinese overheid stimuleren hiermee indirect onethisch handelen onder de correspondenten om de ethische westerse journalistieke waarden met betrekking tot brongebruik in te willegen.

Uit de resultaten in dit onderzoek is gebleken dat als correspondenten een goed geïntegreerd lokaal netwerk hebben en dat als de mediaorganisatie waar zij voor werken financiële ruimte kan bieden, de correspondenten in staat worden gesteld informatie te verzamelen, zelfs over gevoelige onderwerpen. Dit is gebleken uit de voorbeelden die de correspondent aandroegen met betrekking tot hulp van burgers uit randprovincies, dissidenten of wanhopige bronnen voor wie de correspondenten een laatste redmiddel zijn. Deze bronnen kunnen alsnog voorzien in informatie die liever niet door de overheid gepubliceerd wordt. Dit is een positieve bijkomstigheid van China's hervormingen, die ervoor gezorgd hebben dat provincies veelal vrijer zijn omdat deze in mindere mate gecontroleerd worden door de centrale overheid in Beijing (Man Chan et al., 2002).

Er zijn ook andere positieve tendensen. De laatste jaren hebben social media platformen, zoals de Chinese Twitter, Weibo, aan populariteit gewonnen. Deze platformen zijn onder bekende dissidenten een veelgebruikt medium. Deze ontwikkelingen brengen voor correspondenten in landen zonder persvrijheid nieuwe mogelijkheden met zich mee, omdat burgers sneller en makkelijker in staat zijn hun mening en observatie te ventileren op social media platformen. Deze bieden de mogelijkheid een meer waarheidsgetrouw beeld te krijgen over de gebeurtenissen in China dan wordt geboden door gerenommeerde media die onder staatscontrole vallen. Het biedt zelfs de mogelijkheid eventueel bronnen direct te benaderen.

Social media leveren daarmee mogelijkwerwijs een eerste stap naar een Chinese samenleving waarin er meer persvrijheid bestaat en waar de overheid meer gedwongen wordt tot verantwoording van haar beleid dan nu het geval is. De vraag is hoe lang de Chinese overheid haar huidige beleid kan doorzetten en daarmee de enorme Chinese burgerbevolking belangrijke informatie kan blijven onzeggen die in westelijke landen door journalisten wordt doorgegeven. Het lijkt er echter op dat deze transitie zal moeten plaatsvinden door een allesomvattende revolutie, omdat de fundamenten van het autoritaire systeem diepgeworteld liggen in de Chinese cultuur en samenleving.

7.3 | Verder onderzoek

De voornaamste beperking van dit onderzoek is de afwezigheid van conclusies over de berichtgeving van de correspondenten voor het thuispubliek. Door middel van analyse van deze berichtgeving zou immers het effect van het Chinese overheidsbeleid op correspondenten concreet gemaakt kunnen worden. Dit onderzoek beperkt zich echter tot conclusies met betrekking tot het handelen van correspondenten in China ten opzichte van de westerse journalistieke waarden. Vervolgonderzoek zou door middel van een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek inzicht kunnen bieden in de beeldvorming die voortkomt uit de berichtgeving over China voor het thuispubliek. Deze berichtgeving uit China zou kunnen worden vergeleken met berichtgeving uit andere, democratische landen om zo verschillen te kunnen blootleggen. In navolging hierop zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op de gevolgen van berichtgeving op de publieke opinie bij het thuispubliek.

Dit onderzoek beperkt zich ook in geografisch opzicht door China als onderzoeksveld te gebruiken. De bevindingen die voortkomen uit dit onderzoek zijn hierdoor uitsluitend van toepassing op de situatie in China en zijn daardoor niet rechtstreeks van toepassing op andere, autoritaire landen. Vervolgonderzoek zou zich hierdoor logischerwijs kunnen richten op andere landen of regio's waar persvrijheid, volgens de westerse normen, beperkt is. Landen die hierbij voor de hand liggen zijn Noord-Korea, Iran, Cuba en, sinds de recente gebeurtenissen op het Taksimplein in Istanbul hebben duidelijk gemaakt, Turkije. Het onderwerp 'persvrijheid' is immers over de gehele wereld een actueel en diepgeworteld onderwerp zoals de recente ontwikkelingen in de Arabische wereld hebben blootgelegd. Technologische ontwikkelingen omtrent social media kunnen hierbij een belangrijke rol spelen om vervolgonderzoeken naar deze essentiële schakel in de democratie te kunnen bewerkstelligen.

Literatuurlijst

- Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom/Lemma
- Bourdieu, P. (1998). *On Television and Journalism*. London: Pluto Press
- Berkowitz, D.A. (2009) 'Reporters and Their Sources', pp. 102–15 in K. Wahl-Jorgensen and T. Hanitzsch (eds) *The Handbook of Journalism Studies*. New York: Routledge.
- Carlson, M. (2009). Dueling, Dancing, or Dominating? Journalists and Their Sources. *Sociology Compass*, 3(4), 526 – 542. doi: 10.1111/j.1751-9020.2009.00219.x
- Ching-Chang, H., & Mei-Rong, Y. (1994). U.S. Media Coverage of the Cultural Revolution: A Postscript. In C-C. Lee (Red.), *China's Media, Media's China*. Boulder/ San Francisco/ Oxford: Westview Press.
- Craft, S., & Heim, K. (2009). Transparency in Journalism: Meanings, Merits, and Risks. In L. Wilkins & C.G. Christians (Red.), *The Handbook of Mass Media Ethics* (pp. 217 – 228). New York /London: Routledge.
- Dreyer, J.T. (1996). *China's Political System*. London: mAcmillan Press LTD.
- Freedom House. (2012). China: Freedom of the Press 2011. (FH, 15-03-2012). Geraadpleegd via de website van FreedomHouse:
<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/2011/china>
- Gans, H.J. (1979). *Deciding What's News: A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek, and Time*. Evanston: Northwestern University Press
- Gilbert, N. (2008). *Researching Social Life*. Los Angeles/ London/ New Delhi/ Singapore/Washington DC: Sage Publications Ltd.
- Glaser, B., Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. London: Weidenfeld and Nicholson
- Hachten, W.A., Scotton, J.F. (2007). *The World News Prism*. Australia: Blackwell Publishing
- Hamilton, J.M., & Jenner, E. (2004). Redefining Foreign Correspondence. *Journalism*, 5(3), 301 – 321. doi: 10.1177/1464884904044938
- Hannerz, U. (2004). *Foreign News: Exploring the World of Foreign Correspondents*. Chicago / London: The University of Chicago Press
- Hannerz, U. (2007). Foreign Correspondents and the Varieties of Cosmopolitanism. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(2), 299 – 311. doi: 10.1080/13691830601154260

- Harcup, T. (2009). *Journalism: Principles & Practice* (2de druk). Los Angeles / London / New delhi / Singapore / Washington DC: Sage Publications Ltd.
- Hodkinson, P. (2008). 'Grounded Theory and Inductive Research', pp. 80 – 100 in N. Gilbert *Researching Social Live*. Los Angeles/ London/ New Delhi/ Singapore/ Washington DC: Sage.
- Huang, C. (2007). Trace the Stones in Crossing the River: Media Changes in Post-WTO China. *The International Communication Gazette*, 69(5), 413 – 430. doi: 10.1177/1748048507080867
- International Federation of Journalists. (2012). China's New Clampdown: Press Freedom in China 2011, (IFJ, 06-03- 2012) Geraadpleegd via website van het International Federation of Journalists: <http://asiapacific.ifj.org/en/pages/ifj-asia-pacific-reports>
- Keng, L. (1994). Press Control in "New China and "Old China". In C-C. Lee (Red.), *China's Media, Media's China*. Boulder/ San Francisco/ Oxford: Westview Press.
- Kester, B. (2010). The Art of Balancing: Foreign correspondence in Non-Democratic Countries: The Russian Case. *International Communication Gazette*, 72(1), 51 – 69. doi:10.1177/174804850350338
- Klaidman, S., & Beauchamp, T.L. (1987). *The Virtuous Journalist*. Oxford / New York: Oxford University Press
- Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2001). *The Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect*. New York: Crown Publishers
- Kvale, S. (1996). *InterViews*. London/ New Delhi: Sage Publications.
- Luyendijk, J. (2006). *Het zijn net mensen*. Amsterdam: Uitgeverij podium
- MacKinnon, R. (2011). China's "Networked Authoritarianism". *Journal of Democracy*, 22(2), 32 – 46. DOI: 10.1353/jod.2011.0033
- Man Chan, J. & Linchuan Qiu, J. (2002). China: Media Liberalization under Authoritarianism. In M.E. Price, B. Rozumilowicz & S. Verhulst (Red.), *Media Reform: Democratizing the Media, Democratizing the state* (p. 27 – 46). London / New York: Routledge.
- Oksenberg, M. (2001). China's Political System: Challenges of the Twenty-First Century. *The China Journal*, no. 45, 21 – 35.
- Philips, A. (2010). Transparency and the new ethics of journalism. *Journalism Practice*, 4(3), 373 – 382. Doi: 10.1080/17512781003642972

Reporters without Borders. (2005). The World's Biggest Propaganda Agency (RSF, 06-03-2012).
Geraadpleegd via de website van Reporters without Borders: <http://en.rsf.org/china-xinhua-the-world-s-biggest-30-09-2005,15172.html>

Reporters without Borders. (2012). PRESS FREEDOM INDEX 2011-2012 (RSF, 13-03-2012).
Geraadpleegd via de website van Reporters without Borders:
http://en.rsf.org/IMG/CLASSEMENT_2012/C_GENERAL_ANG.pdf

Rupar, V. (2006). How did you find that out? Transparency of the newsgathering process and the meaning of news. *Journalism Studies*, 7(1), 127 – 143. Doi: 10.1080/14616700500450426

Siebert, F.S., Peterson, T., Schramm, W. (1963). *Four Theories of the Press*. Illinois: Illini Books

Sigal, L.V. (1973). *Reporters and Officials: The Organization of Politics of Newsmaking*. Lexington / Massachusetts / Toronto / London: D.C. Heath and Company

Stevenson, R.L. (2004). Freedom of the Press Around the World. In A.S. de Beer & J.C. Merrill (Red), *Global Journalism: Topical Issues and Media Systems* (pp. 66 – 83). Boston: Pearson Education, Inc.

Sturgis, P. (2008). 'Designing Samples', pp. 165 – 181 in N. Gilbert *Researching Social Live*. Los Angeles/ London/ New Delhi/ Singapore/ Washington DC: Sage.

Xin, X. (2006). A Developing Market in News: Xinhua News Agency and Chinese Newspapers. *Media Culture Society*, 28(1), 45 – 66. doi: 10.1177/0163443706059285.

Zelizer, B. & Allan, S. (2010). *Keywords in News & Journalism Studies*. Open University Press: Berkshire.

Zhao, Y. (1998). *Media, Market, and Democracy in China: Between the Party Line and the Bottom Line*. Urbana / Chicago: University of Illinois Press.

De omslag van deze scriptie is gebaseerd op het ontwerp van: Het Rode Boekje: Citaten uit het werk van Mao. Schepel, C., Zedon, M. (2005)

Websites

www.reuters.com

www.cmp.hku.hk

www.genootschapvanhoofredacteuren.nl

www.rsf.org

www.freedomhouse.org

www.ifj.org

www.ft.com